

Résumé

GÉORG DPIR TÈR HOVHANNISEAN (PALATEC'I)
ET LES MEKHITARISTES

P. SAHAG DJEMDJEMIAN

C'est la deuxième et dernière partie de l'ample correspondance de Gëorg Hovhannisean avec les Pères de St. Lazare faisant suite à la première partie, publiée dans «Bazmavêp» (1982, 3-4, p. 294-319) et précédée d'une longue étude sur les relations de Gëorg avec les Mekhitaristes («Bazmavêp», 1982, 1-2, p. 96-154). Cette correspondance qui est à la base de l'étude du Père Djemdjemian, est une source d'une valeur inestimable pour l'histoire de plusieurs manuscrits et éditions arméniens, surtout de ceux qui, donnés par Gëorg, ont été recueillis par la suite dans la bibliothèque monastique de St. Lazare.

La publication s'achève avec une bibliographie de Gëorg Hovhannisean, rédigée par Mr. Kévork Pambukciyan, archiviste du Patriarcat Arménien d'Istanbul, auquel vont les remerciements de l'éditeur.

ՆՈՐԱՅՐ Ն. ԲԻԻԶԱՆԴԱՑՈՒ ԿԵԱՆՔԸ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԵՒ ԴԻԻԱՆԻ ՑԱՆԿԸ

Ա.— ԿԵԱՆՔԸ (1845–1915 թթ.)

Անձը, որ յայտնի է Նորայր Ն. Բիւզանդացի անունով, բանասէր եւ բառարանագիր է: Նրա հայերենագիտական վաստակից ոմանց ծանօթ են յատկապէս նրա երեք աշխատութիւնները՝ Հայկական բառաքննութիւն (Կ. Պոլիս, 1880), Բառագիրք ի գաղղիերէն լեզուէ ի հայերէն (ն. տ., 1884) տւ կորիւն վարդապետ եւ նորին քարգմանութիւն (Թիֆլիս, 1900): Մասնագէտներ տեղեակ են նաեւ նրա հրատարակած բանասիրական յօդուածներին, է՛լ աւելի քչեր՝ նրա անտիպ բաղմամբիւ գործերից ոմանց, որոնց մի քանիսի մանրաժապաւէնները երեւանում են՝ Մաշտոցեան Մատենադարանում եւ Գիտութիւնների Ակադեմիայի կենտրոնական գրադարանում, մէկին էլ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանում (Անթիլիաս)։ Վարդուղի Ղուկասեանց Եղբայրների Հաստատութեան գրադարանը (Ժնեւում) գնեց (չնորհիւ տողերիս հեղինակի) շատերի լուսապատճէնները։ Բոլորն էլ հանուած են քանասէրի դիւանից, որն այժմ Շուէդիայի Գէօտեբորգ (Göteborg) քաղաքի համալսարանի կենտրոնական գրադարանումն է։ Նրա տպագիր եւ ատաւել եւս անտիպ գործերի ամբողջութիւնը մտածել է տալիս, որ հեղինակը հայերենագիտութեան՝ քառարանագրութեան, բանասիրութեան, գրաբար բանագրերի սրբագրութեան, հայ հին եւ միջնադարեան գրականութեան գիտակ հակառակից է։

Սակայն ի տարբերութիւն ուրիշ բախտաւորների, նա իր գիտական եւ կենցաղային գաղափարներով ու գործերով չ'անխնայ է իր ժամանակը, տեղադրանքը է շատերին, որոնք ոչ միայն չեն հատկացել ու զնահատել նրան ու գրածները, չեն նպաստել հրատարակութեան, այլեւ չեն սպառել անձնական զոհողութեամբ լոյս ընծայածները, նրան դառնացրել ու հալածել են։

գիրք ի պաշտօններէն լեզուէ ի հայերէն» հոյակապ գործին: Իր ընթերցումները ընթացքում նա յայտնաբերել է հարիւրաւոր բառեր, որոնք չկան «Նոր հայկազեան» երկհատոր ստուար քառարանում. նա լցրել է մեծադիր տասը տետր աշխարհի բառերով՝ իրենց վկայութիւններով հանդերձ, որ նա վերնադրել է «Բառք արտաքոյ Հայկազեան քառարանին»: Սրանք այսօր էլ չեն կորցրել իրենց կարեւորութիւնը եւ արժանի են հրատարակման: Այս աշխատանքը նա շարունակել է ամբողջ կեանքում, եւ այս նշումները նոյնպէս դիւանում են առանձին կամ նրա աշխատութիւններում:

Այս բոլոր զբաղմունքներով հանդերձ երիտասարդ վարդապետը հողեկան տառապանքների մէջ է տուալտել. հողեկան հիւանդութիւնը, որի անունը չի տարիս նամակներում, աղբել է բնաւորութեան վրայ. դարձել է դերգալուն, խորապէս մեկամարդոտ, յաճախ եւ առանց լուրջ պատճառի արտասուող. աղբել է նաեւ մարմնի վրայ: Նա այս բոլորը քողարկուած բառերով յայտնել է 1868 թ. Յունիսից մինչեւ 1869 թ. Ապրիլը վանքից ծնողներին, հարազատներին, յատկապէս ոմն Հօր, բարեկամներին եւ հօրաքեռորդուն՝ Հ. Գար. Զարբհանալեանին պրած կակծալի նամակներում, որոնց սեւագրութիւնը դիւանի 4:0, 4:3 մատեանն է, չհամարակալուած (եւ մեր էջակալած) 30 մեծադիր էջ:

Հայր Յարութիւնին խնամող խտալացի բժիշկը 1869 թ. դարնանը խորհուրդ է տալիս Աբբահօրը, որ հիւանդին իր ծննդավայրն ուղարկի օդափոխութեան եւ ծնողները տեսնութեան. ուստի այդ տարուայ Մարտի Ծին նա գրում է մօրը. «Քիչ ատենէն պաշտիս պիտի արցունքներդ, մխիթարութեամբ եւ խնդումով վեցուի պիտի սիրող, եւ այն ատեն պիտի հասկնաս թէ ես ալ ո՛րչափ կը սիրեմ զհրամանքդ եւ ի՛նչ պառն, ի՛նչ տխուր օրեր անցուցեր եմ՝ հրամանքդ հեռու եւ անուշ գրուանքներէդ զրկուած ըլլալու համար» (էջ 27). ապա մի քանի օր տետրոյ՝ «Միւրեւի ծնողք քմ, կրնամ զուրցել որ այս նամակիս պէս ուրախալի նամակ մը երբեք առած չէիք փգմէ, վասն զի ասով կ'իմացնեմ ձեզի որ քիչ ատենէն ձեր քովը պիտի դառնամ» (էջ 28): Նոյն 1869 թ. Մարտին, հօրաքեռորդուն՝ «Զիս հողացող բժիշկը եւ հոստեղի մեծերը պատշաճ տեսան որ մարմնոյ եւ արտի ունեցած այլեւայլ նեղութեանցս համար հայրենիք դառնամ ընտանեացս քով: Ուրախութիւնս շատ մեծ է» (էջ 28):

Դիւան, Թղթ. Fol. 4:0, 4-14, Վաւ. 4:7, «Նամակք» խորագրուած մեծադիր 49 էջանոց տետրը Պոլիս վերադարձից յետոյ գրած նամակների սեւագրութիւններն են, ըստ որոնց հետեւում ենք նրա կեանքին: Ծնողների տանը երկու շաբաթ մնալուց յետոյ (նաւով հասել է 1869 թ. Ապրիլի 11ին) տեղափոխուել է հօրաքեռորդուն՝ Հ. Գարեգին Զարբհանալեանի տունը, որպէս քահանայ ծառայել է հայ

վաթողիկէ եկեղեցում, պատարագել է, մինչեւ իսկ վարդապետական դաւադան բռնելու իրաւունք ստացել: Զբաղուել է իր Ֆրանսերէն-հայերէն բառարանով եւ տաղերով:

1870ական թթ. պոլսահայութիւնը ցնցող եւ պառակտող հասունեան-հակահասունեան պայքարին նախ չի մասնակցում: 1870 թ. Յունուարի 16ին հետեւեալն է գրել Ս. Ղազարում մնացած պոլսեցի իր մտերիմ բարեկամ Հայր Սահակին (որի աղջանունը տետրի վերջի մի նամակում է՝ Հէքիմեան). «Ես՝ պիտեա զի խոհեմ եւ զգաստ եմ եւ չմտանեմ յայնալիսի սատանայական եւ նոյնի զօմբլօսու» (էջ 15):

1870 թ. Ապրիլի 17ին յայտնում է Հայր Սահակին, որ Քաղկեդոնի կամ Քաղը Քէօյ գիւղի նորահաստատ Մխիթարեան վարժարանում է պաշտօնավարում. հասունեան խնդիրների պատճառով նրան եւ 37 քահանայի զրկել են «ի պատարագելոյ եւ յամենայն քահանայական պաշտամանց» (էջ 18): Իր ապրուստը մասամբ գոյացրել է մասնաւոր դասեր տալով Քաղկեդոնի Մխիթարեան վարժարանը յաճախող Ներսէս եւ Արամ եղբայրներին, որոնց հայրը հարուստ վաճառական է եղել, Գրիգոր Ներսէսեան. «Մեծապատիւ էֆէնտի, նախ եւ առաջ պարտք կը համարիմ Զեղի յայտնել իմ խորին շնորհակալութիւնս փոխանակ այն վստահութեան եւ համարմանը, որով կարեցիք զիս դաստիարակ Զեր Ներսէս եւ Արամ որդւոցը» (էջ 39). նոյն տեղում՝ «Սովորական դասերէն դուրս՝ պարապոյ եւ հանգստեան ժամերուն ինծի հետ կ'ընեն շաբաթը երկու անգամ հայկաբանութեան կրթութիւն, երկու անգամ պաշտօններէնի կրթութիւն, երկու անգամ անդիւրիներէն Արամի հետ եւ երկու անգամ ալ խտալերէն Ներսէսին համար, եւ շատ պոհ եմ իրենցմէ» (էջ 42): Նրա դաստիարակութիւնը փոխուել է պատիարակ-խնամակարութեան ևօղանում եւ Փարիզում. հետեւենք նրան, դարձեալ փր նամակների սեւագրութիւններով:

Դիւանի Թղթ. 4:0, Վաւ. 4:3ը այն նամակների սեւագրութիւններն են, 72 մեծադիր էջ, որ Լօղանից եւ Փարիզից շաբաթը մէկ կամ երկու անգամ մանրամասն գրել է իր երկու սաների՝ Նոյն Ներսէսի եւ Արամի հօրը, Պոլիս. հարուստ վաճառականը նրան է յանձնել իր երկու որդիներին, որպէսզի լինի նրանց դաստիարակը, աչխարհարարի եւ դրաբարի ուսուցիչը, ծախսարարը եւ հակիչը արտասահմանում առկորելիս: Այդ տարիներին Հ. Յ. Թ. (Հայր Յարութիւն Թերզոնց) է տոբրագրել վաճառականի եղբորը պրած նամակները, իսկ տրան ուղղածները՝ Պ. Մ. «Մոնարհ ծառայ»:

Յարութիւն վարդապետ խնամակալ-դաստիարակն իր երկու սաների հետ, անդրանիկը 18 տարեկան, միւսն աւելի փոքր, Լօղան է հասել 1872 թ. Հոկտեմբերի 21ին եւ նրանց տեղաւորել իրենց հօր ընտրած դպրոցում որպէս գիշերօթիկ. նա պարագել է միայն աչ-

կում բողոքում է, որ Հ. Ն. Ակինեանը նրա անունը կրճատելով դարձրել է «Նորայր Բիւղանդացի», Փրանսերէն Néandre de Byzance⁹, առանց Norayrի:

Նորայրը 1880 թ. Պոլսում հրատարակել է իր «Հայկական բառաքննութիւն» փոքրիկ, բայց շատ կարեւոր աշխատութիւնը սեփական դրամով. ճիշտ է, որ յետագայում դրա համար ստացել է 500 Փրանկ Իզմիրեան մրցանակից: 1879-1882 թթ. Պոլսում դրադում է իր Փրանսերէն-հայերէն բառարանի տպագրութեան պատրաստութեամբ: Հաւատարիմ մնացած մի քանի բարեկամներ յանձնաժողով են կազմում եւ կադմակերպում բաժանորդագրութիւնը: Նորայրը տպել է տալիս բառարանից մի մամուլ եւ ուղարկում ամէն կողմ՝ քննադատութեան եւ վարձիքի համար: Թերթերում մշակուիլի ծանուցում է դնում եւ խոստանում, պահանջուած տասն հազար թրքական ոսկիի կէսին կանխիկ բաժանորդագրութեամբ գոյանալու դէպքում՝ սկսել բառարանի տպագրութիւնը եւ կանխիկ մշակուող իւրաքանչիւր բաժանորդին նուիրել իր «Հայկական բառաքննութիւն»ը: Տարի ու կէտից յետոյ գոյանում է 150 բաժանորդ՝ 1½ օսմանեան ոսկիով: Նորայրը, ճարահատեալ, սկսում է տպագրութիւնը, սակայն ո՞ր դրամով. պարզապէս Աեւմ. Եակոբսոնի փողով, որի մասին հաւանաբար ոչ ոքի չէր յայտնել:

Վենետիկում նրա մահուան առթիւ արատրաստուած մի էջ դրացուցակում նշում է, որ Նորայրը թողել է Փրանսերէն-հայերէն իր բառարանից 1000 օրինակ, որոնք այսօր անպատանելի են*: Յուշակը Վիեննայի Միլիթարեան վանքումն է, Հ. Ն. Ակինեանի գիւղանում: Նոյնը՝ իր կտակում, որի պատճէնը մեր ձեռքում է:

Նորայրը՝ Սեւմ. Եակոբսոնի հետ ամուսնացել է Պոլսում, 1881 թ. Յունիսի 18ին, ինչպէս նշուած է գիւղանում պահուող վկայականում. թուականը յայտնել է նաեւ Քուչուկին¹⁰: Դիւանում պահուում է Սեւմ. Եակոբսոնի քրոջ մի նամակը՝ Ստոկհոլմից ուղղուած Փարիզ, Նորայրին, ուր նամակագիրը խորհուրդ է տալիս չամուսնանալ իր քրոջ հետ, քանի որ նրա առողջութիւնը թոյլ է, եւ Նորայրը փող անգամ չունի նրա բուժման եւ ընտանիքի միւս ծախսերը հոգալու համար:

9. Տէ'ա Մ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ:

10. ՊՀ, 1974, 3, էջ 133:

*) Ս. Ղազարի գիւղանին մէջ իր պահուի պայմանագրութիւն մը, որով յանուն Միաբանութեան՝ Ընդհ. Արքահայր Գեղայ. Հ. Իզնատիոս Արքեպս. Կիւրեղեան յանձնառու կ'ըլլար դնելու եւ տէր կանգնելու Նորայրի ամբողջ գիւղանին: Պայմանագրութիւնը ստորագրուած է միայն Արքահայր կողմէ եւ, անշուշտ, վերջնական համաձայնութեան մը կարելի չէ եղած յանգիլ, մեղի անձանթ պատճառներով: Ուստի բաղդիքի աղջ հազար օրինակներն ալ, Նորայրի մահէն ետք, փոխադրուած են Շուէտ. տես ստորեւ, էջ 48 (ԽՄԲ.):

Արդարեւ, 1881ի Նոյեմբերի 9ին Նորայրը գրել է. «Հաղիւ հաղամասկան ապրուստս կը ճարեմ այժմ» (4:0, 5:19, էջ 9): Պոլսից գրուած վերջին նամակը, որ պահուել է գիւղանում, 1882 թ. Մայիսի 10ից է (4:0, 5:19) ու թերի է, քանի որ վերջին թերթում գրուած սեւագիրը՝ 1882 թ. Մարտի 9ից, չի աւարտուում, մնում է «հաւատարիկ» (վերջին բառով): 1882ին Յունիս եւ Յուլիա ամիսներին եղել է Ստոկհոլմում կնոջը մօտ: Յամենայն դէպս Նորայրի Փրանսերէն-հայերէն բառարանի հրատարակման տարեթիւը 1884 է: 1882ի վերջաւորութեանը տպագրութեան աւարտման գործը հաւանաբար յանձնել է ուրիշին, քանի որ Քուչուկին գրել է. «1882ի Դեկտեմբերէն ի վեր կը բնակիմ ի Ստոկհոլմ»¹¹: Պոլսում եղած ժամանակ Նորայրը մտադիր է եղել հրատարակել հայերէն միջնադարեան տաղեր, ինչպէս լսուած է նամակներում, մինչեւ փակ բաժանորդներից կէս մէկիտի է հաւաքել, բայց դա նորան չի յաջողուել, եւ փողը յետ է վերադարձրել:

1882 թ. Դեկտեմբերից մինչեւ 1899 թ. Մարտի 30ը՝ կնոջ մահուան թուականը, Նորայրն ապրել է Միակ պարապմունք ունենալով՝ զուտումնափրութիւն հայ լեզուի»¹² եւ հին տւ միջնադարեան գրականութեան:

Վանքից եւ Պոլսից գրած նամակներում Նորայրը քաղմիցս ասել է, թէ որքան է վախենում ձմեռուանից ու նրա ցրտերից: Գուցէ այս պատճառով տաք կլիմայի մէջ մտնելու եւ դռնէ մի հայ մատենադարանի մօտ լինելու համար եւ նախկին յուշերի ուժով Նորայրը 1903 թ. Սեպտեմբերի 26ին տեղափոխուել է Վենետիկ, փրենց տան հաւատարիմ եւ տարիքն առած սպասուհու հետ, բնակուել է Sant' Angelo, Ponte dei Frati, 3536, II P. հասցեում: Ն. Ակինեանին հետեւելով՝ Ա. Ա. Արքահամեանը գրել է, թէ Նորայրը Հոտմից անցնելով Վենետիկ է հասել 1904 թ.¹³ ապակն գիւղանի գոնէ 4:0, 12:20 վաւերագիրը, որ հանդուցեալ կնոջը՝ յուսահատական մի պահին մահամբ դրաբար եւ մասամբ Փրանսերէն ուղղած չորս էջ ողբերգում եւ աղօթք է, խիստ յուզումնալից, թուագրուած է 11-12 Նոյեմբերի 1903 թ., Վենետիկ: «Յիշելիք» վերնագրուած թղթերի վրայ Նորայրը մանրամասն նշել է իր վերջին տարիների առօրեայ ծախսերը, երբեմն բանասիրական յայտնաբերումները, Ս. Ղազարից եկող հաղուածագ աղբիւրների անունները եւ այլն: Փնքն էլ Վենետիկ ժամանումից մի քանի տարի յետոյ աղբիւր է Ս. Ղազար, տառնալով յատուկ հրաւէր, եւ աշխատել է ձեռագրերի վրայ: Հայրերից ոմանք

11. ՊՀ, 1974, 3, էջ 238:

12. ԱՊ, էջ 238:

13. ՀԱ, 1921, էջ 35 եւ ՊՀ, 1974, 3, էջ 21:

նրան քննութեան են քերել իրենց բանասիրական աշխատանքները, որ նա կարգացել է համբերութեամբ եւ յայտնել զիտողութիւնները: Այդ տարիների ձեռագիրը աւելի խոշոր է, աւելի սոգեղ ու դողդոջուն: Նորայրը ծանր հիւանդ էր, ամիսներ մնացել է հիւանդանոցում, սաստիկ տանջուել, վերջապէս վիրահատութեան ենթարկուել՝ առանց վերջնականապէս քուժուելու. այդ տաժանագին օրերին միակ հաւատարիմ բարեկամը եղել է պառաւ սպասուհին, որին իր կտակի մէջ Նորայրը նուիրել է մի մեծ դամար: Անտիպ ձեռագրերը ցոյց են տալիս, որ նա կեանքի վերջին տարիներին էլ շարունակել է կարդալ, նորանոր յայտնութիւններ կատարել ու լրացնել իր շատ տարիներ առաջ կատարած աշխատանքները. նշումները գրեթէ միշտ թուագրուած են տարով ու ամսաթիւով: Գտանք, որ վերջին նշումը կատարել է «Նախնիք» ստուգարածաւալ (երեք հատոր) դործում՝ 29 Հոկտ. 1915: Զգիտենք, ի՞նչ հիման վրայ Ս. Լօրելին գրել է, թէ Նորայրն աշխատել է մինչեւ կուրացում («Էջմիածին», էջ 66): Ըստ Ն. Ակիւնեանի (ՀԱ, 1921, էջ 86), Նորայրը մահացել է 1916ին, բայց ամիսն ու օրը չի կարողացել յայտնաբերել: Թէոդէիկի «Ամէնուն Տարեցոյցը», 1921, էջ 323, «Դարձեալ 1916 տարւոյ կորուստներ. — Նոյալը Բիւզանդացի (նշ. քանդակ, բառագիր, աստուգարան եւ Ֆրանսագիր, 71 տարու, Խտալիա)»: Ս. Լօրելին եւ, հաւանաբար նրան հետեւելով, Ա. Ա. Աբրահամեանը գրել են, թէ մահացել է 1915ին, սակայն առանց տեղեկութեան աղբիւրը նշելու: (Ժալ ՀԱՀի գրածը, թէ նա վախճանուել է Պոլսում, միանգամայն սխալ է):

Fredrika-Bremer-Förbundet հաստատութիւնը 1983 թ. Հոկտեմբերի 10ի նամակով մեզ յայտնեց, որ Նորայրը մահացել է Վենետիկում 1915ի Դեկտեմբերի 25ին, ինչպէս վկայում է նաեւ նրա գիւանդում պահուող մի թերթիկ:

Նոյն հաստատութիւնը նոյն օրը մեզ ուղարկեց նաեւ Նորայրի ինքնագիր Ֆրանսերէն լեզուով կտակի մեքենագրուած պատճէնը. Նորայրը այդ հաստատութեանն է կտակել իր կնոջից ժառանգած 110.000 շուէդական քրոնը (եւ ոչ թէ 125.000 կամ 150.000 կամ 35.000 դոլար, ինչպէս գրել է Ս. Լօրելին՝ ճիշտ չհասկանալով Նորայրի այն կամքը, որ յետագայում դրամագլուխը չպիտի գերազանցի 125.000 քրոնի դամարը). նրան է կտակել նաեւ իր բոլոր գրքերը կամ դրողարանը, ձեռագիր աշխատութիւնները եւ իր Ֆրանսերէն-հայերէն բառարանի չվաճառուած 1.000 օրինակները, որ նա 25 արկղանքում ի պահ պահել է եղել Ստոկհոլմի մի դրամատանը: Կտակը ստորագրել է Վենետիկում, 1910 թ. Յունիսի 2ին: Նորայրի գիւանդում պահուած է մի նամակի տեղագրութիւն, ուր նա աշխատում է համոզել նշուած հաստատութիւնը, որպէսզի ընդունի իր ողջ հարբատութիւնը, քանի որ այն պատկանելիս է եղել իր կնոջը՝ մի շուէ-

դուհու, եւ այն պիտի մնայ Շուէդիայում, բարեփրական նպատակների համար: Նամակը 1915ի Յունիսի 9ից է, Ֆրանսերէն: Նորայրի դրած պայմաններից պիտաւորն այն է, որ իր աճիւնը փոխադրուի Ստոկհոլմ, իր կնոջ դամբարանի մօտ իր իսկ կառուցել տուած չիլիմի մէջ: Նրա փափաքը կատարուած է 1924ի (Դեկտեմբերին՝ ըստ Լօրելու, էջ 66): Մեզ դեռ յայտնի չէ, թէ նրան պատկանող իրերն ինչ վիճակում են տեղափոխուել Ստոկհոլմ, ո՞ւմ ձեռքով, փնչպիսի՞ խնամքով, քանի որ նրա աշխատութիւններից, որոնք աւանձին թերթերի վրայ են, անկաղմ (բացի մի քանիսից), պակասում են բաղմաթիւ մէջեր:

Նորայրն իր ամուսնութիւնից զաւակ չի ունեցել, իսկ Ս. Լօրելին Ստոկհոլմում որոնել է նրա «շուէդացած» ժառանգներին (էջ 66):

Նորայրի գերադոյն եւ միակ նպատակը եղել է օգտակար լինել իր ազգին փր գլխոթութեամբ: 1876 թ. Յունիսի 9ին, Արդիւ Ազիզ սուլթանի «ինքնապանութեան» առթիւ, իր դաստիարակած երկու սաների հարուստ հօրը գրում է Պոլիս. «Իմ մաղթանքս է որ Տաճկաստանի նոր յեղափոխութիւնը Հայոց ազգին օգտակար ըլլայ, եւ այսուհետեւ ո՛չ զաւառներու մէջ լստին հայ դիւղերու քանդումներ եւ դիւղացիներու ապանութիւններ քիւրտերու ձեռքով, ոչ ալ մայրաքաղաքին մէջ սնանկութիւններ եւ սնանկութեանց հետեւանքով աղէտալի վախճաններ»¹⁴:

Նորայրը, երբ արդէն շուէդական քաղաքացի է եղել 1885 թ. Նոյեմբ. 12ին, 1896ին Ստոկհոլմում մասնակցել է հայասիրական երոյթների, ջարդերը դասապարտող յօդուածներ է գրել շուէդական թերթերում (պատճէնները գիւանդում են Ֆրանսերէն). 1900 թ. Նոյեմբերի 2ին Գուշուլին գրել է. «Գրած եմ շուէդերէն յօդուածներ յAftonbladet եւ ի Stockholms Dagblad լրագիրս Ստոքհոլմի, մերայնոց արտասուելի կոտորածներուն առթիւ. յօդուածոցս արդիւնքն եղաւ 2000 կրոնա (= 1000 ռուբլի) ատանալի ի Շուէդացուն ի նըպաստ որդոց եւ այրեաց, եւ դրամն յղուեցաւ ի Լոնդոն առ Duc de Westminster»¹⁵:

Նոյնիսկ իր գործերի սոսկադրութեան համար, որոնք ազգի համար էին, Նորայրը հարուստներից փող մուրալու չի նուաստացել. «Ի՞նչ կղած են ցարդ մեր հեղինակքն, մեր լրագրապետքն, մեր դրաւդէտքն. մէյմէկ մուրացկան, մէյմէկ գերի մեր էֆէնտիներուն եւ աղաներուն Բէֆին. փոխանակ ես աղաներուն ոտքը ինչալու եւ մուրալու, պէտք է որ աղաներն ինծի դիմեն, պէտք է որ 1½ ռուբլի վճա-

14. Դիւան, 4:0, 4:1-5, Վաւ. 4:3, էջ 157:

15. ՊՀ, 1974, 3, էջ 239:

րեն կանխիկ եւ անմիջապէս, ապա թէ ոչ բաժանորդ չեմ ճանչնար զիրենք [Փրանս.—Հայ. բառարանի]: Եթէ յաջողիմ հին դրութիւնը փոխելու, կը շարունակեմ գրադիտութեամբ ծառայելու իմ ազգիս. եթէ չյաջողիմ, լաւագոյն կը համարեմ քիպրիթ-նի [լուցիկի վաճառող] ըլլալ քան թէ մուրացկան գրագէտ»¹⁶: Եթէ Նորայրը շարունակեց «գրագէտ» մնալ առանց մուրաբու կամ մանրամասն չափի լինելու, ապա փր կնոջ շնորհիւ էր, որը սակայն այնքան ազնիւ եւ նրան գնահատող է եղել, որ երբեք երեսին չի տուել, թէ «Իմ ստակովս մարդ եղար»: Իր հայերէն աշխատութիւններէ համար Նորայրը կեանքում երեք անգամ է փողով վարձատրուել՝ «Հայկական բառաքնութիւն» (500 Փր.) ու «Կորիւն վարդապետ եւ նորին թարգմանութիւնը» (1000 Փր.) որպէս մրցանակ, եւ «Քննադատութիւն Հայրուսակի», որ 500 Փրանկի գնել է Գուրտոն Լուսինեանը եւ նուիրել Վիեննայի Միլիթար-եաններին: Ինչպէս երեւում է, նրա կենդանութեան ժամանակ եղել են նրան գնահատողներ, օրինակ՝ Խրիմեան Հայրիկը, որն իր կաթողիկոսութեան օրով նրան նախ 1899 թ., ապա 1903ին հրաւիրել է էջմիածին Ս. Գրքի հրատարակութիւնը գլխավորելու համար: Նորայրը Քուլուկին յայտնել է, թէ սպասում է «Հոգեւոր Տեառնն երկրորդ նամակին»¹⁷. մասնակցել է Արեւելագէտների միջազգային 9րդ գիտաժողովին (Լոնդոն, 10 Սեպտ. 1891), վկայականով (դիւանում) եղել է Արեւելագէտների միջազգային միութեան անդամ:

Նորայրի մահից յետոյ նրան արժանապէս առաջին գնահատողը եղել է Հ. Ն. Ալիքեանը (ՀԱ, 1921, էջ 85-86). «Գրագէտ-բանասէր արդիւնաւոր գործիչ» (էջ 85), «Մեծ է արժանիքը Հայ բանասիրութեան համար» (ն. տ.), «Իւր բովանդակ կեանքն նուիրած էր [Նախնեաց գրական արտադրութեանց] ընթերցման, ուսումնասիրութեան, լուսաբանութեան» (ն. տ.), «Տարիներու ուսմամբ եւ խղճամիտ հետազոտութեամբ ամբարած էր մեծ հմտութիւն Նախնեաց երկերու, որպիսի քիչ տուած է Հայ բանասիրութիւնը» (ն. տ.). «Նորայրի գրչէն ամէն բան, ամէն տող թանկագին է Հայ բանասիրութեան համար: Նորայր իբրեւ բառաքնին՝ հեղինակութիւն էր եւ է. իւր ամէն մի վճիռներն ունին իրենց ետեւ ապացոյցներ. խղճամիտ են իւր ներկատողութիւնները, ամուր՝ հաստատութիւնները եւ հմտալից՝ տեսութիւնները: Նա բառագրքի մարդ էր» (ն. տ., էջ 96): «Բայց, — նկատում է Ն. Ալիքեանը — իբրեւ քննադատ չունէր այն ծանոց, հնարող միտքը, որ կը հեղինակէ: Այլոց հեղինակութիւնները քննութեան բովէն անցնել, լրացնել, ճշդել, ապացուցանել՝ այն իւր

16. Դիւան, 4:6, 5:19, էջ 16-17:

17. Վեհափառի նամակը հրատարակուել է «Բանբեր Երեւանի համալսարանի» հանդէսում, 1972, 1, էջ 175: Քուլուկին յայտնել է՝ ՊՀ, 1974, 3, էջ 240:

առաւելութիւնն էր: Նա հին դպրոցի մարդ էր. այնպէս ալ մնաց» (ն. տ., էջ 96): Ն. Ալիքեանը նոյն յօդուածում թուարկում է Նորայրի անտիպ թողած գործերից մի քանիսը՝ առանց դրանք տեսած լինելու. անտիպ թողած բաղմահատոր աւանդը «ծնանող» է, բայց ոչ «հնարող», «հեղինակող» եւ ուսուցող է, անմասն:

Նորայրի անտիպ վաստակը ներկայացնողը եւ երկրորդ գնահատողն ու հրատարակութեան կոչ անողը եղել է Սուրէն Երզնկեանը (Լօրէլի): Նրանից յետոյ Երեւանում Գ. Արքարեանը Նորայրին բնութագրել է որպէս «Հայ դասական բանասիրութեան այս բաղմահամուտ գործիչը»¹⁸: Բայց ԲՀԱ, 1962, էջ 85-ից մէջբերելով Նորայրի՝ Գիւտ քահանայ Աղանեանին դրած տողերը, թէ «Բոլորովին ուժասպառ եմ սրտնեղութեամբ եւ մտաւորական յոգնութեամբ: Յիսուն տարի է աւելի աշխատած եմ Հայ հին մատենագրութիւնը եւ մատենագիրները ուսումնասիրելով, աշխատած եմ ձրի եւ ձրի աշխատութիւնս հալած մաշած է զիս», նոյն Գ. Արքարեանը, աւանդութիւն դարձած ախար կրկնելով, գրել է հետեւեալ անճշտութիւնը. «Այսպիսի անմիլիթար վիճակում, նիւթակա մեծ կարիքի մէջ վախճանուեց մեծանուն գիտնականը 1915 թուականին, Վենետիկում» (ն. տ., էջ 35):

Ա. Ա. Արքահամեանը իր «Նորայր Բիւզանդացու կեանքն ու գիտական գործունէութիւնը» յօդուածում (ՊՀ, 1965, 3, 19-34) Նորայրին համարելով «Հայ դասական բանասիրութեան վաստակաւոր եւ րախտաւորների շարքում պատկառելի տեղ ունեցող» եւ «բաղմաշխատ գիտնական»՝ համառօտ, որքան թոյլ էին տալիս մի յօդուածի սահմանները, ճիշտ է վերլուծել ու ներկայացրել Նորայրի ապագիր որոշ գործեր եւ «Բառագիրք տտորին հայերէնի» բաղմահատոր անտիպը: Մի ամբողջ գիրք էր պէտք մեծ քանասէրի լոյս ընծայած մեծ ու փոքր աշխատութիւնները քննարկելու համար: Արժէքաւոր է նաեւ նրա առատ նամականին:

Նորայր Ն. Բիւզանդացու կեանքի այս համառօտ ուրուագիծն ամփոփում ենք հետեւեալ աղիւսակի մէջ:

18. «Էջմիածին», 1969, Ը-Թ, էջ 35, «վաստակաւոր գիտնական», էջ 36:

ՆՈՐԱՅՐ Ն. ԲԻԻԶԱՆԴԱՑՈՒ ԿԵԱՆՔԻ
ԳԼԽԱԽՈՐ ՊԱՀԵՐԻ ՏԱՐԵԹՈՒԵՐԸ

Ծնունդ Պոլսում (Պերա), Ստեփանոս Գազեզեան – ձիգմէնեան – Թէրզեան	16 Մարտ 1845
Մուտք Ս. Ղազարի վանքը 9 տարեկանում	1854 աշնանը
Քահանայական ձեռնադրութիւն, Հ. Յարութիւն Թերզոնց	8 Ապրիլ 1866
Ուսուցչութիւն Ռափայէլեան վարժարանում, Վենետիկ	1866–1868
Գրադարանավար եւ «Բաղմավէտ»-ի տեսուչ Ս. Ղազարում	1868–1869
Պոլիս ժամանում որպէս քահանայ	11 Ապրիլ 1869
Ուսուցչութիւն Քաղկեդոնի Մխիթարեան վարժարանում	1870–1872
Խնամակալ-դաստիարակ Լօղանում եւ Փարիզում [Սնշատում Մխիթ. Մխարանութեանէն] (ԽՄԲ.)	1872–1876 Օգոս.
Փարիզում Ֆրանս.–Հայ. բառարանի աւարտում	30 Յուլիս 1873
Նորայր Ն. Բիւզանդացի, Կրքեմն Նորայր, աշխարհական	1876–1879 Յնս.
Պոլսում Ֆրանս.–Հայ. բառարանի տպ. ձեռնարկում	1879–1882 Նոյ.
Ամուսնութիւն Օր. Սելմա Եակոբսոնի հետ	18 Յնս. 1881
Արձակուրդ Ստոկհոլմում	1882 Մայիս–Յնս.
Բնակութիւն Ստոկհոլմում	1882 Դեկտ.
Սելմա Եակոբսոնի մահը	30 Մարտ 1899
Տեղափոխում է Վենետիկ	1903
Մահ Վենետիկում	25 Դեկտ. 1915

Բ. – ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԾԱՆԿԸ

Ծան. – Աշխատութիւնները (գրքերը) եւ յօդուածները նշում ենք իրենց վերնադրերի աջքենական հերթականութեամբ՝ որոնումն ու ստուգումը դիւրացնելու նպատակով: Իր նամակներում նա ոչ միշտ լրիւ եւ ատուգօրէն է նշել վերնադրերը:

Ա. – ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Բառագիրք ի գաղղիերէն լեզուէ ի հայերէն, Կ. Պոլիս, 1884, 1299 էջ, մեծագիր:

2. Կորիւն Վարդապետ եւ նորին թարգմանութիւն, Տփղիս, 1900, ԻԷ–520 էջ:

3. Հայկական բառաքնութիւն, ուղղութիւն ընթերցուածոց մատենագրութեանց Նախնեաց եւ նշանակութեան բառից ինչ, Կոստանդնուպոլիս, 1880, ութածալ, 128 էջ: (Գ. Ստեփանեանը գրել է Բառաքնութիւն եւ մոռացել է ամենավերջին ինչ բառը: ՀՄՀում նոյնպէս Բառաքնութիւն):

4. Բննադատութիւն Հայրուսակի, Վիեննա, 1925, Ժ–Դ եւ 215 էջ (Սարգսի մատենադարան, ձԹ: Արտատպուած ՀԱԿ, 1921–1925, եւ ոչ թէ լոկ 1921, ինչպէս գրել է Ա. Ա. Արքահամեանը):

Բ. – ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ

1. Առ գրասէր Ատոմ, «Մասիս» 1884, Մարտ:
2. Բողոք ի Ստոքհոլմէ (Մ. Նուպարեանի Ֆրանս.–Հայերէն բառարանի մասին), Կ. Պոլիս, «Մասիս», 1884, Թ. 3600–3602: (Դիւանում նաեւ 8:0, 20:36, 13 էջ վրիպակներով ուղղում եւ յանելում):
3. Կորիւն Վարդապետի մի հատուած սրբագրեալ, «Բանասէր», 1887, Ա, 12–17:
4. Գրիգորի Մագիստրոսի «Գաղատական» քաղթի մեկնութիւն ի նմին իսկ Մագիստրոսէ, «Բանասէր», Փարիզ, 1900, Բ, էջ 119–140:
5. Դաւթի Սալաճորեցոյ Գովասանք ծաղկանց, «Բանասէր», Փարիզ, Բ, Գ, 1901, էջ 87–129:
6. Աստուածաշունչի թարգմանութիւնը եւ թարգմանիչները, «Լոյս» ջրթերթ., Կ. Պոլիս, 1906, Թ. 50, էջ 1185:
7. [Դիտողութիւններ], ՀԱ, 1908, տիւն 96, 155–156, 221: 1909, տիւն. 216–217:
8. Երեք գիտելիք Յովհաննու Մանդակունայ եւ մի գիտելիք իմ Գաղղիերէն–Հայերէն բառարանի մասին, «Լուսայ, Հանդէս Գրահան», Թիֆլիս, 1901, Բ, էջ 213:
9. Իմ կարծիք գլրկին թարգմանութեանց եկեղեցական պատմութեան Սոկրատայ Սփոյաստիկոսի եւ գնոցին թարգմանչաց, «Հանդէս Ամսօրեայ», 1893, տիւն. 273–278:
10. Հայերէն հին գրականութեան խնդիրներ. Մովսէս Խորենացի, «Մշակ», Թիֆլիս, 1898, Թ. 192–195, 203, 206, 216–217, 137: 1899, Թ. 16–17:
11. Ղազարայ Փարպեցոյ Պատմութեան Հայոց Յառաջարան: Փորձ կարգադրման յետելառաջ հատուածոցն, եւ ցուցումն տեղեաց յորս թուղթ անկեալ է ի սկզբագիր օրինակէն, «Լուսայ», Թիֆլիս, 1896, Բ, էջ 309–328:

12. Մեր նախնացմէ ձեռուրնիս հասած ձիարուծութեան երկու գրուածքներ, «Բաղմարէպ», 1867, Դեկտեմբեր, էջ 353-359, Հ[այր] Յ[արութիւն] Թ[երգոնց] ստորադրութեամբ:

13. Տեղեկութիւնք ի գիրս Պատմութեան Ստեփանոսի Տարօնեցւոյ Ասողիկ կոչեցելոյ, «Հանդէս դրականական եւ պատմական», Մոսկուա, Բ, 1889, էջ 291-332: (ՀԱ, 1921, 90 եւ ՊՀ, 1974, 3, էջ 244, ծան. 3 Տեղեկութիւնք. «Լրաբեր», 1979, 5, էջ 103, ծան. 3 «Տեղեկութիւնք ի գիրս պատմութիւն...»):

14. Քննադատութիւն նուպաքեան քարգմանութեան վիկտոր Հիւգոյի Notre-Dame-ին, « Բ », Կ. Պոլիս, 1884:

15. Քննական ուսումնասիրութիւնք հայ նախնաց բնագրաց: Ա. Թովմա Արծրունի եւ Անանուն Արծրունի երկու այլեւայլ պատմագիրքի եւ, «Բաղմարէպ», 1905, 5, էջ 227-231. 6, էջ 264-271. 7-8, էջ 328-337. 9, էջ 398-407. 10, էջ 464-476:

16. Քննասէր. ինքնագրութիւնք Նորայրի, Ստոքհոլմ, 1887, 15 Մախիս, պրակ Ա, 64 էջ, բովանդակութիւն՝ «Ձեկուցումն, Եղնդկայ Կողբացւոյ երկու հատուածը սրբագրեալ, Կորիւն Վարդապետի հատուած սրբագրեալ, Փաւստոս Բիւղանդ. եւ իւր Պատմութիւնն Հայոց»: Պրակ Բ, 1887, 3 Դեկտեմբեր, 64 էջ, բովանդակութիւն՝ «Ձեկուցումն, Նուէրք առ Քննասէրն, Մովսէս Խորենացի յորո՞ւմ ամի գրած է զիւր Պատմութիւնն Հայոց, Մովսէս Խորենացի եւ թարգմանութիւնք իւր, Վերագործութիւնք»:

17. Քննութիւն Մալխասեան հրատարակութեանց Ագաթանգեղոսի եւ Ղազարայ Փարպեցւոյ, «Յուշարձան», Վիեննա, 1911, էջ 161-174:

18. De l'urgence d'une édition critique des textes arméniens. Rome, 1892, 12 p., (Reale Accademia dei Lincei. Rendiconti, 1892, p. 807-818).

Ծան. — Պոլսի, Ձմիւռնիայի, Թիֆլիսի եւ Մոսկուայի մամուլում ունի նաեւ մանր յօդուածներ, իր Ֆրանս. — հայ. բառարանի մասին տեղեկութիւններ, յայտարարութիւններ եւ այլն, Շուէդիայի մամուլում՝ 1896 թ. հայկ. ջարդերի վերաբերեալ:

Գ. — ԴԻԻԱՆԸ ԵՒ ՆՐԱ ՑԱՆԿԸ

Սկզբից եւեթ ասել ենք, որ Նորայրի դիւանը՝ գրադարանը եւ անտիպ մնացած ձեռագրերը պահուում են Շուէդիայի Գէտեբորգ (Göteborg կամ Gothembourg) քաղաքի համալսարանի կենտրոնական գրադարանում (Göteborgs universitet, Universitetsbibliotek, Centralbibliotek, Box 5096, S-402. 22, Göteborg):

Մամուլում առաջին անգամ Ն. Ալիքեանն է յայտարարել (ՀԱ, 1921, էջ 94), թէ Նորայրի կարեւորագոյն աշխատութիւններն անտիպ են մնացել. նա դրանք չի տեսել, այլ լսել է դրանց մասին եւ ն. տ., էջ 95-96ում նշել 12 դործի անուն: Նա 1911ին մեղմով յորդորել է Նորայրին, որ հրապարակ հանի իր անտիպ աշխատանքները. հեղինակը իրաւամբ պատասխանել է, թէ ո՛ր փողով. չէ՞ որ իր ծախսերով եւ վնասով տպագրել էր տուել «Հայկական բառաքնութիւն» դիւրքը, կնոջ մեկենասութեամբ Ֆրանս. — հայ. բառարանը, որից հաշար օրինակ տեւ մնում էր, «Քննասէր» ի իր յօդուածների ժողովածուի երկու պրակները: Յետագայում պարզուել է, որ Նորայրը կնոջից մնացած որոշ գումար ունեցել է, բայց դա ո՛ր մէկ հրատարակութեան բաւական կը լինէր, եւ վերջ ի վերջոյ «Մշակ արժանի է վարձու իւրում»: Ն. Ալիքեանը 1921ին տեղեակ չի եղել, թէ «Խնչ եղան, ո՛ւր մնացին իւր ձեռագիր աշխատութիւնները: Ազգն սմէն գնով տէր լըլալու է անոնց՝ պահպանելու կորստէ»¹⁹: Դրանք «անհետացել էին», թէեւ Նորայրը մահացել էր Վենետիկում, Ս. Ղազարից ոչ հեռու, որտեղից երբեմն տալիս էին նրա այցելութեան, ինչպէս ցոյց են տալիս դիւանում պահուող նրա նշումները: Ն. Ալիքեանը որոնել է այդ ձեռագրերը. նրա դիւանում պահուում է ոմն Գուրգէնի նամակը, արեւելահայերէն, հին ուղղագրութեամբ, բայց սխալներով, եւ գրողը հաւանաբար պարսկահայ էր իր քարքառային բառերով. գրուած է 1.7.1938ին, Շուէդիայից: Գուրգէնը, որ Ստոկհոլմի չրջակայքում է բնակուելիս եղել, Ն. Ալիքեանի խնդրանքով փնտռել է Նորայրի անտիպ գործերը: Նա գտել է կանանց բարեսիրական այն միութիւնը, որին Նորայրը կտակել է իր ունեցուածքը: Գուրգէնին պատասխանում են, թէ իրենց մօտ ոչ մի ձեռագիր չկայ. Ֆրանս. — հայ. (թէ՞ հայ. — ֆրանս.) բառարանից մի օրինակ են ունեցել, այն էլ ուղարկել են Գահիրէի Հայոց առաջնորդարանին: Գուրգէնը գտնում է Տիկ. Սելմա Նորայրի քոյրը աղջկան. սա որոշ յուշեր է պատմում, ասկայն ոչինչ չի գիտի. ընտանիքները միմեանց չեն յաճախել, քանի որ Օր. Սելման բոլորի կամքին հակառակ է մամուլանցել Պրն. Նորայրի հետ:

Նախանձախնդիր առաջին Հայը, որ տեսնում եւ Հայերիս համար մամուլում յայտնաբերում է Նորայրի անտիպ գործերը, Սուրէն Երզնկեանն է, ծածկանունով Ս. Լօրենցի²⁰: Նա իր հաղորդումն ու-

19. ՀԱ, 1921, էջ 96:

20. Ըստ Գ. Ստեփանեանի «Կենսագրական բառարան» Սուրէն Երզնկեանը (1881-1963) սովորել է Թիֆլիսում, Մոսկուայի, Փարիզի եւ Ժնևի համալսարաններում, եղել է հրապարակախօս, 1920ից յետոյ Սով. Միութեան դիւանատան պաշտօնային սկանդինական երկրներում. 1930ին «մեկնել է արտասահման» բառաստական թուականներից «սիրիւքահայ առաջադիմական մամուլում» (Վրա-

ղարկում է եղիպտահայ թեմի առաջնորդ Մամբրէ արքեպիսկոպոս Սիրունեանին 1947ին, սա էլ՝ էջմիածին վեհափառին, որ հրատարակել է տալիս «էջմիածին» հանդէսի 1949ի Մարտ-Ապրիլի համարում, էջ 64-68՝ «Նորայր Բիւզանդացու անտիպ գրական ժառանգութիւնը»: Լօրեղլին մի աւելի կարճ հաղորդում հրատարակել է նաեւ «Սիւն»ում, 1950, էջ 58-59, եւ այլուր. «Նորայր Բիւզանդացու անտիպ գրական ժառանգութեան դժբախտ բախտի մասին արդէն բաւական գրած եմ Սփիւռքի պարբերականներում» (ն.տ., էջ 58): Հետեւեալ «էջմիածին»ի ընդարձակ հաղորդմանը, որ երկու մաս ունի՝ նամակ Մ. Սիրունեանին եւ «անտիպ գրական ժառանգութեան» յայտնաբերման պատմութիւնը եւ նկարագրութիւնը: Լօրեղլին երկու տեղում էլ սկսում է Նորայրի կշտամբանքով. նա բարեսիրական ինչ-որ օտար ընկերութեան է նուիրել իր փողը, գրադարանն ու ձեռագրերը. Լօրեղլուն տրուել է կտակի պատճէնը. «էջմիածին»ում յայտարարել է գումարը՝ 125 հազար շուէդ. քրոն, իսկ «Սիւն»ում՝ 150 հազար (35 հազար դոլար): Նորայրը մոռացել է, որ «Հայ ժողովուրդը գոյութիւն ունի աշխարհիս երեսին եւ ինքն էլ այդ հայութեան մէկ դաւակն է»²¹. «Նա իրաւունք չունէր իր կէս դարուայ գրական-գիտական աշխատանքների արդիւնք ձեռագրերը կտակել չուէդ կանանց հաստատութեան, երբ մենք ունէինք էջմիածին, Երուսաղէմ, Բարեգործական եւ այլ աղաքային հաստատութիւններ»²²: Այսպիսի մեղադրանքներ գրողը տեղեակ էէր Նորայրի դառնակակիծ եւ յուսախաբ կեանքին: Լօրեղլին նամակում գրել է. «Եւ ուսումնասիրած ու ձեռքով էլ փաթաթած եւ կապած ձեռագրերի քանակութիւնը հասնում է քառասուն եւ չորս կապոցների: 1915-1946 թթ. ընթացքում Նորայրի այս ձեռագրերը ընկած են եղել շուէդական կանանց քարե-գործական ընկերութեան, Աստուած պիտէ, ո՛ր նկուղներում, անխնամ վիճակում, առանց տեղեկութիւն ունենալու նրանց գրական-գիտական արժէքի մասին, մինչեւ իմ գրաւոր բողոքները»²³ եւ այլն, ընդդէմը մերն է, որովհետեւ իրեն հակասելով՝ Լօրեղլին էջ 66ում գրել է. «1915 թուից մինչեւ 1922 թուի վերջը պտնուել են այդ ընկերութեան նկուղներում, իսկ 1923 թուից մինչեւ օրս դստնում են Գէօտերորդ քաղաքի գրադարանի նկուղներում, առանց որեւէ ցու-

րեր», «Պայքար» եւ այլն) Հայաստանին համակիր ուղղութեամբ հանդէս է եկել Ս. Լօրեղլի ծածկանունով»:

21. «էջմիածին», 1949, Մարտ-Ապրիլ, էջ 64:

22. «Սիւն», 1950, էջ 58:

23. «էջմիածին», նոյն տեղ: Լօրեղլու այս եւ նման յայտարարութիւնների հիման վրայ Գ. Արզախեանը գրել է. «1946 թուականին Շուէդիայի Գէօտերորդ քաղաքի գրադարանի նկուղներում Ս. Լօրեղլուն յաջողում է գտնել եւ կորստից փրկել Նորայր Բիւզանդացու անտիպ գործերը» («էջմիածին», էջ 36):

ցակագրութեան ու դասաւորման, որպէս թղթերի մի կոյտ արկղները լցուած» (էջ 66-67): Նա իր թղթակցութիւնը գրել է 1947 թ. Յուլիսի 8ին: Էջ 65ում ասել է նաեւ. «Նորայրի անտիպ գրական ժառանգութիւնը այսօր իրենից ներկայացնում է մի խառնիճաղանձ ձեռագրակոյտ, առանց դասաւորման. մատիտով արուած դիտողութիւնները արդէն անընթեռնելի են դառնում, ջնջուած են, թերթերը չորանում ու փշրւում են, ձեռագրերից աւազի անձրեւ է տեղում, երբ ձեռքդ ես վերցնում թերթելու, կարգալու համար». նա իրեն հակասելով՝ հէնց վերջակէտից յետոյ ասել է. «1923 թուին հրաւիրուել էր տեղական Լուսն համալսարանի մի շուէդ ուսանող, Լա-Ֆոնթէն²⁴ Ֆրանսական աղանդունով, որը առանց հայերէնի այլն իսկ իմանալու, մի այնպիսի ապուր էր պատրաստել Նորայրեան ձեռագրերից, որ այսօր այդ ձեռագրերը կարգի բերելու եւ դասաւորելու համար պահանջում է գրեթէ մի ամբողջ տարուայ աշխատանք» (էջ 65): Մի մէջբերում եւս. «Ուսաստանի համալսարանական գրադարանում, ուր իմ պահանջով Գէօտերորդից տեղափոխուել էին Նորայրի ձեռագրերը, ես ամիսներ շարունակ դադարել եմ դրանց ուսումնասիրութեամբ» եւ այլն²⁵ (էջ 65): Նա պատմում է նաեւ, թէ դիմելով Գէօտերորդի գրադարանի վարիչին՝ նկուղներից հանել է տուել ձեռագրերը եւ այլն. չես հասկանում՝ ո՛րն է իրականը, ո՛րը՝ հաւանականը, որքա՛նը անապարծութիւն եւ ինքնագովութիւն է: Նա թուարկել է 30 աշխատութեան վերնագիր, նկատել տալով, որ «Բոլոր ձեռագրերը չեն դստնուած եւ գգալի կորուստներ կան» (էջ 67): Մեզ անհրաժեշտ էր ամէն ինչ տեղում ստուգել:

1982 թ. Նոյեմբերի 7-10 Ֆիլադելֆիայի հայագիտական ժողովում ծանօթացանք Շուէդիայի Լուսն քաղաքի համալսարանի դոցենտ եւ հայագետ Bo Johnsonի հետ, որը մեր վնդրանքով աստիջ տեղեկացաւ Նորայրի ձեռագրերի պահպանման վայրի մասին: Նա մեզ հաղորդեց, թէ Ուսաստանի կամ Ստոկհոլմի քաղաքային կամ համալսարանական գրադարաններում ոչինչ չկայ, ամէն ինչ Գէօտերորդի համալսարանի կենտրոնական գրադարանումն է. նա մեզ հաղորդեց նաեւ ձեռագրերի քառնի վարիչ Տիկ. Կարին Վեսմանի (Karin Wessman) հասցէն եւ անունը, որը մեզ հրաւիրեց անձամբ այցելել գրադարան, որովհետեւ այնտեղ հայերէն իմացող չկար: Նա մեզ ուղարկեց ձեռագրերի ինչ-որ շուէդերէն անկապ ցուցակից էջեր ու տեսանք, որ թղթապանակները եւ վաւերագրերը գտնէ համարակալ-

24. ձիւտն է C. Fontaine, տե՛ս ստորեւ, եւ իսկական թուականն է 1927:

25. Սխալուել է Գ. Արզախեանը, որը 1960ին գրել է, թէ Նորայրի ձեռագրերը պահուած են Ուսաստան քաղաքի համալսարանի գրադարանում (տե՛ս «էջմիածին», 1969, էջ 36 եւ 40), իսկ Գ. Ստեփանեանը՝ «պահուած են Ստոկհոլմի համալսարանում»:

ռւած են: Գիտէլինք, որ 1963 թ. հանդուգեալ բանասէր եւ պատմաբան Հայրի Պէրպէրեանը Փարիզից գործուղուել էր Շուէդիա Կիւլ-սկնկեան Հաստատութեան Վոլդմից, եւ թէ Երեւանում՝ Մատենադարանում եւ Գիտութիւնների Ակադեմիայի Անտրոնական գրադարանում, պահուում են Նորայրի որոշ աշխատութիւնների մանրագրաւէններ, եւ թէ մէկ հատ էլ լեզուարան հանդուգեալ Սերոբ Ղազարեանի մօտ էր:

1982 թ. Դեկտեմբերի 6ից 9, Վադուզի Ղուկասեանց Եղբայրների Հաստատութեան գործողամբ Գէօտեբորգի համալսարանի կենտրոնական գրադարանում, շնորհիւ տնօրէնի եւ մասնաւորապէս Տիկ. Կարին Վեսմանի անսահման բարեացակամութեան եւ վստահութեան, առանձին տեսակում, մեր կնոջ օգնութեամբ ցուցակագրեցինք Նորայրի ամբողջ գիւտը, հինգ մետր երկարութեամբ, բացի գրադարանից, որքան դա հնարաւոր էր մի քանի օրում: Յանկը թարգմանեցինք Ֆրանսերէն եւ մի օրինակն ուղարկեցինք գրադարանին: Տնօրէնութիւնը մեզ նուիրեց Եղնիկի Լերիկ՝ Նորայրի պատրաստած անտիպ բնագրին վերաբերող նիւթերի լուսագատնէները. Եղնիկի քննական նոր հրատարակութեան պատրաստութիւնը գրադարան մեր այցելելու զխաւոր առիթն էր Կղել: Ուստի այսօր կարող ենք քիչ թէ շատ վստահութեամբ ասել, թէ ինչ է պահպանուել Նորայրի անտիպ ձեռագրերի մէջ. բայց սա էլ նշենք, դրանք միայն անտիպ նիւթեր չեն, այլ պահուել են նաեւ հրատարակուած գործերի ձեռագիր օրինակները, աւելի ճիշտ՝ կրկնօրինակները:

Տիկ. Կարին Վեսմանը մեզ հաղորդեց, որ 1922ից մինչեւ 1960 թ. Նորայրի ձեռագրերը պահուելիս են եղել քաղաքային գրադարանում (Göteborgs Stadsbibliotek): Այս գրադարանի բաղամասայ վարիչ Ս. Հայրերգի (S. Hallberg) «Göteborgs Stadsbibliotek det första halvseket 1891-1940», 1941 թ., աշխատութեան էջ 58ում ասուում է, որ քաղաքային գրադարանը 1922 թ. ձեռք է բերել չինական, ճապոնական եւ հայկական գրական-բանասիրական նիւթեր, բայց որում հայկականը Նորայրի բաժինն է, որ գրադարանը գնել է²⁶ Fredrika Bremer-förbundet կազմակերպութիւնից, որն իր հերթին այն տտացել էր Նորայրից կտակով, որովհետեւ Սերմա Եակոբսոնը, Esseldes stiftelser կանանց բարեփրական միութեան անդամ է եղել: Ուստի սա եւս Նորայրի կտակի գրադարանաւորներից մէկն է: 1927 թ. բանասիրական գիտութիւնների շրջանաւարտ Շ. Fontaineը փորձել է դասաւորել ձեռագրերը, բայց չի յաջողուել. «Այժմ - գրել է Ս. Հայրերգը 1941 թ. - ձեռագրերը տեղադրուած

են գրադարանի ձեղնայարկում եւ ներկայանալի վիճակում չեն»: Ս. Լօրելլին մեղադրել է Հայրերգին, «որը տեղեակ չէ թէ իր հաստատութեան մէջ ինչ է կատարուում» (էջ 67). բայց այս մարդը նրան ցոյց տուած կը լինէր իր գրքում գրածը, որի մասին Լօրելլին լուել է. սրա արժանիքը միայն այն է, որ հասկացրել է պահուած ձեռագրերի արժէքը:

Նորայրի ձեռագրերն այսօր պահուում են մեծ խնամքով. որոշ դասաւորութեամբ, որ լիապէս բաւարար չէ. դրուել են թղթապանակների մէջ, որոնք համարակալուած են, համարակալուած են նաեւ վաւերագրերը. որոշ թղթեր, թղթիկներ, թերթիկներ, թղթի կտորներ, դատարկ ծրարներ, նամակներ, բացիկներ, ընտանեկան փաստաթղթեր, ծառերի չորացրած տերեւներ դրուած են տուփերի մէջ: Ինչպէս երեւում է, Նորայրը պահել է իր օգտագործած եւ գծերով ջնջած գրառումները, նշումները, սեւագրութիւնները, մաքրագրութիւնները, որոնք շատ անգամ չեն տարբերուում առաջիններից: Գրեթէ միշտ գրել է թանաքով, շատ քիչ անգամ մատիտով: Թղթերը մեծ մասամբ ծանրաբեռնուած են տարբեր ժամանակներում եւ զանազան առիթներով կատարուած լրացումներով, որով շատ անգամ դժուար է գրանցից գլուխ հանելը, յամենայն դէպս ընթացումը շատ ժամանակ է պահանջում: Կան թղթեր, էջակալուած կամ ոչ տետրեր, որոնք խոստովանալից վերնագրեր ունեն, բայց միայն մի քանի գրքուած էջ են պարունակում. նշումներ եւ ուրուագծեր աւելի շատ են, քան աւարտուած աշխատանքներ. Նորայրը շատ բանի է ձեռնարկել, բայց քիչ բան է աւարտել, այն էլ միշտ վերանայել է ու լրացրել: Երկար ամիսներ է անհրաժեշտ բոլոր թղթերն ուսումնասիրելու եւ վերադասաւորելու, նոյն նիւթին վերաբերողները ի մի բերելու եւ միանգամայն աւելորդ դարձածները որոշելու համար: Մեր ցուցակագրումը առաջին փորձն է: Ս. Լօրելլին թղթերը նայել է, այն էլ կազմումը առաջին փորձն է: Ս. Լօրելլին թղթերը նայել է, այն էլ երկարօրէն, ինչպէս գրել է, Ուլստալայի համալսարանի գրադարանում, ուր փոխ են տրուել նրա խնդրանքով, եւ որոշ վաւերագրերի վրայ իր ո՛ր օրը (ինչպէս 3 Օգոստոս 1946) եւ որտե՛ղ նայելու նշումներն է թողել ապօրինաբար եւ իր անընթեռնելի ստորագրութեամբ, վատ դասաւորութեան մասին դանդաղութեւն է, բայց ցուցակագրման ոչ մի փորձ չի արել, կամ մեզ յայտնի չէ: Յամենայն դէպս հիմա գտնէ թղթերից «աւազի անձրեւ չի տեղում», ինչպէս գրել է նա խիստ չափազանցութեամբ: Դիւանի իսկական իրականութեան չեն համապատասխանում նրա նշած վերնագրերը իբրեւ աշխատութիւնների խորագրեր. պարզ ընդօրինակութիւնները, որ Նորայրը կատարել է փոխ առած ձեռագրերից, ներկայացրել է որպէս գործեր կամ էլ նշել է որպէս աւարտուած աշխատութիւններ, որոնք այդպիսով չեն: Օրինակ՝ նա գրել է «Եղնիկ Կողբացի. - էջ 235» («էջ-

26. Իսկ Ս. Լօրելլին գրադարանագիր կամ անտեղեակութեամբ գրել է, թէ ձեռագրերը «այսօր ընթացիկ քաղաքային գրադարանին» (էջ 67) միածին», էջ 65):

ՆՈՐԱՅՐ Ն. ԲԻԻԶԱՆԴԱՅՈՒ ԴԻԻԱՆԻ ՆԻԹԵՐԻ ՅԱՆԿ

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԵՒ ԱՐԼԵԹ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

(Վերջում տե՛ս կարեւորագոյն ինքնուրոյն նիւթերի ցանկը համար-
ներով: Փակագծերում դրուածները մեզնից են):

Norayr, Fol. 1A. Sid. 1-898

1. Բառագիրքի գաղղիներէն լեզուէ ի հայերէն. Բառագիրք գաղղիներէն Եւ տանկերէն լեզուաց: Յօրինեալ հետեւողութեամբ բառարանացն Լիդրէի Գաղղիական Ակադիմիոյ եւ ֆոխացեալ վկայութեամբ ի ֆախեաց ի ձեռն նորայր Ն. Բիւզանդացւոյ, էջ 1-898:

(Մաքրագրութիւն, թուրքերէն թարգմանութիւնները չկան. այս թանկագին բառարանը «Բառագիրք ի գաղղիներէն լեզուէ ի հայերէն, հետեւողութեամբ բառարանացն Եմիլ Լիդրէի եւ Գաղղիական Ակադեմիոյ, յօրինեաց նորայր Ն. Բիւզանդացի» խորագրով լոյս է տեսել Կ. Պոլսում 1884 թ.):

Fol. 1B. Sid. 899-1522

2. (Նախորդի շար., էջ 899-1522, մաքրագրութիւն):

Fol. 1C. Sid. 1523-2144

3. (Նախորդի շար., էջ 1523-2144, մաքրագրութիւն):

Fol. 2: Sid. 1-574

4. (Վերեւում նշուած Բառագիրքի սեւագրութեան էջեր, 1-574, բաղմամբ թիւ ջնջումներով):

Fol. 3: 1-16

5. 3:1 Հ. Ղեւոնդ Վ. Ալիշան, Հայքուսակ կամ Հայկական բուսաբանութիւն, Վերնաթիւ - Ս. Ղազար, 1895: Բնագրատութիւն նորայր Ն. Բիւզանդացւոյ, Զնչելիք, Ուղղելիք, եւ Յաւելիք, էջ 1-280 (վերջում՝ «Իմով ձեռամբ դրեցի»: Տե՛ս տպագրութեան ցանկում «Քննադատութիւն Հայ բուսակի»):
6. 3:2 Անանիա Շիրակացի, Ի Զատիկն, 18 էջ (բնագիր):
7. ՅԱնանիայ Շիրակացւոյ, էջ 1-68, 9 Սեպտեմբեր 1895:
8. Մովսեսի Խորենացւոյ եւ Անդրէասի: Տես զվերնագիրն ի Բաղմամբէս, 1851, 71, ր: (Երեքի էլ վերջում՝ «Ընդօրինակեցի յընդօրինակութեան Գիւսթաւանայի Աղանեան»):

9. 3:3 Ժամանակագրութիւն Մատթէոսի վարդապետի Ուռհայեցւոյ, էջ 1-32: (Ընդօրինակել է 1894 թ. Սեպտեմբերի 25ին, ձախ լուսանցքում նշել է տպ. ի էջերը, էջատակերում ունի ձեռագրային որոշ ծան. ներք: Չի նշել՝ տպագրակէս ընդօրինակութիւն է, թէ տպարաստուած բնագիր. յամենայն դէպս առանձին գլուխներ են):
10. 3:4 Պատմութիւն Արիստակիսի Լաստիվերցոյ վարդապետի, էջ 1-31, Ստոքհոլմ, 18 Դեկտեմբեր 1894 - Ստոքհոլմ, 6 Մարտ 1895: (Նշուած չէ՝ տպագրակէս ընդօրինակութիւն է, թէ տպարաստուած բնագիր: Էջատակում՝ ձեռագրի եւ տպ. ի նշումներ: Մագրագիր: էջ 131. «Յանկ անուանց» առանց ցանկի եւ ծան. ներքի):
11. 3:5 Մէկ միլիոն ծաղրաբանութիւնք, 1867-09-5, էջ 1-71: (Թիւ 1-319 համարակալուած զուարճալիքների հաւաքածու):
12. 3:6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 Ընդօրինակութիւնք հայերէն ձեռագրաց եւ փաղուածք:
13. 3:13 (Շուէդերէն իր մի ճառը, հաւանաբար հայկական հարցի մասին, էջ 1-8, անթուական):
14. 3:14 La question arménienne. A propos du récent massacre des Arméniens par les Turcs. (3 էջ, լոյս է տեսել Ստոքհոլմի «Afton-bladet» թերթում, 21 Նոյեմբեր 1894, «Հայկական հարցը: Թուրքերի կողմից Հայերի նորագոյն ջարդի առթիւ»):
15. 3:15 Նարեկայ վանից վանականին Գրիգորի Տաղբ բաց ի տպելոյն, արտաքոյ ի գանձագիրս, 4 էջ, «Տաղ 40 օրեայ դալստեան Տեառն, ի Գրիգորէ Նարեկացւոյ»:
16. 3:16 Նոր Ագաբանգեղոսի եւ Նոր Ղ. Փարպեցւոյ դոյզն ֆաշակ, 24 Յունիս-30 Յունիս 1911, 24 էջ: (Քննութիւն Մալխասեան հրատարակութեանց Աղաթանգեղոսի եւ Ղազարայ Փարպեցւոյ վերնագրով լոյս տեսաւ «Յուշարձան»ում, Վիեննա, 1911, էջ 161-174):

Fol. 4: 1-14

17. 4:1 Յաւելուած «Հատընտիր Տաղարանիս», էջ 385-646 1906-1911 թթ., (մաքուր ընդօրինակութիւն. էջ 1-384 տե՛ս թ. 225):
18. 4:2 Ընդարձակ բարոյական Տաղ, վերագրեալ «Առաջնոց», «Ումմն իմաստ-լնոյ», «Իմաստնոց», «Յովհաննէս Պուզ վարդապետի կամ լոկ Պուզ վարդապետի», «Ֆրկան», «Պիւլիլի վարդապետի», 1-38 էջ, 28 Սեպտեմբեր 1906 (մաքուր ընդօրինակութիւն):
19. 4:3 Պատմութիւն Մանկան Գարմանի Ասման որդւոյ Զարմանագան Բա-գաւորին Ասորեստանեայց: Ընդօրինակութիւն տպագրին Կոստանդնուպոլսի ՌՃՀԳ Թուականին Հայոց, Քրիստոսի 1724, 1-49 էջ, 11 Դեկտեմբեր 1906:
20. 4:4 Տաղք Յովհաննէս վարդապետի երգնկայեցւոյ, էջ 1-24, 27 Հոկտեմբեր 1906 (մաքուր ընդօրինակութիւն):
21. 4:5 Պղնձէ փաղաք, ըստ Ե. Տաղարանին Ս. Ղազարու, թիւ 2 հո. 529, ր. դ., երեսք 1-99: Ընդօրինակեմ նոյնութեամբ, անփոփոխ տպագրակէս թիւն եւ զիւտագրութիւն, գլխագրելով միայն գլխատու անուանս. 31 Օգոստոս 1906, էջ 1-30: (Տե՛ս ստորեւ 4:0, 1:3 կամ թ. 38):
22. 4:6 Առաքելի Սիւնեցւոյ Տաղաշափութիւնք: 27 Աւգոստոս 1906, էջ 1-85 (մաքրագիր):

23. 4:7 Նստալիք (Զամարակալուած 49 էջ, իր գրած նամակների սևագրութիւններ, Պոլսից, 18 Ապրիլի 1869 - 16 Հոկ. 1871):
24. 4:8, 9, 10, 11 Բառագիրք, Յունիս 5, 1861:
(Բարրառային բառերի աշխարհարար եւ թուրքերէն թարգմանութիւն, սևագրութիւն, Ա-Վ սկզբնատուերով, 35 էջ):
25. 4:12 Գաւառական բառք, 1861, Մայիս 26, 12 էջ (Ա-Կ կիսատ, սևագիր):
26. 4:13 Բառք Նախնեաց արտաբոյ ի Հայկազեան բառարանէն, 1861, Յունիս 28 (18 էջանոց տետր, որ 4:0, 11:6-ի սկիզբն է: Բառեր իրենց վերա-յուրիւններով):
27. 4:14 Վիպասանական քերթուած, 24 էջ:
(Թերի ուսումնասիրութիւն, ձեռագիրն աշակերտական շրջանի է, դուցէ ինչ-որ ընթերցանութեան մշակում):

Fol. 5 Privata Handlingar

28. (Անձնական եւ ընտանեկան փաստաթղթեր՝ կաթողիկէ կնոնքի եւ ա-մուսնութեան վիճակի, ամուսնութեան պայմանագրի սևագրութիւն-ներ եւ այլն):

Fol. 6 Prässade växter

29. (Զորացրած ծաղիկներ եւ ծառերի տերեւներ):

Fol. 7, 7: 37

30. 7:1 (Անվերնագիր, քառորդ էջի լայնութեամբ 23 թերթիկի վրայ նշում-ներ հայերէն բառերի մասին, միանշանակ անձնական):
31. 7:2 (Նախորդի պէս):
32. 7:3 (Զրացատրուած բառերի ցանկ, 48 էջ):
33. 7:4 (Բարսեղի վեցարեայ-ից որոշ բառեր, 32 էջ):
34. 7:5 (Յրանսերէն-հայերէն բուսաբանական բառեր, 9 էջ):
35. 7:6-37 (Անձնական գործածութեան համար նշումներ՝ բառեր եւ քաղուած հատուածային ընդգրկեր):

4:0, 1: 1-14

36. 1:1 Տաղարան Ս. Ղազարու, 22 էջ, 21 Օգոստոս 1906 (ընդօրինակութիւն):
37. 1:2 Տաղարան Ս. Ղազարու, 24 էջ, 24 Սեպտեմբեր 1906 (ընդօրինակու-թիւն):
38. 1:3 Պրիմալ քաղաք, էջ 220-223, 11-12 Մայիս 1906 (ընդօրինակութիւն, որի ձեռագիրը նշուած է: Տե՛ս վերելում Fol. 4, 4:5 կամ Թ. 21):
39. 1:4 Սատամայ, Աղամ, Քրիստոս (եւ ուրիշ տաղեր), 33 էջ, 24 Հոկտեմ-բեր 1906:
40. 1:5 Grande Fête au Palais Royal de Stockholm, (Փրանսերէն՝ «Շքեղ տօնահանդէս Ստոքհոլմի Արքայական պալատում»), 20 Յունուարի 1883, 3 էջ (հաւանարար արտագրութիւն):
41. 1:6 (Քաղուածք H. Taineի «Philosophie des arts» գրքի հատ. Ա-ից, 2-9 էջ):
42. 1:7 (Սևագրութիւններ, 11 էջ):

43. 1:8 (Casimir Delavigne Փրանսիացի բանաստեղծին [1793-1843] ինչ-որ մէկի 1823 թ. Դեկտեմբերի 23ին գրած նամակի ընդօրինակութիւն, 1-24 էջ):
44. 1:9 Վրիպակից յԱստուածաշունչ գիրք, էջ 1-7 (լոկ նշումներ, դիմացը հա-յատու յուն. բառով):
45. 1:10 (1-20 էջ քաղուածք «Annales Politiques et Littéraires» հանդէսից):
46. 1:11 (1-20 էջ նշումներ հայերէն որոշ բառերի մասին):
47. 1:12 Փաւստոսի Բիւզանդայ Պատմութիւն Հայոց, քարգմանակ յատուրայն: Գրեաց Նորայր Ն. Բիւզանդացի, էջ 1-112 (մաքրագիր, Կրկու սե-ւագրութիւնները տե՛ս Թ. 160):
— Փաւստոս Բիւզանդ եւ քարգմանութիւն յատուրայն. մամուլի մի քա-նից եւ ասացումնոց, 6 էջ (մաքուր):
48. 1:13 Մեկնութիւն բառից Գաղիանոսի համեմատութեամբ հնգից ձեռագրաց, էջ 1-151 (մաքրագրութիւն, լրիւ):
49. 1:14 (Տաղերի ընդօրինակութիւն, 12 Ապրիլ 1906, «Ըստ Տաղարանին 1589 տարւոյ»):

4:0, 2: 1-28

50. 2:1 (Անվերնագիր մի քանի տող եւ Ա-ԺԴ դդ. հայ որոշ մատենագիրներին կենսագրութեան մասին):
51. 2:2 (Ս սկզբնատուով հայ հին մատենագիրներին մասին նշումներ, 8 էջ):
52. 2:3 (Յրանսերէն ընթերցանութիւններից արուած նշումներ):
53. 2:4 (Նոյն, ինչ նախորդը, 16 էջ):
54. 2:5 (Նոյն, ինչ նախորդը, 20 էջ):
55. 4:6 (Նոյն, ինչ նախորդը, 20 էջ):
56. 4:7 (Նոյն, ինչ նախորդը, 20 էջ):
57. 4:8 (Նոյն, ինչ նախորդը, 20 էջ):
58. 2:9 Dictionnaire Arménien - Français, Ստոքհոլմ, 10 Ապրիլի 1896, 1-41 էջ: (Լոկ նշումներ Հայ.-Ֆրանս. բառարանի համար, դուցէ մտա-դրուած, բայց չգրուած, տե՛ս 8:0, 1:12 կամ Թ. 239):
59. 2:10 (17 էջ ընդօրինակութիւն գրաբար մի գրուածքից, որն սկսում է «Իմաստունն Սողոմոն ըստ կենցաղոյս...» եւ վերջանում է «Ըստ չը-նորհին Քրիստոսի դի նմա փառք եւ զաւրութիւն յաւիտեանս. Ամէն» բառերով):
60. 2:11 Վասն ամանաց լուսաւորաց Եղիսի եւ Եղիպանու Կիպրացոյ, ճառ-ընտիր ԺԲ, էջ 416 (6 էջ ընդօրինակութիւն):
61. Երանելոյն Մեկնութիւն Անտիոքայ Եղիսիպոսի ի լուսնումն ոտիցն աշակերտացն, 4 էջ (ընդօրինակութիւն):
62. 2:12 Յովհաննու Ոսկերիքանի Մեկնութիւն Յովհաննու Աւետարանին. Ոսկի թարգմանութիւն, 15 էջ (ընդօրինակութիւն):
63. 2:13 (Սերէոսի «Պատմութեան» վերաբերող լոյս տեսած յօդուածներից ընդ-օրինակութիւններ, ինչ. «Եւրոպա», 1852, Թ. 21 եւ այլն):
64. 2:14 (Իր «Բառագիրքի դաղդիւրէն լեզուէ ի հայերէն» բառարանի յառա-ջարանը, 7 Նոյեմբերի 1883, հայերէն, տպուած):
65. 2:15 (Նոյն, ինչ նախորդը եւ Փրանս. որոշ բառերի մասին նշումներ, 18 Դեկտեմբերի 1884):
66. 2:16 (Իր Փրանս.-հայ. բառարանի մէջ մտած Փրանս. որոշ բառերի մասին նշումներ):

67. 2:17 (Իր «Քննասէր» հանդէսի Ա սրահի, 15 Մայիս 1887, Ստոքհոլմ, առաջին 4 էջերը, պատահականաբար):
68. 2:18 Դաւթի Անյաղք վարդապետի Հայկազմի՝ ասացեալ գովեստ մերթողեանի սուրբ կաթողիկէ եկեղեցի (ընդօրինակութիւն, 13 Դեկ., 1862):
69. 2:19 Վեմետիկ եւ Վեմնա, 1-20 էջ (անաւարտ), 10-18, 21-29 Ապրիլ առանց տարեթուի):
70. 2:20 (Նախորդի լրիւ տարբերակը, 1-39 էջ, սեւագրութիւն, 12 Մայիս 1903):
71. 2:21 Նամակ գիւղամեմաց Հայոց, 21 Յունուար 1896. 5 էջ (ուրիշից):
72. 2:22 Կայսերի Յումնաց, 1-7 էջ (ընթերցանութեան նշումներ):
73. 2:23 Տեղեկութիւնք Մատթէոսի Ուռհայեցւոյ, 9 էջ, 8 Մարտի 1889 (ընթերցանութեան նշումներ):
74. 2:24 Խաւսք Սրբայն Պանտիւնի (1890 թ. Նոյ. 15ին Վեմնայից ստացուած ընդօրինակութիւն):
75. 2:25 **Nouvelles d'Arménie** (Լուրեր Հայաստանից, Փրանսերէն, 8 էջ):
76. 2:26 (16 էջ սեւագրութիւն, թիւ 2-19 Համարակալուած, 10 Ապրիլ 1865):
77. 2:27 Իմ կարծիք գիրկին քարգամուքեանց եկեղեցական պատմութեան Սոկրատայ Սփոյստիկոսի և գնոցին քարգամուց, 30 Յունիս 1893: (Հրատարակուել է «Հանդէս ամսօրեայ»-ում, 1893, էջ 273-278):
78. 2:28 (Հայերէն ընթերցանութեան նշումներ):

4:0, 3: 1-12

79. 3:1 Բնական ուսումնասիրութիւնք Հայ Նախնեաց բնագրաց: Ա. Թովմա Արծրունի եւ Անանուն Արծրունի այլ եւ այլ պատմագիրք եմ, 1-32 էջ: (Հրատարակուեց, «Բազմավէպ», 1905, թ. 5, էջ 227 եւ այլն):
80. 3:2 (Նոյն, ինչ նախորդը, 1-28 եւ 7 էջ):
81. 3:3 (Նոյն, ինչ նախորդը, 1-24 էջ):
82. 3:4 (Նոյն, ինչ նախորդը, 1-20 էջ):
83. 3:5 (Նոյն, ինչ նախորդը, 1-15 էջ):
84. 3:6 (Նոյն, ինչ նախորդը, 1-32 էջ):
85. 3:7 (Փրանս. ընթերցանութեան նշումներ, Փրանսերէն):
86. 3:3 (Իր «Կորին վարդապետ եւ նորին թարգմանութիւնք» աշխատութեան տպագրութեան, Տիգրիս, 1900, սկզբնաւորութեան սրբագրութեան երկու մեծ թերթ, ծալուած ըստ էջերի):
87. 3:9 (Փրանս. ընթերցանութեան նշումներ, Փրանսերէն):
88. 3:10 Բնագրատուքիմ հայերէն քարգամուքեանց Գրիգոր Զիլիկիրեանի (Վիկտոր Հիւկոյի «Les Misérables» «Թշուառներ» վէպի), 1-249 էջ եւ 44 էջ, Ստոքհոլմ, 22 Դեկտ. 1884 - 7 Օգոստոս 1886):
89. 3:11 Նոր Բազմիք փրամսերէն-հայերէն եւ տառերէն լեզուաց, Վեմետիկ, Ս. Ղազարու վանք, 1-1451 էջ (սեւագրութիւն):
90. 3:12 (Ձանաղան սեւագրութիւններ):

4:0, 4: 1-5

91. 4:1 Տումար բաժանորդաց Գաղղիերէն-Հայերէն բառարանին: (Լրիւ տպուած է բառարանի վերջում՝ «Անուանք 300 բաժանորդաց բառարանի»):
92. 4:2 Կարապետ վարդապետի (1565) Տաղ աշխարհացոյց գեղեցիկ, 6 էջ:
93. 4:3 Նամակք ի Լոգանէ (95 էջ, 27 Հոկ. 1872-1874). Նամակք ի Բարիգէ (179 էջ, 1874-1876, իր զաստիարակած երկու սաների հօրը, Պոլիս):

- Իր անդրանիկ սանին գրած նամակների սեւագրութիւններ, 35 էջ, 1875-1876: — Նամակներ Ս. Ղազարից ընտանիքին եւ ծանօթներին, 1868-1869, 30 էջ):
94. 4:4 (Նշումներ իր «Բառագիրք ի գաղղիերէն լեզուէ ի հայերէն» բառարանի վերաբերեալ):
95. 4:5 (Հայերէն ընթերցանութեան նշումներ):

4:0, 5: 1-20

96. 5:1 (Փրանս. ընթերցանութիւններից նշումներ):
97. 5:2 (Նոյն, ինչ նախորդը):
98. 5:3 Նահապետի Խառակոմիսացւոյ Տաղ սիրոյ ի ԺԵ Տաղարանէն Ս. Ղազարու, էջ 404, 110 էջ, 13 Յունուար 1899 - 4 Մարտ 1899 (սեւագրութիւն):
99. 5:4 (Տաղ նոյնից, մաքուր ընդօրինակուած 6 էջ, սակայն սեւագրութիւն):
100. 5:5-10 (Նշումներ Փրանս. ընթերցանութիւններից, բազմաթիւ էջեր):
101. 5:11 Հատըմտիր Տաղարան հայ բանաստեղծից ի դարսն ԺԲ-ԺԸ, 21 Յունիս 1902 եւ 30 Սեպտեմբեր 1905, 1-44 էջ. 1003 թ. 52 էջ (սեւագրութիւն): — Տեղեկութիւնք գաղգային տաղասացից եւ տաղից, 17 էջ: — (Տաղերի մասին, մասամբ ջնջուած, 20 էջ):
102. 5:12 Բառք Տաղից Նահապետի Խառակոմիսացւոյ ի «Բառագիրք Հայոց **Dictionarium Armeno - Latinum**» Փրամկիսկոս Ռիվայայ, 16 Հոկտեմբեր 1905, 35 էջ:
103. 5:13 Մեկնութիւնք բառից Գաղղիանոսի ըստ (հնգից) ձեռագրաց, 13 Մարտ 1885 - 18 Նոյեմբեր 1886: (Սեւագրութիւն, էջ 1-76):
104. 5:14 (Նոյն, ինչ նախորդը, էջ 1-13, սեւագրութիւն):
105. 5:15 Նահապետի Խառակոմիսացւոյ Տաղ սիրոյ, ի ԺԵ Տաղարանէն Ս. Ղազարու, 31 Յունիս 1905, 11 էջ (մաքուր ընդօրինակութիւն):
106. 5:16 Թղթակցութիւն Գաղղիերէն-Հայերէն-Տառերէն բառագրքին (72 էջ, 1878-1881):
107. 5:17 (Փրանս. ընթերցանութիւններից նշումներ):
108. 5:18 (Նոյն, ինչ նախորդը):
109. 5:19 Թղթակցութիւն Գաղղիերէն-Հայերէն բառարանին, 1881, 23 էջ:
110. 5:20 (Հայ. ընթերցանութիւններից նշումներ):

4:0, 6: 1-2

111. 6:1 (Իր «Քննասէր» ի 1ին սրահի առաջին մի քանի պատահականաբար թերթեր):
112. 6:2 (Իր «Բառագիրք ի գաղղիերէն լեզուէ ի հայերէն» բառարանի սեւագրութիւններ):

4:0, 7: 1-5

113. 7:1 (Փրանս. ընթերցանութիւններից նշումներ):
114. 7:2 Եզմըկայ վարդապետի Կողբացւոյ շառք ընդդէմ աղանդոց, 1896, 25 էջ: (Նրա կաղամած բնագրի խիստ թերի սեւագրութիւն, մնացածը կորել է, ըստ երկի 1ին Հրատարակութեան եւ վեմետիկեան տպարանի 1ին եւ 2րդ տպագրութիւնների, էջ 5-153 եւ 180-185: Մաքրագրուած է կամ

մաքրադրուածից մնացել է 108 էջ (տպ. 5-118), ամբողջովին կորել են զխտողութիւնները սեւադրութիւնն ու մաքրադրութիւնը: Մնացել են առաջաբանի եւ առանձին զխտողութիւնների մի քանի թերթեր):

115. 7:3 (Նախորդից):
 116. 7:4 (Յրանս. ընթերցուած դրբերից նշումներ):
 117. 7:5: (Նոյն, ինչ նախորդը):

4:օ, 8: 1

118. 8:1 («Բառադիրք է զազգիերէն լեզուէ ի հայերէն» բառարանի սեւադրութիւնից):

4:օ, 9: 1-39

119. 9:1 (Ընդօրինակութիւն հետեւեալ նամակի՝ «Lettre tirée de la correspondance astronomique, hydrographique et statique de Monsieur le Baron de Zach»):
 120. 9:2 (Յրանսերէն լեզուի վարժութիւնների աշակերտական տետր):
 121. 9:3 (Կորիւնին վերաբերող նշումներ):
 122. 9:4 Պատմութիւն վարուց եւ մահուան սրբոյ առն երանելոյ Մաշտոցի վարդապետի մերոյ քարգմանչի, արարեալ ի Կորիւն վարդապետէ յաշակերտէ նորին: (Գննական բնագրի լրիւ եւ էջ 1-17ի ծան., մաքրութիւն):
 123. 9:5 (Ինչ-որ բնագրի ընդօրինակութիւն):
 124. 9:6 (Նշումներ ընթերցանութիւններից):
 125. 9:7 (9:4-ի ծան.ների սեւադիր 15 էջ):
 126. 9:8 Կորիւն, վարք Մաշտոցի (9:4- թերթ սեւադր., էջ 1-41, 25 փետր. 1888):
 127. 9:9 (Յրանսերէն լեզուի վարժութիւնների աշակերտական տետր):
 128. 9:10 Շարադրութիւնի (աշակերտական շրջանից):
 129. 9:11 Իմնետաւաներոյ դար (4 էջ):
 130. 9:12 Տետրակ շարադրութեանց (աշակերտական):
 131. 9:13 Հայկական լեզու (մի քանի էջ):
 132. 9:14 Առակի ֆիննլոնի:
 133. 9:15 (Նոյն):
 134. 9:16 (Նոյն):
 135. 9:17 Ս. Գրիգոր Նարեկացի, 12 էջ, 1864, Յունիսի 26:
 136. 9:18 Յաղագս վերջին դատաստանի, 10 էջ, 1864, Մարտի 13:
 137. 9:19 (Նշումներ Փրանս. բառերի մասին):
 138. 9:20 (Նոյն):
 139. 9:21 Տաղ քոչմոց, 8 էջ (բնագիր):
 140. 9:22 Գրիգորի Մագիստրոսի «Գամագտական» քրքին մեկնութիւն ի նմին իսկ Մագիստրոսէ, 32 էջ, 22 Մայիս 1900:
 (Լոյս տեսաւ «Բանասէր» հանդէսում, փետր, 1900, պրակ Բ, էջ 119-140):
 141. 9:23 Գաւթի Սալաճրեցոյ Գովաւանի Նաղկանց, 54 էջ, 25 Մայիս 1900:
 («Բանասէր», 1901, պրակ Բ, Գ, 87-150):
 142. 9:24 Երեմի գիտելիք Յովհաննու Մանդակունոյ եւ մի գիտելիք իմ Գաղ- զիերէն-Հայերէն բառարանի մասին, 14 էջ, 18 Ապրիլ 1901 («Լուսմայ», 1901, գիրք Բ):

143. 9:25 Կոստանդնի Երզնկայեցոյ երկու Տաղ սիրոյ, 12 էջ (բնագիր եւ նամակ Հ. Մկրտիչ Պոստերեանին, 3 Հոկ. 1905):
 144. 9:26 Քննութիւն ամուսնի ծաղկանց յիշատակելոյ ի Գաւթի Սալաճրեցոյ, 20 էջ, 28 Մայիս 1900, (անաւարտ սեւադրութիւն):
 145. 9:27 Արեւիկա եպիսկոպոսի Ուռնայի Թուղք առ քրիստոնեայս Պարսից աշխարհին վասն հաւատոց, 20 էջ: (Գրողութիւններ Հ. Յովհաննէս Թորոսեանի «Ճառ Աթեղահա Ուռնայի եպիսկոպոսի թողութիւն Նիկիոյ եւ յատուածութիւնն Քրիստոսի» աշխատութեան մասին, իրեն յանձնուած):
 146. 9:28 Լուծմունք Նախախն. փիլոնի (լոկ նշումներ), 12 էջ:
 147. 9:29 (Ընթերցանութեան նշումներ):
 148. 9:30 (Աշակերտական շարադրութիւնների տետր):
 149. 9:31 (Աշակերտական մի շարադրութիւն):
 150. 9:32 (Նոյն):
 151. 9:33 (Նշումներ ընթերցանութիւններից):
 152. 9:34 (Վերելի 9:27-ի վերաբերեալ նշումների սեւադրութիւններ):
 153. 9:35 Տաղ Սրբոյն Ստեփանոսի, 4 էջ (բնագիր), 8 Յունիս 1895:
 154. 9:36 (Նշումներ ընթերցանութիւններից, 6 էջ):
 155. 9:37 (Ինչ-որ մի Տաղ, 8 էջ):
 156. 9:38 (Նշումներ ընթերցանութիւններից):
 157. 9:39 «Il Secolo» իտալ. օրաթերթի 1913 թ. Մայիսի 7ի մի համար:

4:օ, 10: 1-18

158. 10:1 (Բանասիրական բնոյթի մի նամակ Հ. Ներսէս Ակինեանին, 8 Յունիս 1909 (սեւադրութիւն, 20 փետր էջ. Լոյս տեսաւ ՀԱ-ում, 1909, էջ 216-217):
 159. 10:2 Տաղ Նախապետի Խառակոնեցոյ Քուշակ կոչեցելոյ, 4 էջ (բնագիր), 21 Նոյեմբեր 1905:
 160. 10:3 Փաւստոսի Բիւզանդայ Պատմութիւն Հայոց քարգմանեալ յաւոր- 10:4 ւոյն (սեւադրութիւն, մաքրութիւն տե'ս 4:օ, 1:12), 112 էջ:
 161. 10:5 Յովհաննու Գարդելի Ժամանակագրութիւն Հայոց, Գիտողութիւնի, 94 էջ (սեւադրութիւն), 18 Սեպտեմբեր 1898 (մաքրագրել է 9 Նոյեմբեր 1890ին, տե'ս 4:օ, 11:20):
 162. 10:6 Տաղ (անվերջագիր, սկսում է «Այսոյ չեմի դար ի քեզ» բառերով), 4 էջ, Չեռ. Ս. Ղազարու, 160, Բ. Գ., էջ 189-207 (1906ի Յունիսի 9ին ուրիշ է ընդօրինակել):
 163. 10:7 (Սեւադիր նամակ Հ. Եսայի վարդապետ Տալեցուն, 6 Դեկտեմբեր 1908, 7 էջ, «Տաղ Թոչնոց»ի մասին):
 164. 10:8 (Ընթերցանութեան նշումներ), 1862, 1863, 1865, 32 էջ:
 165. 10:9 (Յրանս. ընթերցանութեան նշումներ, 60 էջ: Իր 4:օ, 1:12-ի համար «Քաղուածոյ թարգմանութիւն ի դրոցն էրենստ Ռենանի» Histoire générale [et système comparé] des langues sémitiques):
 166. 10:10 Մակարայեցի, 21 Սեպտեմբեր 1885 (բնագրին վերաբերող նշումներ, 30 էջ, սեւադրութիւն):
 167. 10:11 (1896 թ. Հոկտեմբերի 6-21 դրուած Փրանս. մի կարճ ճառ 1896ի հայկ. ջարդերը դատաւարադ, 10 էջ, վերջում՝ «Յղեցի զօրինակն առ Օր. Արշակունէի ի 1 Նոյեմբերի 1896, առ Մշակ ի 23 Նոյեմբերի 1906»):

168. 10:12 *Ընդդէմ Կարէէրեանց*, 4 *Փետր.*, 1902, 11 էջ (*սեւագրութիւն*):
169. 10:13 (*Զկան թղթապանակում*):
170. 10:14
171. 10:15 Հայերէն հին գրականութեան խնդիրներ: Ա. Մովսէս Խորենացի, 113 էջ, 8 *Նոյեմբեր* 1898: (*Լոյս տեսաւ «Մշակ»-ում, Թիֆլիս, 1898, թ. 192-195 եւ այլն*):
172. 10:16 (*Մովսէս Խորենացու մասին մի յօդուածի սեւագրութիւն, որ ընդօրինակուել է, քանի որ էջերի վրայ վերից վար գիծ է քաշուած, 66 էջ*):
173. 10:17 Մովսիսի Խորենացու Պատմութիւն Հայոց, էջ 257-301, 24 *Սեպտեմբեր* 1901 (*գիտողութիւններ*):
174. 10:18 (*Սեւագրութիւններ*):

4:օ, 11: 1-28

175. 11:1 (*Փրանս. ընթերցանութիւններից նշումներ*):
176. 11:2 (*Նոյն*):
177. 11:3 Ծանօթութիւնք բաղեալ է զորոց վիկտոր Լանգուայի «Collection d'historiens anciens...», Մովսէս Խորենացի, Պատմութիւն Հայոց (*գրքի մասին*):
178. 11:4 Խիկար, յ'Յ. Պարոնեանէ, համդէս ամսեայ, 1887, 13 էջ (*ընթերցանութեան նշումներ*):
179. 11:5 (*Յաւելումներ իր Փրանս.-հայ. բառարանին*), 40 էջ, 25 *Մայիս* 1884:
180. 11:6 Բառք Նախնեաց արտաբոյ ի Հայկական բառարանէն, 1862, 1864, 1865 (*Խրաքանչիւրը 20 էջանոց 9 տետր, առաջինն է Fol. 4, 4:13, 1861-1865 թ.թ.: Բառեր իրենց վկայութիւններով*):
181. 11:7 Ղազարայ Փարպեցու Պատմութիւն Հայոց Յառաջաբան, 15 էջ (*սեւագիր բնագիր*):
182. 11:8 (*Հ. Ղևոնդ Վ. Յովնանեանին ուղղուած նամակների սեւագրութիւն բժշկարանների վերաբերեալ, 4 Յուլիս 1888 եւ 22 Հոկ. 1888*):
183. 11:9 Տեղեկութիւնք ի գիրս Պատմութեան Ստեփանոսի Տարօնեցու Ասողիկ կոչեցելոյ, 48 էջ: (*Լոյս է տեսել «Հանդէս դրականական եւ պատմական»*, 1889, էջ 291-332: *Սեւագիրը՝ 11:24, 25, 27*):
184. 11:10 Ղազարայ Փարպեցու Պատմութիւն եւ Պիտոյից գիրք Մ. Խորենացու, 20 էջ, 22 *Սեպտեմբեր* 1899 (*նշել է նման նախադասութիւնները*):
185. 11:11 Խնդրելի բառք եւ ոմք Նախնեաց, 35 էջ, *Յունուար* 1872, 30 *Օգոստոս* 1883, 1 *Յուլիս* 1884: (*Բառերը բացատրուած չեն, քաղուած են միայն վկայութիւններ*):
186. 11:12 ՏԱՂԱՐԱՆ ՆԱՀԱՊԵՏԻ ԽԱՌԱԿՈՆԵՑԻՈՅ ՔՈՒՉԱԿ ԿՈՉԵՑԵԼՈՅ, 148 էջ, 1906: *Մասն առաջին, Տաղք սիրոյ (էջ 1-135)*: Մասն երկրորդ, Տաղք պանդխտի (էջ 136-141): Մասն երրորդ, Տաղք Սքափականք (էջ 142-148: *Մաքրագիր*):
187. 11:13 ՆԱՀԱՊԵՏԻ ԽԱՌԱԿՈՆԵՑԻՈՅ ՏԱՂՔ ՍԻՐՈՅ, 1905, 166 էջ (*մաքրագիր*):
188. 11:14 ՆԱՀԱՊԵՏԻ ԽԱՌԱԿՈՆԵՑԻՈՅ ՏԱՂՔ ՍԻՐՈՅ, 32 էջ: 29 *Օգոստոս* 1905 (*մաքրագիր*):
189. 11:15 Պանդխտ առ կռուակն (2 *տարբերակ*), «Հոգի», մի' ասեր դարիպ», Հոգեւորական կամ տօնական, 15 էջ, 11 *Օգոստոս* 1905:
190. 11:16 Տաղարանք եւ տաղասացք, 43 էջ, 5 *Նոյ.* 1902: (*Մատենադիտութիւն*):
191. 11:17 Ընդարձակ բարոյական Տաղ, 44 էջ: (*Սեւագիր արտագրութիւն, 11 Հոկ. 1906*):

192. 11:18 Յովնանէս Վարդապետի Տաղ քոչնոց, հանեալ ի մատենադարանէ գրչագրաց 33: Անտոնեան Հարց յՕրբաբէոյ, 26 էջ (*մաքուր ընդօրինակութիւն*):
193. 11:19 Պատմութիւն Մանկան Յարմանի Եսամանի որդույ Զարմանագան Բագաւորին Աստրեատանեայց, ձեռագիր 1330. *դ. ր. Ս. Ղազարու, էջ 159-246, 163-250. 55 էջ*:
194. 11:20 Յովնանէս Դարդելի Ժամանակագրութիւն Հայոց, 163 (*դիտենք Փրանս. ընդգրի հայ. թարգմանութեան մասին*):
195. 11:21 51 առեղծուածք վերագրեալք սրբոյն Ներսիսի Շնորհալոյ, արտաբոյ ի 120իցն հրատարակելոց ի վանս Ս. Ղազարու յամին 1830: (*Ս. Ղազարու քաղել է Հինգ ձեռագրաց*):
- Միսիրար իմաստուն բժշկապետի վանս քարանց եւ յատկութեանց անցա եւ բժշկութեանց ականց, էջ 25-31: (*Երկուսն էլ ուղարկել է Հ. Ղ. Յովնանեանին 1888 թ. Յունիսի 18ին*):
196. 11:32 Ծանօթութիւնք (*Փարպեցու «Պատմութեան» վերաբերեալ*), 28 *Յուլիս* 1899, 17 էջ (*սեւագրութիւն, մնացածը՝ կորած*):
197. 11:23 «Վերանորոգումն հայերէն նշանագրաց ի ձեռն Մեսրոբայ վարդապետի ի Ե դարու»: Իմ կարծիք, 55 էջ (*սեւագր., Սուրբանի դործի մասին*):
198. 11:24 Տեղեկութիւնք ինչ ի գիրս Պատմութեան Ստեփանոսի Տարօնեցու Ասողիկ կոչեցելոյ, 20 էջ 16 *Փետրուար* 1888 (*սեւագր.*):
199. 11:25 Յաւելումն ի տեղեկութիւնս Ասողիկն (*նախորդին վերաբերող*):
280. 11:26 Սիսուան: Գիտողութիւնք եւ ծանօթութիւնք հաղորդեալք առ Մ. Ն. Գր. Վ. Ճելալեան, Ստոքհոլմ, 23 *Դեկտեմբեր* 1885, 32 էջ:
201. 11:27 Տեղեկութիւնք ինչ ի գիրս Պատմութեան Ստեփանոսի Տարօնեցու Ասողիկ կոչեցելոյ, 21 *Յուլիս* 1888 (11:24-ի տարբերակը):
202. 11:28 Սիսուան... (11:16-ի սեւագրութիւնը, 28 էջ. 23 *Դեկ. 1885*):

4:օ, 12: 1-25

203. 12:1 Առաքեալ կամ Առաքել Սիւնեցի, էջ 1-48: Առաքել Բաղիշեցի, էջ 49-108. 28 *Նոյ.* 1902-3 *Յուն.* 1903 (*սեւագրութիւն*):
204. 12:2 Զորս յաւելիք եւ մի փոփոխելի ի ձեռագրիս գոր յղեցի յամանարեալ յ'Տ Յունիսի 1909 (*Հ. Ն. Ալիքեանին, ՀԱ*), 5 էջ (*Հրատարակուած է, ՀԱ, 1909, 216-221*):
205. 12:3 Տաղ սիրոյ գեղեցիկ, 7 էջ, 12 *Սեպտեմբեր* 1905:
206. 12:4 Յուցակ մատենագրութեանց եւ քարգմանութեանց ժի-ժի դարուց չեւ եւս հրատարակելոց, 44 էջ, 14 *Փետրուար* 1890: (*Սեւագիր, բունն ուղարկել է Վիեննա Հ. Ղևոնդ Վ. Յովնանեանին, ինչպէս մեզ յայտնի է նրան գրած մի նամակից էլ*):
207. 12:5 Սուրբ Գիրք, 20 էջ (*անմշական նշումներ*):
208. 12:6 Տաղ սիրոյ, Տաղ մեղիսի, 26 *Յունիս* 1896 (*սեւագիր 4 էջ ընդօրինակութիւն*):
- Ամիրտովաքայ Ազուտ բժշկութեան (*Զեռ. Տ. Կ. Եղեանցի*), 10 *Յուլիս* 1896, 2 էջ:
- Բժշկարան Բունիարայ Սեբաստացու, 2 էջ:
- Եւդոկիա (*«Արաբ»* համդէսից, հտ. Ա), 1889, 5 էջ:
209. 12:7 Թուրք Հայոց..., 29 *Նոյեմբեր* 1896, 17 էջ (*Կ. Եղեանցի հայ. թարգմանութեան ստուգում*):
210. 12:8 Նախապաշտն գեղեցիկ դպրութեանց, 3 *Օգոստոս* 1859, 12 էջ:

211. 12:9 (Ձանազան բնագրերի ընդօրինակումներ, 20 էջ, 30 Յունուար - 5 փետրուար 1903):
212. 12:10 Այլ տալ վասն բարեգործութեան մարդկան ի Գիրիկիէ աշխարհականէ աւացեալ, 4 Նոյ. 1905, 3 էջ (ժաքուր ընդօրինակումներ):
213. 12:11 Գերականութիւն (աշակերտական), 20 էջ:
214. 12:12 Թարգմանութիւն ի գալիլիականէ (աշակերտական), 14 էջ, 12 Յունիս 1858:
215. 12:13 Մահ Ալեքսանդրի, Թարգմ. Հ. Գ. Ե. Հ., 4 էջ:
216. 12:14 Առ Տէր Արշակ Զօպանեան, 9 Մարտ 1906: (Տաղերի մասին սեւագիր նամակ, 26 էջ):
217. 12:15 Առաքելի Սիւնեցոյ Տաղաչափութիւն, 15 Սեպտեմբեր 1906, 10 էջ: (Տաղերի վերնագրեր, սեւագիր):
218. 12:16 (Հայ. բառերի վերաբերող նշումների սեւագրումներ, 44 էջ):
219. 12:17 Յառաջարկ Ստեփանոսի Կամենեցոյ Հայերէն-լատիներէն բառարանին, 40 էջ (արտագրումներ):
220. 12:18 Մովսէս Խորենացի եւ Սուտ-Կալիսթենէս, 1 էջ (նման նախադասութիւնների համագրում):
221. 12:19 Առաքել Խարտեաշ, 3 էջ (որոշ բառերի բացատրումներն ուրիշի ձեռագրով):
222. 12:20 Ազօբ վասն հոգւոյ Սիրիլոյ, 4 էջ (վերջում կէս էջ Փրանսերէն, յամբողջն ուղղուած իր հանդուցեալ կնոջը), 11-12 Նոյեմբեր 1903, Վենետիկ:
223. 12:21 Բառագիրք հայերէն լեզուի, 23 էջ (միայն Ա-ով բառեր), 8 Ապրիլ 1886: (Լուկ նշումներ, համառոտ, անձնական):
224. 12:22 («Գամաղտական»ի մասին 18 էջ սեւագրումներ, նախ 1 Յունուար 1887, ապա 1 Հոկտեմբեր 1899):
225. 12:23 ՅԱԽԵԼՈՒՄԻ ԽՄ «ՀԱՏԸՆՏԻՐ ՏԱՂԱՐԱՆ»ԻՍ, էջ 1-384, 11 Սեպտեմբեր 1905: (Ձանազան տաղերի ժաքուր ընդօրինակումներ: Շարք տե'ս Թ. 17):
226. 12:24 Հայոց ազգին Ոսկեդարը կամ Թարգմանաց ժամանակը, 18 էջ, 30 Ապրիլ 1867 (անաւարտ, հաւանաբար աշակերտների համար):
- 226ա. 12:25 Այլ եւ այլ անունով որով կոչեցեալ է Ռամիկ-Հայերէն լեզու անդստին ի ծ դարէ, էջ 1-3: (Նամակ Հ. Ղ. Յովնանեանին, 1 էջ):

4:օ, 13: 1 Bankpapper

227. (Անձնական հաշուապահութիւն, դրամատնային ստացականներ եւ փաստաթղթեր, վերջինը՝ Ստոքհոլմի մի դրամատնային, 31 Դեկտեմբեր 1915, նրա անունը, Sant Angelo, Ponte dei Fratti 35/36, Venezia, Italia հասցէին):

8:օ, 1: 1-16

228. 1:1 Les Misérables (Վիկտոր Հիւկոյի այս վէպի Փրանս.-Հայ. բառարանի) 657 էջ, 22 Դեկտեմբեր 1884-5 Օգոստոս 1886:
229. 1:2 Վարք Հարանց: Վկայութիւն յիշատակաւ ի Նոր Հայկո, 22 Մայիս, 1887, 59 էջ:
230. 1:3 Խորենացոյ Գիրք Պիտոյից եւ Փիլոն Երբայեցի, 21 Ապրիլ 1889, 67 էջ: (Նման տեղերի համագրում):
231. 1:4 Մովսէս Խորենացի, 31 Ապրիլ 1898, 42 էջ (ձանաթումներ):

232. 1:5 Զեռագիրք Պատմութեան Մովսիսի Խորենացոյ, 24 Սեպտեմբեր 1892, 7 էջ:
233. 1:6 Կարիէր եւ Մովսէս Խորենացի, 60 էջ (ձանազան դիտողութիւններ):
234. 1:7 Մովսէս Խորենացի եւ Փիլոն Երբայեցի, 5 Ապրիլ 1888, 32 էջ:
235. 1:8 (Նախորդի շարք, 72 էջ):
236. 1:9 Գիրք Պիտոյից եւ Սուտ Կալիստենէս, 3 էջ (նման տեղերի համագրում):
237. 1:10 (Նոյնը, 30 Հոկտեմբեր 1892, 10 էջ):
238. 1:11 Մովսէս Խորենացի եւ Գրիգոր Նազիանզացի, 30 Հոկտեմբեր 1892, 6 էջ (նման տեղերի համագրում):
239. 1:12 Բառագիրք արդի Հայերէն լեզուի, 14 Փետրուար 1878, Փարիզ: (Հայ.-Ֆրանս. շատ համառոտ մի բառարանի սեւագիր, 4 տետր, Ա-Օ տառերով: Տե'ս Թ. 58):
240. 1:13 (Անվերնագիր նշումներ, Խորենացի եւ Փիլոն, 12 էջ, նման տեղերի համագրում):
241. 1:14 Խորենացի եւ Սուտ Կալիստենէս, 8 էջ (նման տեղերի համագրում):
242. 1:15 (Նոյնից, ինչ վերելում 1:11, կէս էջ):
243. 1:16 Գալիք Ներգիւցի եւ Մ. Խորենացի, 16 էջ: (Նման տեղերի համագրում):

8:օ, 2: 1-50

244. 2:1 Եւսեբայ Կեսարացոյ ժամանակագրութիւն եւ Քրոնիկոն, 7 Դեկտեմբեր 1891, 130 էջ:
245. 2:2 (Նոյն, ինչ նախորդը, մասն Ե, 48 էջ):
246. 2:3 Եւսեբայ ժամանակագրութիւն եւ Կորին, 16 էջ:
247. 2:4 Եւսեբայ Պափիլիայ Կեսարացոյ ժամանակակից երկամասեայ, 44 էջ: (Վենետիկում 1818 Թ. լոյս տեսած Հ. Մկրտիչ Ազեբեանի լատիներէն թարգմանութեան քննումներ):
248. 2:5 Վրիպակ Եւսեբայ Քրոնիկոնին, 6 Փետրուար, 1888, 20 էջ:
249. 2:6 (Ֆրանս. տեղեկութիւններ Ուստաւ քաղաքի համալսարանական դրադարանի հայերէն գրքերի մասին):
250. 2:7 Մուտք եւ Ելք Գաղղ.-Հայ. բառարանին Նորայրի Ն. Բիւզանդացոյ, Դեկտեմբեր 1882 - փետրուար 22 1883, 51 էջ:
251. 2:8 Մեծ Սոկրատ: Բառք արտառոյ Նոր Հայկազնին, 25 Յունիս 1897-15 Յունիս 1907, 23 էջ:
252. 2:9 Սոկրատ Մեծ: (Ձանազան նշումներ թերթիկների եւ թղթիկների վրայ, 15 էջ):
253. 2:19 Ստեփանոս Ուղայեան, Պատմութիւն Տանն Սիսական, Բառք արտառոյ Նոր Հայկազնին Բառարանին, 10 Նոյեմբեր 1910, 16 էջ, մասն Գ:
254. 2:11 (Նախորդի մասն Բ, 16 էջ, 11 Նոյեմբեր 1910):
255. 2:12 Արձանագրութիւն ի Ստեփանոսի Ուղայեան Պատմութեան, Բառք արտառոյ Նոր Հայկազնին Բառարանին, 5 էջ, 12 Նոյեմբեր 1910:
256. 2:13 Ստեփ. Ուղայեան, 10 էջ (ձանազան նշումներ):
257. 2:14 Աստուածաշունչ Գիրք, 37 էջ, 9 Դեկտեմբեր 1887 (ընթերցանութեան ձանազան նշումներ):
258. 2:15 (Նախորդից, 45 էջ թղթիկներ):
259. 2:16 Ազաքանգեղոս, 8 էջ, 16 Փետրուար 1887 (նշումներ բառերի մասին):
260. 2:17 Բարդուղիմէոս յ'Աստուած բառէ, Կորին, Վարք Մաշտոցի, 21 էջ, 26 Ապրիլ 1908:

261. 2:18 (Նախորդից, փոքր 9 էջ):
262. 2:19 Ագաթանգեղոս (թղթիկների վրայ նշումներ բառերի մասին). (Կորին-
նից —ազոյն վերջաւորութեամբ բառեր, երկուսը միասին 86 թղթիկ):
263. 2:20 Գիրք էական, 23 Յունիս 1907 (նշումներ 6 էջ թղթիկների վրայ):
264. 2:21 Իրենեոսի պատառիկ, 7 էջ, 23 Փետրուար 1912:
265. 2:22 (Նախորդից, 12 էջ, 15 Մայիս 1914):
266. 2:23 (Նախորդից, 24 էջ 13 Մայիս 1914):
267. 2:24 Իրենեոսի Յոյցք Առաքելական Քարոզութեան, 19 էջ (դիտողութիւն-
ներ 1907 թ. եր. վ. Տէր-Մինասեանցի հրատարակութեան մասին,
Հայպցիդ):
268. 2:25 Իրենեոս (զանազան նշումներ 25 էջ թղթիկների վրայ):
269. 2:26
27 Եւագր Պոնտացի (զանազան նշումներ 25 էջ թղթիկների վրայ):
28
270. 2:29 Եւսեբէոս, Պատմութիւն եկեղեցական (40 փոքրիկ էջերի վրայ նշում-
ներ բառերի մասին):
271. 2:30 (Նախորդից, փոքր 152 էջ, 26 Սեպտեմբեր 1891-1893):
272. 2:31 (Նախորդից, նշումներ բառերի մասին, 39 փոքր էջ):
273. 2:32 (Նախորդից, 15 փոքր էջ, Մայիս 1908 - 18 Յունիս 1908):
274. 2:33 (Նախորդից, 13 էջ, 14 Յուլիս 1908):
275. 2:34 (Նախորդից, 13 էջ, 10 Յուլիս 1908):
276. 2:35 (Նախորդից, 7 էջ, 16-18 Յունիս 1908):
277. 2:36 (Նախորդից, 18 Յուլիս 1908, 41 թղթիկ, զանազան դիտողութիւններ):
278. 2:37 Սեբէոս, 18 Յունուար 1911, 23 թղթիկ (զանազան դիտողութիւններ):
279. 2:38-42 Գեորգայ Պիսիդիայ վեցաւորայ Բառք արտաբոյ Նոր Հայկազնին,
24 եւ 30 միջակ էջ, 21 Ապրիլ 1907-21 Մայիս 1907:
280. 2:43 (Նախորդից, 15 էջ թղթիկ):
281. 2:44 Յովհան Մանդակունի, 10 էջ (բառեր), 10 Յուլիս 1887:
282. 2:45-47 Թուրք Դաշանց (նշումներ, 26 թղթիկ եւ 5 էջ):
283. 2:48 (Մի քանի բառերի նշում, աննշան):
284. 2:49 Աշխարհաբար լեզու Կ. Պօլսեցոյց, 11 էջ (որոշ բառեր):
285. 2:50 (նշում Ոսկեփորիկի մասին, 6 էջ):

8:օ, 3 Sid. 1-738

286. ԲԱՌԱԳԻՐՔ ՍՏՈՐԻՆ ՀԱՅԵՐԷՆԻ, էջ 1-738, Ո-Ձ-Պ (Պէտաւ), Ստոբ-
հոլմ, 2 Յունուար 1886:
(Անկազմ, 5րդ հատոր, Նախորդող չորս հատորները տե՛ս ստորեւ
թ. 673-676. ամենավերջին հատորը կորել է):

8:օ, 4B: 31-46

287. 4:31 Տաղարան ժ.Ս. Ղազարու, Ձեռ. ք. 330. դ. ք., 6 էջ (սեւագրու-
թիւն), 2 Նոյեմբեր 1905:
288. 4:32 -Ակ, -եակ եւ -եկ կամ -էկ, -իկ, -ուկ մուգական կամ փաղափշական
289. 4:33 մասնիկ (Նահապետ Բուշակի եւ ուրիշների տաղերում), 23 Յուն-
1906, էջ 1-4 եւ 1-26:
290. 4:34 Տաղարան Նահապետի հառակոնցւոյ Բուշակ կոչեցելոյ, 12 էջ (տա-
ղերի ցանկի), 9 Նոյեմբեր 1906, վերջին յարդարում:

291. 4:35 (Նոյնից, 24 էջ, 26 Յունուար 1906, մասամբ ջնջուած սեւագրութիւն):
292. 4:36 Տաղ Նահապետի Բուշակի ի Տաղարան Ս. Ղազարու, 4 Աւգոստոս
1905, էջ 1-5: — Տեղեկութիւն գնահատելու Բուշակի, էջ 6-13:
293. 4:37 Ընթերցմունք Նահապետի հառակոնցւոյ, 20 Յուն. 1906, էջ 1-9 եւ
1-16: (Մէջ է բերել այն տողերը, որ ուրիշ տաղասացներ փոխ են ա-
ռել Բուշակից):
294. 4:39 Դիտողութիւն ի Տաղ Նահապետի հառակոնցւոյ, էջ 1-44 (մասամբ
ջնջուած սեւագիր):
295. 4:40-42 Հատընտիր Տաղարան Նախնաց, 6 Յունիս, 50 էջ (նշումներ, սե-
ւագիր):
296. 4:43 Հատընտիր Տաղարան (համեմատուած նախնական ընդօրինակութիւն)
600 էջ:
297. 4:44-46 (Տաղերի մասին զանազան մանր նշումներ, 60 թղթիկ):

8:օ, 5: 1-31

298. 5:1 (Տաղեր, 60 էջ թղթիկների վրայ):
299. 5:2 (Ընթերցանութեան նշումներ, 100 էջ):
300. 5:3 Մովսէս Խորենացի եւ Բարգմանութիւն իւր, 31 էջ (սեւագրութիւն,
նշումներ):
301. 5:4 Մար Աբաս Կատիմա (ծան. անուան մասին), 1 էջ, 27 Յուլիս 1888:
302. 5:5 Փիլոնի այնոցիկ որ ի լինելութեան խնդրոց եւ լուծմանց, 23 էջ,
12 Դեկտեմբեր 1887 (բառերի մասին նշումներ):
303. 5:6 Վարք Հարանց, Խնդրելիք, 7 էջ (նշումներ), 25 Յուն. 1887:
304. 5:7 (նշումներ Նարեկացու տաղերի մասին եւ մի քանի տաղ, 11 էջ եւ
թղթիկներ):
305. 5:8 Վարք Հարանց (նշումների սեւագրութիւն, 8 էջ):
306. 5:9 Գիրք Պիտոյից, Ասացուածք, 6 էջ (նշումներ):
307. 5:10 Պարսից Բագաւորք, 6 էջ (նշումներ):
308. 5:11 Բառք Խոտրքեցոյց, 79 էջ (նշումներ):
309. 5:12 Փիլոն, Բառք արտաբոյ Նոր Հայկազնին, 90 էջ, 1 Ապրիլ 1896:
310. 5:13 102-103 երեսք Մ. Խորենացւոյ ըստ Ժ. Պ. Արք. Երիցու, 256 (նշում-
ներ):
311. 5:14 Փիլոնի Յաղագս Նախախմանութեան, 92 էջ (նշումներ):
312. 5:15 Փիլոնի ի Սամփոյն, 15 էջ (նշումներ):
313. 5:16 Մովսէս Խորենացի եւ Բարգմանութիւն իւր, 24 էջ, 9 Հոկտեմբեր 1885:
314. 5:17 Բառքիւրք Լւիմեանի, 5 էջ (որոշ բառերի նշումներ):
315. 5:18 (Հայ. աշակերտական մի շարադրութեան սեւագրութիւն, 14 էջ):
316. 5:19 (Էմիլեանի Բառքիւրքի մասին 15 էջ նշումներ կամ դիտողութիւններ:
Այս բառարանի մասին դրախտական հրատարակեց Պոլսում, յետոյ էլ
թերթում ներողութիւն խնդրեց):
317. 5:20 (Ընթերցանութեան նշումներ, 3 էջ):
318. 5:21-24 Շարադրութիւն, 7 տետր (աշակերտական):
319. 5:25 (Աշակերտական Փրանսերէն մի շարադրութիւն):
320. 5:26 (Աշակերտական Հայերէն շարադրութիւններ):
321. 5:27-28 (Ընդօրինակութիւններ նամակագրութեան մասին):
322. 5:29 (Ինչ-որ անուանացանկ, 1 էջ):
323. 5:30 (նշումներ ընթերցանութիւններից):
324. 5:31 (նշումներ ընթերցանութիւններից):

8:օ, 6: 1-23

325. 6:1 Բառգիրք յաշխարհաբարէ ի գրաբառն Հ. Մկրտիչ Սնանեան, 16 էջ (նշումներ):
326. 6:2 Գաւառականք, 16 էջ (նշումներ):
327. 6:3 Տեսութիւն Գնմական Գերակամութեան Հ. Արսենի Այտընեան, Աշխարհաբար Հայերէն ի հինգերորդ դարու, 15 Հոկտեմբեր 1887, 8 էջ:
328. 6:4 Յաւելիի (Խնչի՞ն), 8 էջ (Զննումներով նշումներ):
329. 6:5 Փոփոխելիք եւ յաւելիի ի ձեռագիրս (Խնչի՞ն), 12 Հոկտ. 1894 (ուղարկել է Կ. Եղեանցին), 17 էջ:
330. 6:6 Ոսկերեքանի Մեկնութիւն Ս. Տիմոքեայ, 12 էջ (նշումներ), 30 Դեկ. 1864:
331. 6:7 Թովմա Արծրունի եւ Ամանուն Արծրունի, վերադարձութիւնք, 34 էջ (նշումներ):
332. 6:8 (Նշումներ ընթերցանութիւններէց, 65 էջ):
333. 6:9 Մեկնութիւն ընթերցումոց գոր արարեալ է Տեառն Գրիգորիսի Արշարունաց Գործախկնդոսի, 262 էջ (ընթերց.) 8 Փետրուար 1889:
334. 6:10-17 (Ընթերցանութիւններէց նշումներ):
335. 6:18 Տեսութիւն գրմական Գերակամութեան Հ. Արսենի Այտընեան, 145 էջ, 28 Յուլիս 1887 (սեւագրութիւն, անաւարտ):
336. 6:19 (Երեք լուսանկար, մէկն Արսէն Այտընեանի):
337. 6:20 (Նշումներ զանազան ընթերցանութիւններէց):
338. 6:21 (Ընթերցանութեան նշումներ թերթերի վրայ):
339. 6:22 (Գաւառական բառերի տետր):
340. 6:23 (13 էջ արտագրութիւն ինչ-որ ձեռագրէց):

8:օ, 4A: 1-30

341. 4:1 (Յրանս. նշումներ բուսարանական ընթերցանութիւնից քաղուած, 257 էջ, 15 Հոկտեմբեր 1886):
342. 4:2 (16 էջ նշումներ Ֆրանս. բուսարանական ընթերցանութիւնից քաղուած):
343. 4:3 (52 էջ քաղուած Ֆրանս. (La Kabbale) ընթերցանութիւնից, 28 Մայիս 1889):
344. 4:4 (Ս. Գրքի Ֆրանս. ընթերցանութիւնից քաղուած 19 էջ, կան նաեւ Հայ. նշումներ, 19 էջ, 12 Ապրիլ 1886):
345. 4:5 (Յրանս. ընթերցանութեան նշումներ, 16 էջ, 12 Հոկտեմբեր 1884):
346. 4:6 (Քաղուածք Ֆրանս. ընթերցանութիւնից, 3 էջ, 8 Հոկ. 1887):
347. 4:7 Գրիգոր Նազիանզացւոյ պատառիկք ի Մակաբայեցւոց մատեն, 6 էջ (նշումներ):
348. 4:8 Տաղեր (ուրիշի ձեռքով ընդօրինակուած, 86 էջ):
349. 4:9 Մովսիսի Խորենացւոյ Պատմութիւն Հայոց, 132 էջ, 6 Դեկ., 1887: (Հայ. եւ Ֆրանս. զանազան նշումներ):
350. 4:10 (Յրանս. ընթերցանութիւնից նշումներ, 5 էջ, 28 Յունիսի 1887):
351. 4:11 (Յրանս. ընթերցանութեան նշումներ, 56 էջ, 2 Մայիսի 1901):
352. 4:12 (Իր «Քննասէր» Հանդէսի Ա պրակի էջ 15-50):
353. 4:13 վերադարձութիւնք յիմ Գնմատուութիւն Հայրուսակի, 22 էջ, 28 Յուլիսի 1898: (Նամակ Հ. Արսէն Այտընեանին. 1925 թ. լոյս տեսաւ, առանց նամակի, հեղինակի «Քննադատութիւն Հայրուսակի» հատորի էջ Ժ-Դ-ում):

354. 4:14 Յաւելիի եւ փոփոխելիի ի Գնմատուութիւն Հայրուսակի, 19 Յունուար 1896, 21 էջ: (1896 թ. Մարտի 14ին ուղարկել է Գուրտուն Լուսինեանին, Ֆրանսիա: Աղուցուած է հրատ. մէջ):
355. 4:15 (Նախորդից, 32 էջ):
356. 4:16 (Նշումներ ընթերցանութիւններէց, 8 էջ):
357. 4:17 Հայրուսակ, Նոր դիտողութիւնք, 69 էջ:
358. 4:18 Նդիշայ պատառիկք առ վարդապետ եւ առ Մխ. Ապարանցւոյ, 2 էջ (ընթերց.), 17 Փետրուարի 1887:
359. — (Յրանս. ընթերցանութիւնից նշումներ, 3 էջ):
360. — (Նամակ Բ. Պատկանեանին, 2 Հոկ. 1887. խնդրում է յղուած գրել Արարատ եւ Սարապաղ անունների մասին. ինչպէս նշել է, Նամակի պատասխանը չի ստացել):
361. 4:19 Նահապետ Գուշակ, 27 Նոյեմբեր 1906: (Մի քանի նշումներ եւ Գ. Փառնակի մի յղուածի արտագրութիւն, 13 էջ):
362. 4:20 Նահապետ Գուշակ, 12 էջ (նշումներ):
363. 4:21 Գուշակ, Ստուգելիք, 6 էջ (որոնց վրայ գրծ է քաշել):
364. 4:22-29 Դիտողութիւնք ի Տաղս Նահապետի Խառակոմիսացւոյ, էջ 1-123 (զանազան տետրեր, սեւագրութիւն):
- 364ա. 4:30 Գամառ-Գաթիպա, Ազգային երգարան, 1856 (տաղերի վերնագրեր, 5 էջ, 30 Հոկտ. 1905):

8:օ, 7: 1-41

365. 7:1 Սխալ ընթերցումով ի փլում Մեկնութիւն լիմնութեան..., 61 էջ, 20 Մայիս 1896 - Սեպտեմբեր 1915:
366. 7:2 Կորիւն վարդապետ եւ քարգմանութիւնք մորիմ, 285 էջ, 6 Սեպ. 1891:
367. 7:3 (Նոյնից, 244 էջ, 5 Յունիս 1891):
368. 7:4 (Նոյնից, 45 էջ, 9 Դեկ. 1891):
369. 7:5 Կորիւն եւ Ագաթանգեղ, 37 էջ (Համադրութիւն):
370. 7:6 Կորիւն վարդապետ եւ քարգմանութիւնք իւր, 50 էջ, 5 Փետրուար 1893:
371. 7:7 Ագաթանգեղոս եւ Բիւզանդ, 32 էջ (Համադրութիւն):
372. 7:8 Պիտանի տեղեկութիւնք վամ իմ, 24 էջ, ի Բարսեղ Սարգիսեանի «Ագաթանգեղոս եւ իւր բազմադարեան գաղտնիք», Վենետիկ, 1890:
373. 7:9 (Նախորդից, 16 էջ, Մայիս 1891):
374. 7:10 (Նախորդից, 7 էջ)
375. 7:11-13 վկայութիւնք ի Նախնեաց ըստ Խանգարեալ ձեռագրաց (7 էջ նշումներ), Կորիւն 5 էջ, Փ. Բիւզանդ 5 էջ:
376. 7:14 Գնմութիւն Սարգիսեանի Ագաթանգեղոսի, 13 էջ (սեւագրութիւն):
377. 7:15 Սարգիսեանի ըմտիք կարծիք, 4 էջ:
378. 7:16 Սարգիսեան սխալ իմանայ բազում ուրեք գրան Նախնի Հայ Մատենագրաց, 16 էջ:
379. 7:17 (Դիտողութիւններ Հ. Բ. Սարգիսեանի նշուած աշխատութեան մասին, 8 էջ):
380. 7:18. Հ. Բարսեղ Սարգիսեան, Տգիտութիւնք Սարգիսեանի, 55 էջ, 30 Ապրիլ 1891:
381. 7:19 Ազմուսմեծար Պարոն Գ. Նորատունկեան եւմ եւմ եւմ (Հ. Բարսեղ Սարգիսեանի «Ագաթանգեղոս եւ իւր բազմադարեան գաղտնիք» գրքի մասին, 27 Մայիս 1891, 17 էջ (եւ սեւագիր ջննուած էջեր):
382. 7:20 (Նշումներ Ֆրանս. ընթերցանութիւնից, էջ 57-160, 30 Ապրիլ 1901):

383. 7:21 Պատառիկ Լոմբրի Իլիականին առ Նախնիս, 32 էջ (նշումներ):
384. 7:22 Կորին Եւ Ագաթանգեղոս, 16 էջ (համադրութիւն):
385. 7:23 Ագաթանգեղոս Եւ Բիւզանդ, 59 էջ (համադրութիւն):
386. 7:24 (նշումներ ընթերցանութիւնից):
387. 7:25 Ա. Եզր, 12 էջ, (նշումներ), 17 Սեպ. 1891 - 2 Հոկտ. 1893:
388. 7:26-27 Առաջին Մակարայեցիք, 11 էջ (նշումներ), 18 Հոկտ. 1893, և 56 էջ, 21 Աւգոստոս 1891:
389. 7:28 Կորին Եւ Ագաթանգեղ, 36 էջ (համադրութիւն):
390. 7:29 Եւս. Պատմ. եկեղ., 8 էջ (նշումներ):
391. 7:30 Կորին Եւ Ագաթանգեղոս, 44 էջ (համադրութիւն և նշումներ):
392. 7:31 Կորին Եւ Բիւզանդ, 14 էջ (համադրութիւն և նշումներ):
393. 7:32 Ագաթանգեղ Եւ Մակարայեցիք, 12 էջ (համադրութիւն և նշումներ):
394. 7:33 Բիւզանդ Եւ Մակարայեցիք, 27 էջ (համադրութիւն և նշումներ):
395. 7:34 (նշումներ Փրանս. ընթերցանութիւնից, 39 էջ, 28 Փետրուար 1890):
396. 7:35 (նշումներ Փրանս. ընթերցանութիւնից, 11 էջ, 24 Փետրուար 1895):
397. 7:36 (նշումներ Փրանս. ընթերցանութիւնից, 7 էջ, 6 Ապրիլ 1901):
398. 7:37 (Խալապի լեզուարան Է. Տեղայի մի յօդուածի ընդօրինակութիւն ճեղքման էջից, 1895, էջ 65-70):
399. 7:38 Հայոց Երզն Խալապի, 36 էջ, 19 Նոյեմբեր 1880 (ընդգրկներ):
400. 7:39 (Բ-Թ սկզբնատուներով հայ. բառերի հակիրճ բացատրութիւններ, 40 էջ):
401. 7:40 (Բառեր Աղաթանգեղոսից, էջ 15-26):
402. 7:41 (Գծերով ջնջուած և օգտագործուած մանր նշումներ):

8:0, 8A: 1-47

403. 8:1 **Toast que le roi Oscar II a porté au Congrès de la Presse, au château de Drotningholm, le 28 juin 1897.** (1897 թ. Յունիսի 28ին Օսկար Բ թագաւորի արտասանած ճառի ընդօրինակութիւն):
404. 8:2 (Մի քանի նշումներ անցեալ դերբայի և եւ բայի մասին, 8 էջ, 1908 թ., 2 Հոկտեմբեր և 15 Աւգոստոս 1913):
- (8:2-8:47-ի նիւթերը նրա «Նախնիք» գործի 2րդ մասն են կազմում):
405. 8:3 (Գծով ջնջուած նշումներ, 8 էջ):
406. 3:4 (Գծով ջնջուած նշումներ, 4 էջ):
407. 8:5 (Գծով մասամբ ջնջուած նշումներ, էջ 69-309):
408. 8:6 (նշումներ, 7 էջ):
409. 8:7 **B** և **M** ի յոյն լեզուի, 2 Աւգոստոս 1898, 13 էջ (նշումներ):
410. 8:8 Կրկնումն առաջին նշանագրի բառի ի կատարած նախորդ բառին. Ստոբ-հոլմ, (անթուական), Վենետիկ 7 Մայիս 1910, 12 էջ (լոկ օրինակներ):
411. 8:9 Ձեղչումն առաջին նշանագրի կամ վանկի բառի՝ որոյ նախորդն աւարտի մովին կամ մամն նշանագրաւ կամ վանկիւ, 14 Մարտ 1905 (նշումներ), 12 Ապրիլ 1908, 38 էջ (լոկ օրինակներ):
412. 8:10 Ձեղչումն առաջին վանկի բառի, որոյ նախորդն աւարտի մովին վանկիւ, 4 էջ (լոկ օրինակներ):
413. 8:11 (Նոյնից, 12 էջ, գծով ջնջուած նշումներ):
414. 8:12 Այլ ընդ այլոյ. Թիւ բառից. յոգմական փոխ. եզակամի. Յ փոխ. Յ. 4 էջ (նշումներ):
415. 8:13 Այլ ընդ այլոյ. Հոյով բառից, 24 էջ (նշումներ):
416. 8:14 Այլ ընդ այլոյ. Թիւ բառից. եզակամ փոխ. յոգմականի, 8 էջ (նշումներ):

417. 8:15 Ներգործական սահմ. ճերկայ փոխ. կրաւորական սահմ. ճերկայի, 6 էջ (նշումներ):
418. 8:16 Այլ ընդ այլոյ. Ժամանակ և եղանակ բայից. Սահմ ճերկայ փոխականատարի, 13 էջ (նշումներ):
419. 8:17 Անորիշ ճերբայ փոխական անցեալ դերբայի, 15 էջ (նշումներ):
420. 8:18 Անցեալ դերբայ փոխական անորիշ դերբայի, 21 էջ (նշումներ):
421. 8:19 Այլ ընդ այլոյ. Դեմք բայից, 12 էջ:
422. 8:20 Վանկ մօտաւոր բառից, 44 էջ:
423. 8:21 Վրիպակ կիտաղութեան, 4 Յուլիս 1907. 3 էջ:
424. 8:22 Առաջին նշանագիր բառի կցեալ ի կատարած նախորդ բառին, 20 էջ. 5 Ապրիլ 1909:
425. 8:23 (144 էջ նշումներ, գծերով մասամբ ջնջուած, որոնք օգտագործուած են նրա «Նախնիք» գործում):
426. 8:24 (Գծերով լրիւ ջնջուած, ուստի օգտագործուած 63 էջ նշումներ):
427. 8:25 (Չկայ թղթապահուում):
428. 8:26 Այլ ընդ այլոյ. Բառք ի նմանութենէ ձեռն ճշմարտաց: Յանկում, 65 էջ (անադրութիւն), 10 Ապրիլ 1909:
429. 8:27 Յ ճշմարտաց աւելորդ ի սկիզբն և (ի) մէջ բառից, 18 էջ, 6 Մայիս 1913:
430. 8:28 Յ ճշմարտաց յանկի ի սկիզբն և ի մէջ բառից, 10 էջ, 23 Ապրիլ 1915 և 18 Նոյեմբեր 1915:
431. 8:29 Յետեւառչութիւն նշանագրաց, 24 էջ և 2 թերթիկ:
432. 8:30 Համառոտութիւն, պատուագրութիւն, փակագիրք և նշանք ի ձեռագիրս, 8 էջ, 28 Սեպտեմբեր 1887 (նշումներ):
433. 8:31 Շփոթութիւն պատուագրութեանց և Սղագրութեանց, 36 էջ (նշումներ), 25 Սեպտեմբեր 1911:
434. 8:32 Միաւորութիւն այլ և այլ բառից, 32 էջ (նշումներ), 29 Մարտ 1903:
435. 8:33 Անգատումն միոյ և մորին բառի յերկուս կամ յերիս բառս, 48 էջ:
436. 8:34 (Գծերով ջնջուած, օգտագործուած 12 էջ նշում):
437. 8:35 (Նախորդի պէս, 14 էջ):
438. 8:36 (Նախորդի պէս, 8 էջ, մասամբ ջնջուած գծերով):
439. 8:37 Բառք և բանք տեղափոխելիք, 8 էջ:
440. 8:38 Համարեմ, բ.չ., համարիմ, համարեալ լիմիմ, 9 էջ, 5 Յունիս 1908:
441. 8:39 -իմ վերջիւ կրաւորական, կրաւորակերպ չէգոք, և հասարակ բայից հրամայական եզակի ճերկորդ դեմ -եաց, 12 էջ (նշումներ), 5 Հոկտ. 1908:
442. 8:40 Բառք յանկի կամ Պակաս բառք, 24 էջ, 27 Սեպ. 1901:
443. 8:41 Բառք ջնջելիք կամ Աւելորդ բառք, 13 էջ, 1 Հոկտ. 1901:
444. 8:42 Ներգործական բայից հրամայական եզակի ճերկորդ դեմ -եաց, փոխական -եա, 48 էջ, 7 Ապրիլ 1910:
445. 8:43 Յատուկ անուամք առեալ իբր բառք. սխալ հրատարակաց, 66 էջ (գծերով մասամբ ջնջուած էջեր):
446. 8:44 Յատուկ անուամք, 80 էջ (նշումներ):
447. 8:45 Այլ ընդ Այլոյ. Անուամք ի մերմաւորութենէ ձայնից, 28 էջ, 1 Մայիս 1897 ի Ստոբհոլմ, 16 Ապրիլ 1908 ի Վենետիկ:
448. 8:46 Յետեւառչութեամբ նշանագրաց, 15 էջ, 7 Հոկտեմբեր 1908:
449. 8:47 (Գծերով ջնջուած, ուստի օգտագործուած զանազան նշումներ):

8:0, 8B: 1. Sid. 1-1179+1-8

450. ՆԱԽՆԻՔ, 1-1179 և 1-8 էջ (ի մէջ առնեմ եւ ի մէջ առնում), 9 Մարտ 1905:

(Գրչագրական, ուղղագրական, հնչիւնարանական սրբագրութիւններ, չկազմուած թերթերի վրայ: Աշխատութեան 1ին մասն է, մաքուր, լայց լաղմարթիւ լրացումներով: 2րդ մասը՝ թ. 404-449, բոլորն էլ անկազմ թերթեր):

8:0, 9: 1-30. 9: 14+1 bl. 9: 24+4bl.

451. 9:1 (Բառացանկ 4 էջ թերթիկների վրայ):
452. 9:2 Սեբեր. եւ Ոսկ. (Համագրութիւն), 24 էջ, 21 Յունուար 1892:
453. 9:3 Ասորերէն (նշումներ), 5 էջ:
454. 9:4 Ագաքանգեղոս, 7 Նոյեմբեր 1892, 3 էջ (նշումներ):
455. 9:5 (Գծերով ջնշուած նշումներ, բառեր, 28 էջ):
456. 9:6 Հ. Ղ. Ալիշան, Հայկական բուսաբանութիւն, 27 Մայիս 1895-25 Յունիս 1895: (Գծերով ջնշուած նշումներ), 17 էջ:
457. 9:7 (Նոյնից, 8 էջ):
458. 9:8 (Նոյնից, 16 էջ):
459. 9:9 (Նամակ Հ. Ներսէս Ակինեանին, 16 Յունիս 1900, գծերով ջնշուած սեւագրութիւն):
460. 9:10 (Գծերով մասամբ ջնշուած նշումներ, 7 էջ):
461. 9:11 Հայրուսակ, 10 էջ (նշումներ):
462. 9:12 Բիւզանդ. եւ Մակաբայեցիք, 22 էջ (գծերով ջնշուած նշումներ):
463. 9:13 (Բառացի նշումներ, 7 էջ, 20 Դեկտեմբեր 1906):
464. 9:14 (Բուսարանական նշումներ, մասամբ ջնշուած, 10 էջ):
465. 9:15 Քաղուածոյք ի լոյս պատկերագրող շաքաթաքերէն Կ. Պոլսի, 1908 (Տաղեր), 10 էջ, 18 եւ 28 Յունուար 1912:
466. 9:16 (Կարճ հանելուկներ այբբենական կարգով, 20 էջ, 20 Դեկտ. 1906):
467. 9:17 Գաւառական ամուսնիք բուսոց, գորս ֆաղեցի ի «Ժողովրդական քառեր» Է խաչատուր ֆախամայի Տէր-Վարդանեան, 11 Մայիս 1898, 41 էջ:
468. 9:18 (Բուսարանական բառեր եւ բացատրութիւններ, նշումներ, 13 էջ):
469. 9:19 (Նոյնից, 7 էջ):
470. 9:20 Մովսիսի Խորեմացոյ Աշխարհացոյց ըստ Պապայ Աղեփամեղրացոյ, 196 էջ, 16 Նոյեմբեր 1892: (Հաւանարար քննական բնագրի սեւագրութիւն):
471. 9:21 Յովակիմ Օղուլուխեան, Նիւք բժշկական, 13 էջ, 22 Յունիս 1895 (նշումներ):
472. 9:22 Յովհաննու Մանդակունոյ ձառք, 8 էջ, 1 Յունիս 1904 (բառերի նշումներ):
473. 9:23 Ամորիշ դերբայի գործիական, 23 էջ (նշումներ):
474. 9:24 Սեբերիամոս եւ Կորիմ, 8 էջ եւ 6 էջ թերթիկ, 20 Հոկտեմբեր 1911 (նշումներ):
475. 9:25 Հայկ Դիւցագն, 21 Մայիս 1861 (բառերի նշումներ), Վերդիլի Մշա-կականք (Ֆրանսերէն բառերի հայերէն նշումներ), 30 էջ, 3 Մարտ 1860:
476. 9:26 (Մատենագիտական նշումներ, 10 էջ թերթիկ):
477. 9:27 Բառք եւ ռիֆ Կորեան, գորս գտանեմ եւ յայլ գիրս (նշումներ), 24 էջ:
478. 9:28 (Գծերով լրիւ ջնշուած բառարանային նշումների երկու փոքրիկ տետր):
- Մատենագիրք ԺԲ-ԺԸ դարուց (գծերով լրիւ ջնշուած մէկ տետր):

479. 9:29 Յիշիլիք, 3 Մայիս 1866, 186 էջ (գծերով մասամբ ջնշուած):

480. 9:30 Երանոսիւմի ի Տասնօրեայն Պոգոպալիսի յանգլիական քարգամու-րեմէն N. K. Kelly (ընդօրինակութիւն), 8 էջ:

8:0, 10: Sid. 63-902

481. (Անվերնադիր բուսարանական բառարան, սկիզբը չկայ, էջ 63 Արտի-նուկ - 818 Օշոշ եւ էջ 819-902՝ նշումներ որոշ բառերի մասին, 21 Ապրիլ 1907, 9 Օգոստոս 1915: Ունի էջերում բազմաթիւ լրացումներ, բնագրային վկայութիւններ: Սեւագրութիւն, թէ մաքրագրութիւն):

8:0, 11: Tryck

482. Քննասէր, պրակ Բ, 3 Դեկտեմբեր 1887, (անկազմ եւ չկտրուած օրի-նակներ 15ի չափ):

8:0, 12: Tryck

483. 12:1 Քննասէր, պրակ Բ, 1 օր.:
484. 1:22 Քննասէր, պրակ Ա, (պատաստուած մեծադիր) 5 էջ:
485. 12:3 Քննասէր, պրակ Ա, էջ 15-64, (հեղինակի լուսանցքային լրացում-ներով):
486. 12:4 Քննասէր, պրակ Ա, (դեղնած եւ անընթեռնի, հաւանարար վիճա-դրութեան օրինակը):
487. 12:5 Կորիմ վարդապետ եւ մորիմ քարգամուրիւմի, էջ 1-120 (տպագրա-կան փորձնական մամուլներ, սրբագրուած, լուսանցքային յանելու-մներով, նշուած են պրակների ստացման թուականները՝ 26 Նոյեմբեր 1897, 6 Յունիս 1900):
488. 12:6 Կոստանդիմ Երզնկացի (քերթումների տպագրական սրբագրուած մա-մուլներ, սկիզբը չկայ, ԻԳ, 81-176 էջ. հաւանարար Հ. Մ. Պոստոլ-եանի հրատարակութիւն):
489. 12:7 Իսիփոսի Երիցու Երուսաղեմացոյ, էջ 5-256 (անկազմ տպագիր, մա-տիտագրուած ցանցառ լուսանցքային նշումներով, ՔՄեկնութիւն Յո-րայ, Վնենտիկ, 1913):
490. 12:8 Քննասէր, պրակ Բ:
491. 12:9 (Արարատառ թուրքերէն չորս թերթիկ, երեքը նոյն բնագրով, միւսը 2 տող, տպուած):
492. 12:10 Կորիմ վարդապետ եւ մորիմ քարգամուրիւմի (տպագրական մամուլ-ներ, էջ 1-520, ստացուել են 28 Յունիս 1897-8 Մայիս 1900, հեղինակի սրբագրութիւններով):
493. 12:11 Քննասէր, պրակ Ա, էջ 1-48 (պակասում է էջ 49-64, անկազմ եւ չկտ-րուած 15ի չափ օրինակներ):
494. 12:12 Քննասէր, պրակ Ա, (առանձին մամուլներ):

8:0, 13: Tryck

495. Քննասէր, պրակ Բ, էջ 1-64 (լրիւ), 15ի չափ օրինակներ):

8:0, 8B: 1. Sid. 1-1179+1-8

450. ՆԱԽՆԻՔ, 1-1179 և 1-8 էջ (ի մէջ առնեմ եւ ի մէջ առնում), 9 Մարտ 1905:

(Գրչագրական, ուղղագրական, հնչիւնաբանական սրբագրութիւններ, չկազմուած թերթերի վրայ: Աշխատութեան 1ին մասն է, մաթուր, բայց բազմաթիւ լրացումներով: 2րդ մասը՝ թ. 404-449, բոլորն էլ անկազմ թերթեր):

8:0, 9: 1-30. 9: 14+1 bl. 9: 24+4bl.

451. 9:1 (Բառացանկ 4 էջ թերթիկների վրայ):
 452. 9:2 Սեբեք. եւ Ոսկ. (Համագրութիւն), 24 էջ, 21 Յունուար 1892:
 453. 9:3 Ասորերէն (նշումներ), 5 էջ:
 454. 9:4 Ագաթանգեղոս, 7 Նոյեմբեր 1892, 3 էջ (նշումներ):
 455. 9:5 (Գծերով ջնշուած նշումներ, բառեր, 28 էջ):
 456. 9:6 Հ. Ղ. Ալիշան, Հայկական բուսաբանութիւն, 27 Մայիս 1895-25 Յունիս 1895: (Գծերով ջնշուած նշումներ), 17 էջ:
 457. 9:7 (Նոյնից, 8 էջ):
 458. 9:8 (Նոյնից, 16 էջ):
 459. 9:9 (Նամակ Հ. Ներսէս Ալիկեանին, 16 Յունիս 1900, գծերով ջնշուած սեւագրութիւն):
 460. 9:10 (Գծերով մասամբ ջնշուած նշումներ, 7 էջ):
 461. 9:11 Հայրուսակ, 10 էջ (նշումներ):
 462. 9:12 Բիւզանդ եւ Մակարայեցիք, 22 էջ (գծերով ջնշուած նշումներ):
 463. 9:13 (Բառաչին նշումներ, 7 էջ, 20 Դեկտեմբեր 1906):
 464. 9:14 (Բուսաբանական նշումներ, մասամբ ջնշուած, 10 էջ):
 465. 9:15 Բաղուածոյք ի Լոյս պատկերագրի շարքաթերթէն Կ. Պոլսի, 1908 (Տաղեր), 10 էջ, 18 և 28 Յունուար 1912:
 466. 9:16 (Կարճ հանելուկներ այբբենական կարգով, 20 էջ, 20 Դեկտ. 1906):
 467. 9:17 Գաւառական ամուսնի բուսոց, գորս քաղցի ի «Ժողովրդական բառեր» Է Խաչատուր Բախմալի Տէր-Վարդանեան, 11 Մայիս 1898, 41 էջ:
 468. 9:18 (Բուսաբանական բառեր եւ բացատրութիւններ, նշումներ, 13 էջ):
 469. 9:19 (Նոյնից, 7 էջ):
 470. 9:20 Մովսիսի Խորենացոյ Աշխարհացոյց ըստ Պապայ Աղեփաւորացոյ, 196 էջ, 16 Նոյեմբեր 1892: (Հաւանաբար քննական բնագրի սեւագրութիւն):
 471. 9:21 Յովակիմ Օգուլլովսեան, Նիւք բժշկական, 13 էջ, 22 Յունիս 1895 (նշումներ):
 472. 9:22 Յովհաննէս Մանգլիուանոյ ճառք, 8 էջ, 1 Յունիս 1904 (բառերի նշումներ):
 473. 9:23 Ամորիշ գերբայի գործիական, 23 էջ (նշումներ):
 474. 9:24 Սեբերիանոս եւ Կորիւմ, 8 էջ և 6 էջ թերթիկ, 20 Հոկտեմբեր 1911 (նշումներ):
 475. 9:25 Հայկ Դիւցազն, 21 Մայիս 1861 (բառերի նշումներ), Վերդիլի Մշակական (Ֆրանսերէն բառերի հայերէն նշումներ), 30 էջ, 3 Մարտ 1860:
 476. 9:26 (Մատենագիտական նշումներ, 10 էջ թերթիկ):
 477. 9:27 Բառք եւ ճգն Կորեան, գորս գտանեմ եւ յայլ գիրս (նշումներ), 24 էջ:
 478. 9:28 (Գծերով լրիւ ջնշուած բառաբանային նշումների երկու փոքրիկ տետր):
 — Մատենագիրք ԺԲ-ԺԸ դարուց (գծերով լրիւ ջնշուած մէկ տետր):

479. 9:29 Յիշելիք, 3 Մայիս 1866, 186 էջ (գծերով մասամբ ջնշուած):

480. 9:30 Ծանօթութիւնք ի Տաւնօրեայն Պոգգաչիոյ յանգլիական քարգմանութեմ N. K. Kelly (Ընդօրինակութիւն), 8 էջ:

8:0, 10: Sid. 63-902

481. (Անվերնագիր բուսաբանական բառարան, սկիզբը չկայ, էջ 63 Արտիմուկ - 818 Օշոշ և էջ 819-902՝ նշումներ որոշ բառերի մասին, 21 Ապրիլ 1907, 9 Օգոստոս 1915: Ունի էջերում բազմաթիւ լրացումներ, բնագրային վկայութիւններ: Սեւագրութիւն, թէ մաքրագրութիւն):

8:0, 11: Tryck

482. Գնմասէր, պրակ Բ, 3 Դեկտեմբեր 1887, (անկազմ եւ չկտրուած օրի-նակներ 15ի չափ):

8:0, 12: Tryck

483. 12:1 Գնմասէր, պրակ Բ, 1 օր.:
 484. 1:22 Գնմասէր, պրակ Ա, (պատաստուած մեծագիր) 5 էջ:
 485. 12:3 Գնմասէր, պրակ Ա, էջ 15-64, (հեղինակի լուսանցքային լրացումներով):
 486. 12:4 Գնմասէր, պրակ Ա, (դեղնած եւ անընթեռնի, հաւանաբար վիժադրութեան օրինակը):
 487. 12:5 Կորիւմ վարդապետ եւ մորիմ քարգմանութիւնք, էջ 1-120 (տպագրական փորձնական մամուլներ, սրբագրուած, լուսանցքային յաւելումներով, նշուած են պրակների ստացման թուականները՝ 26 Նոյեմբեր 1897, 6 Յունիս 1900):
 488. 12:6 Կոստանդին Երզնկացի (քերթումների տպագրական սրբագրուած մամուլներ, սկիզբը չկայ, ԻԳ, 81-176 էջ. հաւանաբար Հ. Մ. Պոստոլեանի հրատարակութիւն):
 489. 12:7 Իսիֆիոսի Երիցու Երուսաղեմացոյ, էջ 5-256 (անկազմ տպագիր, մատիտագրուած ցանցաւ լուսանցքային նշումներով, Վիեննայի, 1913):
 490. 12:8 Գնմասէր, պրակ Բ:
 491. 12:9 (Արաբատառ թուրքերէն չորս թերթիկ, Էրեբը Նոյն բնագրով, միւսը 2 տող, տպուած):
 492. 12:10 Կորիւմ վարդապետ եւ մորիմ քարգմանութիւնք (տպագրական մամուլներ, էջ 1-520, ստացուել են 28 Յունիս 1897-8 Մայիս 1900, հեղինակի սրբագրութիւններով):
 493. 12:11 Գնմասէր, պրակ Ա, էջ 1-48 (պակասում է էջ 49-64, անկազմ եւ չկտրուած 15ի չափ օրինակներ):
 494. 12:12 Գնմասէր, պրակ Ա, (առանձին մամուլներ):

8:0, 13: Tryck

495. Գնմասէր, պրակ Բ, էջ 1-64 (լրիւ), 15ի չափ օրինակներ):

8:0, 14: 1-44

496. 14:1 Բառք Նախնեաց Թորոզ ճշմանկութեամբ (բայց նշուած են միայն մի քանի բառեր այս տետրում):
497. 14:2 Գերմաներէն-հայերէն (բայց տետրում միայն հինգ բառ):
498. 14:3 Վրացերէն-հայերէն (տետրում միայն հինգ էջ, վրացերէնը հայերէն տառերով գրուած):
499. 14:4 Հայ գրականութիւն. Թարգմանութիւն Աստուածաշունչ գրոց, էջ 1-23 (ընթերցանութեան նշումներ):
- Վեցօրէք Բարսղի, էջ 25-30:
(Տետրի էջ 33-ում 8 տող Լուսաւորչի մասին. երեք նիւթերն էլ ընթերցանութեան նշումներ են):
500. 14:5 (Այս տետրում երկու էջ է գրուած, 1ինը՝ մատիտով, 2րդը՝ Թանաքով. ընթերցանութեան նշումներ են):
501. 14:6 Հայերէն լեզուի Գրոցն Ստեփանի Պալասանեան, Պատմութիւն Հայոց գրականութեան (37 էջ, նշումներ ընթերցանութիւնից):
502. 14:7 Հայ գրականութիւն. Հայերէն Թարգմանութիւն, որոց բնագիրք չեն ի միջի (5 էջ նշումներ, էջ 6-ում՝ մի քանի տող):
503. 14:8 Մատենագրութիւնք եւ Թարգմանութիւնք Նախնեաց, Խնդրելիք, Ալիշան, 8 եւ 4 էջ (նշումներ):
504. 14:9 Հայ գրականութիւն. Պայման լեզուի առաջին դասու Թարգմանչաց (ոչ լրիւ գրուած 35 էջ նշումներ):
505. 14:10 Հայ գրականութիւն. Ղազար Փարպեցի, 5 էջ:
(Լոկ նշումներ). Լիդայ, Դ դար, էջ 9-10:
Մովսէս Խոբեմացի, էջ 11-12:
506. 14:11 Հայոց Էիմ կրօնքը, կամ հայկական դիցաբանութիւնի Գրոցն Ստեփանի Պալասանեան, Պատմութիւն Հայոց գրականութեան (նշումներ 16 եւ 4 էջ):
507. 14:12 Հայ գրականութիւն (Գրիգոր Լուսաւորչի եւ ուրիշների մասին ոչ լրիւ գրուած 35 էջ նշումներ):
508. 14:13 Ազգային Էիմ վկայք եւ վիպասանութիւնք (գրոցք, առակք, աւանդութիւնք են) ի գրոցն Ստեփանի Պալասանեան Հայոց գրականութեան, 40 էջ (նշումներ):
509. 14:14 (2 տառով սկսուող որոշ բառերի բացատրութիւն, գծերով ջնջուած 10 էջ):
(Թ. 509-520, 526 եւ 528 միաւորները նրա Բառագիրք տառքիմ հայերէնի գործի սեւագրութիւնից են, տե՛ս Թ. 286 եւ 673-676):
510. 14:15 Հայագէտք, հայախօսք (42 անուն ցուցակ):
511. 14:16 Հայք եւ Հայաստան (Փրանս. ընթերցանութեան նշումներ, 10 էջ):
512. 14:17 Մատենագրութիւնք եւ Թարգմանութիւնք Նախնեաց անյայտք, 40 էջ (նշումներ):
513. 14:18 (Կ սկզբնատառով որոշ բառերի բացատրութիւն, գծերով ջնջուած 26 էջ):
514. 14:19-20 (Նոյնից, իւրաքանչիւրը 40 էջ):
515. 14:21 (Խ սկզբնատառով բառերի բացատրութիւն, գծերով ջնջուած 13 էջ):
516. 14:22 (Թ սկզբնատառով բառերի բացատրութիւն, գծերով ջնջուած 25 էջ):
517. 14:23 (Ժ սկզբնատառով բառերի բացատրութիւն, գծերով ջնջուած 40 էջ):
518. 14:24 (Խ սկզբնատառով բառերի բացատրութիւն, գծերով ջնջուած 40 էջ):
519. 14:25 (Նոյն, ինչ նախորդը):
520. 14:26 (Ս սկզբնատառով բառերի բացատրութիւն, գծերով ջնջուած 40 էջ):

521. 14:27 Իմ յօդուած ի «Յուշարձան»-ին (1911 թ.), 14 էջ (ցուցակ այն անձերի, որոնց ուղարկել է առանձնատիպը):
522. 14:28 Անդամաբանութիւն, 24 էջ (նշումներ):
523. 14:29 Քրդերէն-հայերէն (քրդերէնը հայ. տառերով 11 բառ):
524. 14:30 Աշխարհաբար լեզու. Դիտողութիւնք եւ ուղղութիւնք, 9 Սեպ. 1871, 5 էջ (նշումներ որոշ բառերի մասին):
525. 14:31 Տանկաբանութիւնք յաշխարհաբար լեզուի (հայերէն գրերով Թուրքերէն 24 բառ):
526. 14:32 (8 սկզբնատառով բառերի բացատրութիւն, գծերով ջնջուած 17 էջ):
527. 14:33 Հայք եւ Հայաստան (Փրանս. եւ լատիներէն ընթերցանութեան նշումներ, 16 էջ):
528. 14:38-43 (Ն, Շ, Ո, Ձ, Ն, Լ, Մ, Մ, Ճ, Ղ սկզբնատառերով բառերի բացատրութիւններ, իւրաքանչիւրը գծերով ջնջուած 19, 40, 23, 17, 40, 32, 31, 40, 22, 3 էջ):
529. 14:44 (Բառացանկ, աղբիւրների էջերով, գծերով ջնջուած 6 էջ):

8:0, 15: 1-40

530. 15:1 Հայերէն լեզուի կազմութիւն եւ խմբութիւն, մերձաւորութիւն, Սամսկրիտն գանդիկ, պարսիկ եւն, Պատկանեան, Journal Asiatique, 8 sept. 1870 (լրիւ չգրուած 80 էջ, ընթերցանութեան նշում):
531. 15:2 (Փրանսերէն-հայերէն բառացանկ՝ քաղուած «Բազմալէզու»-ից, 1874-1861, 28 էջ):
532. 15:3 (Բուսարանական բառերի բացատրութիւն, 62 էջ, սեւագրութիւն):
533. 15:4 Բառագիրք գաւառական հայերէնի, Կ. Պօլիս, 30 Մայիս 1879 թ.տ., 9 էջ:
534. 15:5 (Ընդօրինակութիւն)՝ Le Moine, par l'abbé XXX, 57 էջ (Փրանսերէն՝ «Կրօնաւորը»):
535. 15:6 Յիշելիք, 36 էջ (Փրանսերէն նախադասութիւնների ընդօրինակութիւն):
536. 15:7 Քաղուածոյք ի Գրոց, Լօզան, 28 Մարտ 1873 (Փրանս. ընթերցանութեան նշումներ):
537. 15:8 Բառք եւ ճգի խնդրելիք ի գիրս Նախնեաց, Յունուար 1872-30 Օգոստոս 1883, Ստոքհոլմ, 44 էջ եւ 17 Թերթիկ:
538. 16:9 (Հաւանաբար նոյն, ինչ նախորդը, բայց անվերնագիր, 40 էջ):
539. 15:10 (Ընդօրինակուած հատուածներ, 48 էջ, Փրանս. մի ընթերցանութիւնից):
540. 15:11 (Նախորդից, 21 էջ):
541. 15:12 Պետրոնիոսի Նրգիծաբանութիւն (Փրանսերէն քաղուած, 30 էջ):
542. 15:13 (8 սկզբնատառով բառերի բացատրութեան սեւագրութիւն, 16 էջ. այս եւ նախորդող ու յաջորդող նմանները հաւանաբար միջին հայերէնի բառարանի սեւագրութիւններից են. սա ցոյց է տալիս, որ նա աւարտել էր այս բառարանը, որից պահպանուած վերջին բառը Պէտրոն-ն է. տե՛ս ստորեւ Թիւ 673-676):
543. 15:14 (Տ սկզբնատառով սկսուող մի քանի բառի բացատրութիւն, 8 էջ, 20 Յունիս 1909):
544. 15:15 (Տ սկզբնատառով սկսուող որոշ բառերի բացատրութիւն, 40 էջ, սեւագրութիւն):
545. 15:16 (Ս սկզբնատառով բառերի բացատրութիւն, 24 էջ սեւագրութիւն):
546. 15:13 (Պ-ով սկսուող բառերի բացատրութիւն, 40 էջ սեւագրութիւն, գծերով մասամբ ջնջուած):

547. 15:18 (Ս սկզբնատառով բառերի բացատրութիւն, 42 էջ սեւագրութիւն):
 548. 15:19 (Ջ սկզբնատառով բառերի բացատրութիւն, 38 էջ սեւագրութիւն):
 549. 19:20 (Վ սկզբնատառով բառերի բացատրութիւն, 40 էջ սեւագրութիւն):
 550. 15:21 (Ջանազան բառերի մասին նշումներ, 24 էջ, 8 Յունիս 1911):
 551. 15:22 Բառք ուղղելիք ըստ ընթերցումով, 24 էջ (նշումներ):
 552. 15:23-40 (Ը, Ա, Ա, Բ, Բ, Գ, Գ, Դ, Ե, Բ, Գ, Դ, Ե, Զ, Է, Ժ, Ը, Թ, սկզբնատառերով բառերի բացատրութեան օգտագործուած, զծերով ջնջուած բացատրութիւններ, համապատասխանաբար 40, 40, 21, 40, 14, 40, 24, 32, 40, 4, 6, 4, 4, 3, 1, 2, 2, 4 էջ):

8:օ, 16: 1-38

553. 16:1 Քաղուածոյք ի Secolo լրագրէն Միլամու, 4 Փետրուար 1908, 88 էջ:
 554. 16:2 (Նոյնից, 25 Մայիս 1906, 72 էջ):
 555. 16:3 (Նոյնից, 20 Մայիս 1907, 60 էջ):
 556. 16:4 Բառգիրք ազգային Տաղարանին (Ա սկզբնատառով որոշ բառեր), 12 էջ:
 557. 16:5-25 (Ձ 11 էջ, Զ 1 էջ, Պ 3 էջ, Ս 2 էջ, Զ 1 էջ, Վ 3 էջ, Շ 5 էջ, Ն 4 էջ, Թ 2 էջ, Մ 7 էջ, Զ 3 էջ, Ղ 1 էջ, Տ 4 էջ, Ռ 1 էջ, Յ 1 էջ, Օ 1 էջ, Ո 4 էջ, Ն 44 էջ սկզբնատառերով բառերի բացատրութիւնների սեւագիր, զծերով մասամբ ջնջուած անշուշտ միջին հայերէնի բառարանից, որ հեղինակն անկասկած աւարտել ու մաքրագրել էր):
 558. 16:26 Անուամբ մատնագրաց եւ մատնագրութեանց ի («Ստորին հայերէնի») բառարանին, 36 էջ (սեւագրութիւն):
 559. 16:27 Սմբատ Գումրստարի, Ամսիգ Ամսիոֆայ: (Բառացանկ, էջերի համարներով, 29 էջ):
 560. 16:28 Ամսիգ Ամսիոֆայ եւ Օրինագիրք Սմբատայ Գումրստարի, 10 էջ (բառեր իրենց վկայութիւններով):
 561. 16:29-40 (Բ 16 էջ, Գ 30 էջ, Զ 1 էջ, Հ 8 էջ, Կ 7 էջ, Վ 4 էջ, Խ 6 էջ, Լ 3 էջ, Խ 3 էջ, Փ 40 էջ սկզբնատառերով բառերի բացատրութեան սեւագիր, անշուշտ Բառագիրք ստորին հայերէնի դործից):

8:օ, 17: Brev 1-209

562. (Իբ քահանայական Հայր Յարութիւն Թերզումց անունով Գրիգոր Ներսիսեանից ստացուած նամակներ, իր ձեռքով 1-209 համարակալուած, սակայն որոշ համարներ, ինչպէս 1, 2, 6, 8, 16, 17 և այլն, պակասուած են, գրուած են 13/25 Հոկտեմբեր 1872-23 Օգոստոս 1876 թթ.: Գրողն իր երկու սաների հայրն է):

8:օ, 18: 1-16

563. 18:1 Մեկնութիւն բառից Գաղիանոսի բժշկապետի, 10 էջ (լոկ բառացանկ), 13 Մարտ 1885:
 564. 18:2 (Յրանսերէն վարժութիւնների աշակերտական տետր, իր Յարութիւն Գաղեղեան անուն Փրանսականացուած Pascal Casès ձեռով, 143 էջ, 1868 թ.):
 565. 18:3 Քաղուածոյք ի Secolo լրագրէն Միլամու, 31 Յունիս 1908, 49 էջ:
 566. 18:4 Քաղուածոյք (ի)«Կուռնիկ Հայոց Աշխարհի» 1863, Տփղիս, 28 էջ, 11 Մարտ 1910:
 567. 18:5 Ճարտարապետութիւն, շինուածք: (Համարակալուած 20 էջ, բայց մի քանի բառեր են միայն նշուած):

568. 18:6 Ծով, նաւաստութիւն, 28 Նոյեմբեր 1865 52 էջ (ոչ լրիւ գրուած, որոշ բառերի բացատրութիւն, աշակերտական շրջանից):
 569. 18:7 Զեմբ, զինուորութիւն, պատերազմ, 72 էջ (ոչ լրիւ գրուած, բառերի բացատրութիւններ, բառեր առանց բացատրութեան):
 570. 18:8 Հիւանդութիւնք, Ցաւք, 7 էջ (ոչ լրիւ գրուած, երբեմն առանց բացատրութեան բառեր):
 571. 18:9 Վրիպակի Աւգերեան բառարանին, 7 էջ (նշումներ):
 572. 18:10 Հատակադրք ի քերթուածոց գաղղիացի քերթողաց եւ մատնագրաց, 24 էջ (աշակերտական):
 573. 18:11 Յանելուած ի Պատմութիւն Հայոց. Թանիազ Գուլի Խան, որ եւ Նատրը Շահ եւ իրեն ժամանակ Հայաստանի վիճակը, 40 էջ, 27 Յունուար (հիւ տոմար 1871): (Հաւանաբար ընթերցանութեան նշումներ):
 574. 18:12 Տրամսիլվամիոյ Հայք, 15 էջ եւ 1 էջ (ընթերցանութեան նշում):
 575. 18:13 Բառք ի բառագրոցն Միսիքարայ Արքայի, արտաքին ի Հայկազեան Մեծ բառարանին, 16 էջ, 10 Մայիս 1861:
 576. 18:14 (Իր վանական կեանքին վերաբերող 5 էջ, 1 Օգոստոս 1862, երբ աշակերտ էր):
 — Հմայեակ, քշուառ քահանայի մը պատմութիւն, հրատարակեց Տիկին Նազնիկի Ելիգրարեան (4 փոքր տետր. Ս. Ղազարի վանքում իր վկայականացրած կենսագրութիւնը, կիսատ, 140 էջ):
 — Զաւեշտ փուրսիշ Թերզում պատմույ, տեսարանն է ի վարժարանի, 18 էջ, 21 Մարտ 1861 (աշակերտական շրջանից):
 577. 18:15 Քննադատութիւնք ի վերայ Բառագրքի ի գաղղիերէնէ ի Հայ, աշխատասիրեալ ի Մեծ. Նորայր Էփ. Բիւզանդացույ, 16 էջ (անստորագիր, հաւանաբար Մեսրոպ Նուպարեանի, որի հետ բանավէճ է ունեցել տե՛ս յաջորդի թ. 5-ը):
 578. 18:16 (Ա սկզբնատառով որոշ բառերի հայերէն թարգմանութիւն, 11 էջ):
 — Բառք արտաքին ի Հայկ. Բառագրոց (բառերի ցանկեր եզնիկից):
 — Հատուած փարպեցույն երկաթագիր Մագաղաթեայ ի ներքին կոպտ ԺԲ. Յիսուս որդույ, Նշան գրատան գ. Ա., 3 էջ (ընդօրինակուած):
 — (Իր Փրանս.-հայ. բառարանին վերաբերող մանր նշումներ թերթիկների վրայ):
 — Մ. Նուպարեան Պարսաւագրին, 7 Օգոստոս 1886, 8 էջ եւ 2 թղթիկ:

8:օ, 19: Diverse blad

579. Մեկնութիւն բառից Գաղիանոսի բժշկապետի: (Համարակալուած թերթիկների վրայ նշումների սեւագրութիւն):

8:օ, 20: 1-41

580. 20:1-11 (Յրանսերէն գեղարուեստական գրականութիւնից ընթերցանութեան նշումներ):
 581. 20:12 Երգ Պուգ վարդապետի ասացեալ, Տաղարան Գ, Թիւ 234, Ս. Ղազար, 25 Նոյեմբեր 1906 (Հ. Մկրտիչ Պոտուրեանի ընդօրինակութիւն):
 582. 20:13 Գալփա, Հայ-Գաղղիերէն քառագիրք, 16 էջ (բառեր իրենց Փրանս. թարգմանութիւններով):
 583. 20:14 (Ռիվոլյույի Գրարար-լատին. քառարանից բառեր, 2 էջ, 18 Հոկ. 1906):
 584. 20:15-41 (Ջանազան ընթերցանութիւններից նշումներ, մեծ մասամբ հայերէն բառերի վերաբերեալ):

585. 20:36 (Նամակ Տ. Իւթիւնեանին, Ստոբոլմ, 26 փետրուար 1884, 13 էջ, իր «Բողոք ի Ստոբոլմէ» յօդուածի վրիպակների ուղղում և յաւելումներ):

8:0, 21: 1-60

586. (Աւանձին Թերթիկներ, բոլորն էլ բառերի վերաբերեալ, օգտագործուած, քանի որ մեծ մասամբ ջնջուած են զծով):

8:0, 22: 1-47

587. 22:1 Յովիաննու Ոսկեբերանի Մեկնութիւն Մատթէի. բառք արտաբոյ մոր Հայկազեանի, 3 էջ, 3 Հոկտեմբեր 1904:

588. 22:2 Բառք զորոց վկայութիւնս չդնէ Նոր Հայկազեանն: Ստոբոլմ, 22 Մարտի 1887, 8 էջ:

589. 22:3 Հայագիտական հրատարակութիւն վիեմնայի Միթարեան Հարց. Բըն-նութիւն Նորայրի. Թոռնեան, Հատընտիր, Ա, 1866 և 1891-1893, 3 էջ (դիտողութիւն Եզնիկի 4 բառի մասին):

590. 22:4 (Ֆրանս. Assomption (Համբարձում) բառի բացատրութիւնն ըստ Pierre Larousseի բառարանի):

591. 22:5 Բարսեղ Կեսարացի, Նայեաց յանձն քն, 6 էջ, 5 փետրուար 1886: (Աւանձին բառեր իրենց վկայութիւններով):

592. 22:6 (Ղ. Փարսեցու «Թուղթ»ի [տե՛ս Թ. 608 աստ] Թիւ 28-143 ընադրային ծան.ներ, որոնք լրիւ չեն):

593. 22:7 Դիտողութիւն ի տպագիրն Ոսկեբերանի Եսայեայ Մեկնութեան, Կ. Պօլիս, 12 էջ, 23 փետրուար 1881:

594. 22:8 Գազավոն, Տօնախմբութիւն Արմաւիկեաց աւուրն ի գարնանային ժամանակի (եւ այլ փնագրերի ընդօրինակութիւն, 38 էջ, որի չափը պահպանում է, ինչպէս երեւում է կիսուած վերջին բառից):

595. 22:9 Մակարայեցի, 6 էջ (մի քանի բառերի մասին, ասորական ընադրի համեմատութեամբ՝ Ֆրանս. Թարգմանութեան միջոցով):

596. 22:10 Սկզբնաւորութիւն (Մագիստրոսի) Բղթոցն ըստ կարգի այբուբենից, 8 էջ:

597. 22:11 Նոննոսի Մեկնութիւն Առասպելաց, 6 Նոյեմբեր 1896 (բառացանկ):

598. 22:12 (Մագիստրոսի) Գամագտական(-ի ընադրի), էջ 1-2 և 3-7 (բառերի բացատրութիւն, որոնց վրայ գիծ է քաշուած, օգտագործուած):

599. 22:13 Ընթերցմունք Գրիգորի Մագիստրոսի, 8 էջ (նշումներ):

600. 22:14 Գրիգորի Մագիստրոսի Պաշտօնունոյ Թուղթ, 12 էջ (ցանկ):

601. 22:15 Նոննոսի Մեկնութիւն Առասպելաց եւ Գրիգոր Մագիստրոս, 3 էջ (նշումներ):

602. 22:16 (3 էջ), 16 Յունուար 1904.

603. 22:17 (5 էջ), 25 փետրուար 1904.

604. 22:18 (16 էջ), 25 Մարտ 1904.

605. 22:19 (Նշումներ Մակարայեցիների գրքի մասին, գծերով լրիւ ջնջուած):

606. 22:20 Կիրոյի Կոչումն ընծայութեան (Ընդօրինակուած նախադասութիւններ, բառեր, ոճեր ալբերտական կարգով, տպ. էջերով, 39 էջ):

607. 20:21 Ցանկ ամուսնաց Պատմութեան Ղազարայ փարպեցու, 83 էջ, 26 Ապրիլ 1889 (որոշ էջերի վրայ գիծ քաշուած):

608. 22:22 Թուղթ Ղազարայ փարպեցու. Մեղադրութիւն ստախուս արեղայից, 18 Յունուար, 1899, 59 էջ: (Ծանկ անուանց, էջ 55-58. Ծան.ները տե՛ս աստ Թ. 592):

609. 22:23 (Բառացանկ ինչ-որ ընադրի էջերի նշումով, 24 էջ):

610. 22:24 (Ֆրանս. ընթերցանութեան նշումներ, կենդանիների մասին):

611. 22:25 (Ժիւլ Վեռնի «Ալիսիոսի» շուրջը 40 օրում» վէպից հայ. Թարգմանութիւն կամ նշումներ, 28 էջ):

612. 22:26 (Հատիկներն ընթերցանութեան նշումներ, 15 էջ):

613. 22:27 Մատենագիրք ԺԲ-ԺԸ դարուց. 36 էջ (գծերով ջնջուած սեւագրութիւն), 19 Սեպ. 1884, մաքրագրուած 29 Հոկ. 1884:

614. 22:28 Նոննոսի Մեկնութիւն Առասպելաց (բառացանկ), 7 էջ:

615. 22:29 (Ֆրանս. ընթերցանութեան նշումներ, 15 էջ, 23 փետրուար 1890):

616. 22:30 (Ֆրանս. ընթերցանութեան նշումներ, 4 էջ, 26 Ապրիլ 1897):

617. 22:31 (Անվերնադիր Ֆրանս.-հայ. բառացանկ, A-S, 30 էջ):

618. 22:32 Բննելիք (նշումներ), 6 էջ:

619. 22:33 (Անվերնադիր պատասխան իր Ֆրանս.-հայ. բառարանին արուած դիտողութիւնների, 22 էջ):

620. 22:34 Ագաթանգեղոս: Ասորի բառք եւ ասորաբանութիւն, 8 էջ (նշումներ):

621. 22:35 Ագաթանգեղոս եւ ասորական քարգմանութիւն Սուրբ Գրոց, էջ 1-14: Նմանութիւն ընդ քարգմանութիւնս ի յունէ, էջ 15-16: Թարգմանութիւն ի յունէ մոյմ ընդ քարգմանութիւնս յասորւոյմ, էջ 14-24 (նշումներ):

622. 22:36. Դեռ (այժմ), էջ ա-դ: Ագաթանգեղոս եւ քարգմանութիւն յասորւոյմ. Նմանութիւն բառից եւ ասացումաց, 43 էջ (նշումներ):

623. 22:37 Մ. Նուարեան պարսաւատետր, 16 էջ, 27 Դեկտեմբեր 1886:

624. 22:38 Վկայութիւն Սուրբ Նահատակաց քաղմաց արեւելեան, որ կատարեցան վառն Բրիստոսի, 8 էջ (ընդօրինակութիւն, որի վերեւում գրել է «Մարութայի է եւ ոչ Թէ Եփրեմայ»):

625. 22:39-42 (Ֆրանս. ընթերցանութիւններից նշումներ):

626. 22:43 (Ա-ն սկզբնատառերով հայերէն բացատրուած բառեր, 28 էջ, 5 Հոկ. 1895 և 14 Յունուար 1900):

627. 22:44 Դաղուածոյք գաւառական, 14 էջ (ընադրեր եւ առանց բացատրութեան բառեր), 26 Փետր. 1896:

628. 22:45 Ամուսնի տեղեաց յամուսնի ծառաց, 11 էջ (նշումներ):

629. 22:46 Տարբերութիւն Կե գլխոյ Ստեփ. Ուսպելեան ընդ Պատմութեան Օրբելեանց, 1 էջ (նշում):

630. 22:47 (Ֆրանս. ընթերցանութեան նշումներ, 64 էջ):

8:0, 23: 1-40

631. 23:1-8 Յիշելիք (նշումներ):

332. 23:9 (նշումներ ընթերցանութիւններից, 16 էջ, 9 Մայիս 1889):

633. 23:10 Բառագիրք Պօղոս Ենիքնեանի, 16 էջ (գաւառական բառեր):

634. 23:11 Ճշդում հայկական բառից, 25 էջ (նշումներ), 21 Հոկ. 1861:

635. 23:12-3 (Բացատրուած բառերի նշումներ, 85 էջ):

636. 23:14 (Ֆրանս. ընթերցանութիւններից նշումներ, 12 էջ, 20 Նոյ. 1884):

637. 23:15 Հատուած Ս. Գրոց քարգմանեալ ի Նախնեաց յայլ եւ այլ գիրս, 6 էջ (նշումներ):

638. 23:16 Գաղղիերէն լեզու, 11 էջ (ընդօրինակութիւն կէտադրական կանոնների):

639. 23:17 Մարդկային լեզու (Հ. Պօղոս Յովնանեանի, ընդօրինակութիւն, 8 էջ եւ 1 Ֆրանս.):

640. 23:18 Երկրորդ տպագրութիւն Լմիմեան Գաղ.-հայ. բառարանին, 16 էջ (Ֆրանս.-հայ. բառացանկ):

641. 23:19 Բառք փիլիսոփայութեան, 9 էջ (Փրանս.-Հայ. բառացանկ), 13 Ապրիլ 1861:
642. 23:20 (Հայ. բառերի բացատրութիւններ, դժբերով մատար Զննուած, 13 էջ):
643. 23:21-25 (Առանձին բառացանկեր, նշումներ, սեւագրութիւններ):
644. 23:26 (Նշումներ՝ Մարտիրոս Ղարամասրի, Մարտիրոս Խարբերդցի, Զաքարիա Գմռեցի, Թաթոս Նուրիկացի, Մովսէս Վրդ. Երզնկացի, Գեորգ Վրդ. Սկեռացի, Յովսէփ Սեբաստացի, Ֆրիկ, Սուքիաս Վրդ.) 32 էջ, 16 Մայիս 1906 եւ 6 Հոկտ. 1911:
645. 23:27 Հատկանշութիւնք փոքրագույն քաղաքի փոքրագույն եւ մատնագրաց, 6 էջ (արտագրութիւն):
646. 23:28 Առ Մեծապատիւ Տ. Մ. Մամուրեան ի Զմիւռնիա, 13 Օգոստոս 1884, 12 էջ (Մ. Նուարեանի Փրանս.-Հայ. բառարանի կամ նրա դիտողութիւնների մասին):
647. 23:29 (Նախորդից, 10 էջ):
648. 23:30-40 (Զանազան նշումներ, աշակերտական շարագրութիւններ):

8:0, 24: 1-53

649. 24:1-53 (Անձնական զանազան նշումներ թերթիկների վրայ, չկայ սեւագիր կամ աւարտուած դործ):

8:0, 25: 1-66

650. 25:1-66 (Զանազան նշումներ բառերի, յօդուածների, գրքերի հրատարակութիւնների վերաբերեալ, բոլորն էլ սեւագիր, որոնցից կարեւորներն են Հետեւեալները):
651. 25:4 (Նշումներ Եզնիկի վերաբերեալ):
- 25:9 Նգմիկ եւ Նպիփամ (անձնական նշումներ, բառեր), 16 էջ:
652. 25:17 Պատմութիւն Ղազարայ Փարպեցու, 20 էջ (առանձին հատուածների ընդօրինակութիւն):
653. 25:18 Փորձ վարքագրման յետեւ յառաջ հատուածացմ եւ ցուցումն տեղեաց յորս քուզք անկեալ է ի սկզբնագիր օրինակիմ (Ղազարայ Փարպեցու Պատմութեան. մի տարբերակը լոյս տեսաւ «Լուսաշ» հանդէսում, 1896, գիրք Բ, էջ 309-328):

8:0, 26: 1-60

654. 26:1-60 (25:1-60ի պէս, որոնցից կարեւոր են Հետեւեալները):
655. 26:8 De l'urgence d'une édition critique des textes arméniens (Հայերէն բնագրերի քննական հրատարակութեան շտապ անհրաժեշտութեան մասին), 35 էջ (որի մի տարբերակը լոյս տեսաւ Հոռմում 1892 թ.):
656. 26:11 Բազմք ի Ստեփանովէ, 29 Յունուար 1884, ֆրանսերէն-հայ աշխարհիկ բառարան Մեսրոպայ Նուպարեան, 54 էջ: (Պոլիս, 1884, «Մասիս»):
657. 26:54 Ամիր Դովաթի բժշկական բառագիրք (Անգիտաց ամպլետ), ձեռագիր Ալիշան Սերովրէ Ազայի, 125 էջ, 19 Յուլիս 1879:

8:0, 27: Diverse blad

658. (Անձնական նշումների թերթիկներ, դարձեալ օգտագործուած սեւագրութիւնների թերթեր եւ այլն, չկայ յօդուած կամ աշխատութիւն):

8:0, 28: Diverse papper

659. (Նախորդի պէս):

8:0, 29: Diverse papper

660. (Նախորդի պէս):

8:0, 30: Affärs papper

661. (Անձնական թղթեր, հաշուեցոյցներ, ստացականներ եւ այլն):

8:0, 31: Affärs papper

662. (Նախորդի պէս):

8:0, 32: Råken skaper

663. (Նախորդի պէս):

8:0, 33: 1-60

664. (Անձնական նշումներ թերթիկների վրայ):

8:0, 34: 1-22 (բոլորն էլ շատ փոքր թերթեր են)

665. 34:1 «Յաղագս» ի գիրս առաջին քարգամնչաց (1 եւ կէս փոքրիկ էջ):
666. 34:2 Ազաթանգեղոս, լատին բառք, 2 էջ:
— Մեծ + գոյական, 2 էջ:
— Յունաբանութիւնք եւ յոյն բառք յԱզաթանգեղ, 11 էջ:
— Ազաթանգեղոս, 64 էջ, 9 Հոկ. - 14 Նոյ. 1891: (Լոկ բառացանկեր):
667. 34:3 Ազաթալ եւ յաղագս (7 էջ վերջութիւններ):
668. 34:4 Ոսկ. Երբ., 47 էջ (լոկ բառեր էջահամարներով), 7 Հոկ. 1887:
669. 34:5-22 (Լոկ բառացանկեր):

8:0, 35: 1-50

670. (Նշումներ եւ բառացանկեր):

8:0, 36 Armeniska brev

671. (Զանազան անձերից իրեն ուղղուած Հայ. եւ օտար բացիկներ ու նամակներ, մօտ 150 հատ):

8:0, 37 Tomme kuvert

672. (Ստացած նամակների եւ առաքումների դատարկ ծրարներ):

Göteborgs Stadsbibliotek (Քաղաքային այս գրադարանի անունը դեռ պահպանուած է հետեւեալ միաւորների վրայ, թէ եւ այժմ այնտեղ չեն):

673. № 1 ԲԱՌԱԳԻՐՔ ՍՏՈՐԻՆ ՀԱՅԵՐԷՆԻ Ի ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԺԱՅԻՆ ԴԱՐՈՒՑ. Հատոր առաջին, Ա-Գ, 1-1038 էջ, 10 Յուլիս 1884-14 Սեպտեմբեր 1884:

674. № 2 Հատոր երկրորդ, Դ-Լ, 1-1157 էջ, 28 Նոյեմբեր 1884-9 Փետրուար 1885:
675. № 3 Հատոր երրորդ, Խ-Հ, 1-1478 էջ, 28 Փետրուար - 27 Յուլիս 1885:
676. № 4 Հատոր չորրորդ, Զ-Շ, 1-1461 էջ (1462-1478 դատարկ), 1 Օգոստոս - 23 Նոյեմբեր 1885:
(Ծան.- Հիմնգրքորդ հատորը, անկազմ, տե՛ս 8:0, 3: Sid. 1-738, Թ. 286: Առաջին չորս հատորները կազմուած են խաւաքարտէ պաշտօնական-բով, բայց կոնակներէ կաշիները պոկուել են):
Հետեւեալ Թ. 5-22ը կազմուած տետրեր են.
677. № 5 Ձեռագիր գրեալ ձեռամբ Արքայապետ Երիցու ի Տիգրան Բագրատի ի քուլի Հայոց Ռէժիէ, Քրիստոսի 1668: (Նկարագրութիւնը՝ Ստ. Մալխաս-հանց, Աստղիկ, Ս. Պետերբուրգ, 1885 Թ.):
678. № 5 Տետր Ա. 1-327 էջ, Ձեռագիր Արքայապետ Երիցու. (Ինչպէս գրել է իր յիշատակարանում, նա ձեռագիրն ստացել է Կարապետ Եղեանցից ընդ-օրինակութեան համար, Պետերբուրգից: Նկարագրել է ձեռ.ը, Թուել բովանդակութիւնը՝ Ս. Խորենացի, Ստեփ. Տարսմեցի, Ըստակէս Լաս-տիվերցի, Եւսեբիոս, Ագաթանգեղոս, Պատմութիւն Ներսիսի իայրա-պետի, Ձեռնովք, Բուզանդ, Եղիշէ, Ստեփ. Սիւնցի, Պատմութիւն դար-ձի սուրբ Խաչիմ, Սոկրատ Պատմագիր, Միխայիլ Պատմագիր, Կիրակոս Պատմագիր, Թովմայ Պատմագիր, Սմբատ Պատմագիր, Մնացեալ պատ-մութիւն քաքարի ի Միխայիլէ, Ղեւոնդ Պատմագիր: Ընդօրինակել է ձեռագրի յիշատակարանները, Աբաթանգեղոսի «Հայոց Պատմու-թիւնը», համեմատել է եւ տարբերութիւնները մանր նշել Ս. Ղազարի 1862 Թ. տպ. ի բաղդատմամբ):
679. № 6 Տետր Բ. 1-315 էջ, Ձեռագիր Արքայապետ Երիցու: Դ. Պատմութիւն սըր-բոյն Ներսեսի, Ստոբեոլ, 23 Մայիս 1890-13 Մարտ 1891: (Քննական բնագիր չէ):
680. № 7 Տետր Գ, 1-361 էջ, Ձեռագիր Արքայապետ Երիցու, 14 Մարտ 1891 - 3 Մայիս 1891:
681. № 8 Տետր Դ, 1-366 էջ, Ձեռագիր Արքայապետ Երիցու, 8 Մարտ. 1892-31 Մայիս 1892:
682. № 9 Թուղթ Գրիգորի Մագիստրոսի, Ա, էջ Ա-Դ եւ 1-368, 15 Ապրիլ 1896 - 5 Նոյեմբեր 1896:
(էջ Բ, «Տեղեկութիւն զընդօրինակութեան»՝ Նորայրն ընդօրինակել է Կարապետ Եղեանցի ձեռագրից, իսկ սա՝ Մեղրոն սարկաւազի ձեռա-գրից որդւոյ Պաղտատարայ Եղնկացւոյ. ձեռագիրն ընդօրինակուել է 1790 Թ. Դեկտեմբերի 4 - Մայիս 26 1791 թ., Կ. Պոլսում, Պալաթի Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցի: Մեղրոնի ձեռագիրը Միւնխենի Արքեւի Մա-տենադարանում է՝ ըստ Գր. Գալէմբարեանի «Յուսակ ձեռագրաց Արքեւի Մատենադարանին ի Միւնխեն», 1892, Cod. Arm. IV, ԲՄԽ = 1791: Նորայրն ունի ծան.ներ էջատակերում եւ լուսանցքներում: Նրա ընդօրինակութիւնը երկու տետրում է):
683. № 10 Թուղթ Գրիգոր Մագիստրոսի, Բ, (չար.), 369-518 էջ:
684. № 11 Կորիւն վարդապետ եւ մորիմ քարգմանութիւն, Ա, էջ 1-370, 23 Սեպտեմբեր 1893:
685. № 12 Կորիւն վարդապետ եւ մորիմ քարգմանութիւն, Բ, էջ 371-742, 5 Յունուար 1894:
686. № 13 Կորիւն վարդապետ եւ մորիմ քարգմանութիւն, Գ, էջ 743-887, 23 Ապրիլ 1894, եւ էջ ա-խ, Յառաջաբան, 4 Յունուար 1895:

687. № 14 Կորիւն վարդապետ եւ քարգմանութիւն իւր, Ա, 5 Փետրուար 1893, 1-368: (Սա հաւանաբար աշխատութեան առաջին տարբերակն է):
688. № 15 Կորիւն վարդապետ եւ քարգմանութիւն իւր, Բ, էջ 369-682. 24 Մա-յիս 1893:
- № 16 Այլ եւ այլ:
689. 1. Աշխարհացոյց վարդապետ վարդապետի ըստ տպագրի J. Saint-Martinի հրատարակութեան, 1819, էջ 406-453. 56 էջ, 22 Դեկ-տեմբեր 1892-7 Յունուար 1893:
690. 2. Տեսիլ իսահակայ վարդապետի, էջ 59-75, 7 Դեկտեմբեր 1895 - Դեկտեմբեր 1895 (ընդօրինակել է Գիրք եւ ձառ ոգեշահ գրքից, Կ. Պոլիս, 1722):
691. 3. Պատմութիւն ծննդեան եւ Սննդեան չար Մանիւտիմ, որ է կարապետ Նեոիմ, ըստ Լե Տաղարանի Ս. Ղազարու. 23-24 Սեպտեմբեր 1905, Վենետիկ, էջ 77-102:
692. 4. Թուղթ Դաշանց, ըստ ձեռագրի Արքայապետ Երիցու եւ ըստ տպա-գրի Կարապետ վ. Շահագաթեանց «Դաշանց քուղթ», Փարիզ, 1862, էջ 105-168. 22 Մարտ 1910:
693. № 17 Պատմութիւն Աղուանից, էջ 1-313, 10 Յուլիս 1892:
(Ձի նշել ընդօրինակութեան աղբիւրը, բայց հաւանաբար էմիլի ձե-ռագրից կամ տպ.ից է, քանի որ լուսանցքներում գրել է «էմիլ» եւ էջերը: Տետրի էջ 313ում գրել է միայն նոր գլխի վերնագիրը եւ կանդ առնել: Հաւանաբար Մովսէս Կաղանկատուացու «Պատմութիւնն է»):
694. № 18 Եղնկայ կողբացւոյ ձառք ընդդէմ Աղանդոց ըստ տպագրի Ձմիւռ-նիւ, 1763, Ստոբեոլ, 9 Նոյեմբեր - 7 Դեկտեմբեր 1895, 235 էջ:
(Ձմիւռնիայի նշուած Թուականի տպագրութեան ամբողջական ընդ-օրինակութիւնն է):
695. № 19 ձառք Սրբոյն Յակոբայ Սրնեցւոյ, 325 էջ, 23 Դեկտեմբեր - 7 Դեկ-տեմբեր 1895:
(Ձի նշել՝ պարզ ընդօրինակութիւնն է, թէ քննական բնագիր. լուս-անցքներում կան տպ. եւ էջերը):
696. № 20 Հայ պարտեզ յորում հաւաքեալ կամ ամուսնի բուսոց եւ բուսականաց յիշատակելոց ի գիրս Նախնեաց եւ յետնոց համագործ այնպիսիք որ պա-հեալի են միայն ի քերամ ռամկիմ, 61 էջ, Ստոբեոլ, 3B Arsenalga-tan, 6 Մայիս 1900: «Ձառաջին հաւաքումն սկսեալ եմ ի Պարիս յա-մին 1877 Յունուար 1»:
- (Հաւանաբար Թերի է, քանի որ վերջին բառն է Այսրիգան):
697. № 21 Հայերէն լեզու, Դիտողութիւն, 13 Յուլիս 1887:
(Բայց հաղիւ մէկ եւ կէս էջ Ամիդով բառք՝ անորոշ դերբայ, բարութ, «իկ վերջաւորութեամբ բառից հոլովումն» ու մէկ էջ բառեր):
698. № 22 Մովսէս Խորենացի, Moïse de Khorène, 75 էջ, 3 Դեկտեմբեր 1901 - 15 Յունիս 1903:
(Ընդօրինակել է Խորենացուն վերաբերող Ֆրանս. յոդուածներ):

Göteborgs Stadsbibliotek

699. Handskr. H. Hübschmann, Armenische Grammatik, I. Theil, 1895,
Յանկիլիք եւ ուղղելիք, 23 Դեկտեմբեր 1905, 24 փոքր էջ:
18 Ապրիլ 1910, 12 էջ:
23 Յունուար 1911, 1 էջ:

Brev. Brevkoncept

700. (Նորայր Ն. Բիզանդացուն ուղղում օտար եւ հայերէն նամակներ) : (Ծան. - Յաջորդող վեց միաւորները խաւարարուէ տուփեր են, մէջները ծրարներ, որոնք պարունակում են թղթիկներ կամ թերթիկներ. ծրարները վրայ տառադրածութեամբ նշում է (մեքենագրում) գլխաւոր համարում նիւթի անունը, որը երբեմն չի համապատասխանում : Տուփերը համարակալում են 1-6, բայց ծրարները՝ ոչ) :
701. Տուփ 1. (Անձնական մանր-մունք նշումներ թերթիկների վրայ, երբեմն մանր բնագրեր՝ ձեռագրերից ընդօրինակում եւ այլն) :
702. Տուփ 2. (Նախորդի պէս) :
703. Տուփ 3. (1-ինի պէս) :
704. Տուփ 4. (1-ինի պէս : Մանաւանդ) :
 — Ստեփանոս Ասողիկ, Պատմութիւն Տիեզերական. բառք արտաբոյ Նոր Հայկազեան բառարանին, 6 էջ :
 — Գումարութիւն բառից եւ ասացումնոց Մխիթարայ Հերացոյ Զերմանց Մխիթարութեան, 11 Յուլիս 1906, 13 էջ :
 — Անուամբ, տարագրի բժշկաց գորս յիշատակէ, 15 էջ :
 — Բնութիւն Մալխասեան հրատարակութեան Մովսեսի հորեմացոյ (տպ. 1913), 24 Յունուար 1914 եւ 16 Յուլիս 1915, 7 էջ (նախ գրում է հղել նրա տպ. օրինակում) :
705. Տուփ 5. (1-ինի պէս : Մանաւանդ) :
 — Գրիգորի Մագիստրոսի Թուղթ (բնագրային) գիտողութիւններ, 50 էջ :
 — Գրիգոր Նաթեկացի ընթերցեալ է գնահանու Ոսկեքերանի Մեկնութիւն Աւետարանին եւ գծրոցն Պաւլոսի, 5 Ապրիլ 1910, 6 էջ :
 — Հ. Արսենի Բագրատունոյ ուղղութիւնի ընթերցումնոց ի գիրս Փաւստոս Բիզանդայ, 6 Յունիս 1903, 24 էջ (մաքրագիր) :
 — Տեղեկութիւնի ի Մեծ եւ ի Փոքր Սոկրատայ Պատմութիւնս եկեղեցւոյ, 8 Սեպտեմբեր 1912, 10 էջ (մաքրագիր) :
706. Տուփ 6. (1-ինի պէս) :

ԿԱՐԵՒՈՐԱԳՈՅՆ ՆԻԹԵՐԻ ՑԱՆԿ

ԸՍՏ ՀԵՐԹԱԿԱՆ ՀԱՄԱՐՆԵՐԻ

Արրահամ Երէց 310, 677-683 :
 Ագաթանգեղոս 16, 259, 262, 360, 371-381, 384-385, 389, 391, 393, 401, 454, 621, 622, 666, 678 :
 Աթեղահա Ուռհայեցի 145, 151 :
 Ալիշան Ղեւոնդ 5, 200, 202, 456-458, 461, 503 :
 Ալիշան Սերովրէ աղա 657 :
 Ակիւնեան Հ. Ներսէս 158, 459 :
 Աղագաւ 667 :
 Ամիր Դուլաթ 657 :
 Այսնեան Հ. Արսէն 335-336, 353, 327 :
 Անանեան Հ. Մկրտիչ 325 :
 Անանիա Շիրակացի 6-7 :
 Անանուն Արծրունի 331 :
 Անգիտաց անպէտ 657 :
 Անդամարանութիւն 522 :
 Անդրէաս 8 :
 Անձնական եւ ընտանեկան փաստաթղթեր 28, 227, 576 (վանական), 661-663 :
 Անորոշ գերբայ 419-420, 473, 607 :
 Անսիգ Անտիոքայ 559-560 :
 Անցեալ գերբայ 404, 419-420 :
 Աշխարհարար 524-525, 634 :
 Աշխարհացոյց 470 :
 Աշխարհացոյց Վարդանայ վարդապետին 689 :
 Առաքել Խարտեալ 221 :
 Առաքել Սիւնեցի 22, 203, 204, 217 :
 Առդիկ (տե՛ս Ստեփանոս Տարօնեցի) :
 Ասորերէն 453, 620 :
 Աստուածաշունչ 44, 207, 257, 258, 337, 387, 499, 621, 637 :
 Արիտակէս գրիչ 226ա :
 Արիտակէս Լաստիվեցի 10, 678 :
 Աւգերեան Հ. Մկրտիչ 571 :

Բառագիրք ստորին հայերէնի (Ն. Ն. Բիզանդացի) 673-676, (Հատ. Ա-Դ), 286 (Հատ. Ե), 558 (Անուանք մատենադրաց եւ մատենագրութեանց) :
 Բառարաններ 1-4, 24, 58, 89, 106, 109, 219, 286, 314, 316, 356, 481, 533, 556, 557, 571, 582-583, 633, 640 :
 Բառացանկեր (բացատրում կամ ոչ) 32-35, 102, 104, 144, 185, 218, 221, 223, 239, 253-255, 400, 451, 463, 496, 498, 509, 513, 520, 522, 526, 528-529, 531-532, 537-538, 542-552, 563, 567-570, 578, 586, 591, 597, 602-604, 609, 617, 620, 626, 634-635, 641-643, 668-670, 704, 705 :
 Բառք արտաբոյ ի Հայկազեան բառարանէն 26, 104-144, 180, 251, 253, 254-255, 279-280, 309, 575, 578, 587-588 :
 Բառք քերթողականը 226ա :
 Բարբառային 24-25, 284, 308, 332, 357, 467, 533, 627, 633 :
 Բարսեղ Կեսարացի 499, 591 :
 Բժշկական 471, 657 :
 Բնագրեր (գրաբար) 136, 208, 211, 264-266, 591, 594, 624, 655, 677-695 :
 Բուստարանական 464, 467-469, 481, 532, 696 :
 Գաղափոն 594 :
 Գալֆա, «Հայ-գաղղիերէն բառադիրք» 582 :
 Գաղիանոս 48, 103-104, 563, 579 :
 Գամագտական (Գր. Մաղխարոս) 140, 224, 598 :
 Գամառ-Քաթիպա 364ա :
 Դէորդ Պիսիգէաս 279-280 :
 Դիրք Էսկաց 263 :
 Դիրք Պիտոյից 184, 230, 236-237, 306 :
 Դրիգոր Արշարունի 333, 364 :
 Դրիգոր Լուսաւորիչ 499, 507 :

- Գրիգոր Մաղխտրոս 140, 224, 596, 598-601, 682-683, 705:
 Գրիգոր Նաղիանդացի 238, 242, 347:
 Գրիգոր Նարեկացի (Տաղեր) 15, 135, 304, 705:
 Գրչազրութիւն (գրչազրական վրիպակներ) 410-425, 428-435, 442-443, 445, 447, 448, 450:
 Դաւիթ Անյաղթ 68:
 Դաւիթ Ներգինացի 243:
 Դաւիթ Սալաճորեցի 141, 144:
 Դէմքեր (բայի) 421:
 Եւլքենճեան Պօղոս 633:
 Եղեանց Կարապետ 209, 329:
 Եղնիկ Կողբացի 114-115, 578, 589, 651, 694:
 Եղր Ա (Աստուածաշունչ) 387:
 Եղանակներ (բայի) 418:
 Եղիշէ պատմագիր 358, 678:
 Եմ (բայ) 404:
 Եպիփան Կիպրացի 60, 651:
 Եսայի վ. Տայեցի 163:
 Եւազր Պոնտացի 269:
 Եւսերէոս Կեսարացի 244-246, 247-248, 270-277, 390, 678:
 Եփրեմ 624:
 Զենովր 678:
 Էլիզբարեան Նազենիկ 576:
 Էմինեան Հ. Ս. 314, 316, 640:
 Թարգմանիչներ 226, 502-504, 512:
 Թահազ Գուլի Խան (Նատր Շահ) 573:
 Թերզոնց Յարութիւն (նոյն ինքն Ն. Ն. Բիւզանդացի) 562, 576:
 Թիւ (եզ.-յոզ.) 414, 416:
 Թովմա Արծրունի 79-84, 331, 678:
 Թոռնեան Հ. Թաղէոս 589:
 Թուղթ դաշանց 282, 692:
 Թուղթ (Ղազար Փարպեցի) 608:
 Թուղթ (Մաղխտրոս) 596, 600, 682-683:
 Ժամանակներ (բայի) 418:
 Իլիական (Հոմերոս) 383:
 Իսահակ վարդապետ (տեսիլը) 690:
 Իսիդորոս Երէց Երուսաղեմացի 489:
 Իրենէոս 264-268:
 Իւթիւճեան Տ. 585:
 Լանդուա (Վիկտոր) 177:
 Լիդոյ 505:
 Մաղրարանութիւններ 11:
 Կարապետ վարդապետ 92:
 Կարէէր (Օգիւստ) 233:
 Կէտաղրութիւն 423:
 Կիւրեղ Աղեքսանդրացի 606:
 Կիրակոս պատմագիր 678:
 Կոմիտաս Կաթողիկոս 168:
 Կոստանդին Երզնկացի 143, 488:
 Կորիւն վարդապետ 122, 126, 246, 260-262, 366-370, 375, 384, 389, 391-392, 474, 477, 487, 492, 678, 684-688:
 Կորիւն վարդապետ եւ մորիմ Թարգմա-մուրիւմ (Ն. Ն. Բիւզանդացի) 8, 6, 487, 492, 684-688:
 Կրտսերական սեռ (բայի) 417, 441:
 Համառոտութիւններ (գրչազրութեան մէջ) 432:
 Համարեմ, համարիմ 440:
 Հայագէտներ եւ հայախօսներ 510:
 Հայքուսակ (Ղ. Ալիշան) 5, 353, 355, 357, 456-458, 461:
 Հայերէն լեզու 131:
 Հայերէն նշանադրեր 197:
 Հայկական հարց 14, 71, 75, 167:
 Հայկ Դիւցազմ 475:
 Հայ պարտէզ (Ն. Ն. Բիւզանդացի) 696:
 Հանելուկներ 466:
 Հատընտիր տաղարան 296:
 Հիւրէման Հ. 699:
 Հմայեակ... 576:
 Հոլովներ 415, 697:
 Հոմերոս 383:
 Հոփփսիմեանք 168:
 Հրամայական (եզ.) 441:
 Ղազար Փարպեցի 16, 47, 160, 181, 184, 196, 505, 578, 592, 607 (Թուղթ), 652-653:
 Ղեւոնդ պատմագիր 678:

- Մակարայեցի 166, 340, 388, 393, 394, 462, 595, 605:
 Մամուրեան Մ. 646-647:
 Մատենադիրներ ԺԲ-ԺԷ դդ. 206, 478, 613:
 Մատթէոս Ուռնայեցի 9, 73:
 Մար Արաս Կատինա 300:
 Մարութա 624:
 Մարտիրոս Ղարաճասուր 644:
 Մելիտոս Անտիոքայ 61:
 Մեծ Սոկրատ 251-252:
 Մեսրոպ Մաշտոց 122, 125-126, 197:
 Միխայիլ պատմագիր 678:
 Միջին հայերէն (Բառագիրք ստորիմ հա-յերէնի) 206, 286, 478, 558, 613, 673-676:
 Միխիթար Ապարանեցի 358:
 Միխիթար Բժշկապետ 195:
 Միխիթար Հերացի 704:
 Միխիթարեան Միաբանութիւն 69-70:
 Մովսէս Խորենացի 8, 168, 171-173, 184, 220, 230-238, 240-243, 300, 310, 313, 342, 479, 505, 678, 698 (Փրանս.):
 Մովսէս Կաղանկատուացի 693:
 Յ (տառ) 429-430:
 Յակոբ Սրճեցի 695:
 Յաղագս 665, 667:
 Յատուկ անուններ 445-446, 628:
 Յանելուած իմ Հատընտիր տաղարանիս 225, 17:
 Յետեւառաջութիւններ (տառերի, գրչա-զրութիւն) 431:
 Յովհաննէս Դարդել 161, 194:
 Յովհաննէս Երզնկացի 20:
 Յովհաննէս Մանդակունի 142, 281, 472:
 Յովհաննէս Ոսկերեան 62, 330, 452, 587, 593, 668:
 Յովհաննէս վարդապետ 192:
 Յովնանեան վ. Ղեւոնդ 182:
 Յունարէն 409:
 Դալսմիք (Ն. Ն. Բիւզանդացի) 404-450:
 Դահապետ Խառակոնիսացի (Քուչակ) 98-99, 102, 105, 159, 186-189, 289-295, 361-364:
 Դամական 23, 71, 93, 158, 163, 182, 216, 459, 562, 585 (Իրեն ուղղուած):
 671-672, 700:
 Նարեկացի (տե՛ս Գրիգոր Նարեկացի):
 Ներգործական սեռ 417:
 Ներսէս Հայրապետ 678-679:
 Ներսէս Շնորհալի 195:
 Ներսիսեան Գրիգոր 562:
 Նշաններ (գրչազրութիւն) 432:
 Նշումներ (անձնական՝ բառերի կամ բը-նագրերի վերաբերեալ) 701-706:
 Նոնոս 597, 601, 614:
 Նորատունկեան Գ. 381:
 Նոր Հայկազեան բառարան (տե՛ս «Բառքարտաբոյ ի Հայկազեան բառարա-նէն»):
 Նուպարեան Մեսրոպ 577, 578, 623, 646-647, 656:
 Շահնազարեանց Կարապետ վ. 692:
 Ողբ 205:
 Ոսկերեան (տե՛ս Յովհաննէս Ոսկերե-րան):
 Ոսկեփոքիկ 285:
 Չիլիկիերեան Գրիգոր 88:
 Զօպանեան Արշակ 216:
 Պալասանեան Ստեփան 501, 506, 508:
 Պանտալեոն սուրբ 74:
 Պապ Աղեքսանդրացի 470:
 Պատկանեան Բ. 360:
 Պատմութիւն Աղուամից 693:
 Պատմութիւն դարձի սուրբ խաչիմ 678:
 Պատմութիւն Մահմետիմ 691:
 Պատուազրութիւններ (ձեռագրերում) 432-433:
 Պարոնեան Յակոբ 178:
 Պիտոյից գիրք 184:
 Պլուզ վարդապետ 581:
 Պրեմէ Բաղաթ 21, 38:
 Ռիվոլա Ծ. 583:
 Սարգիսեան Հ. Բարսեղ 372-374, 376-381:
 Սերէոս 62, 278:
 Սերբիանոս 452, 474:
 Սեն-Մարտեն Ժ. 689:
 Սիսուան 200, 202:
 Սղազրութիւններ (գրչազրական) 433:

Սժրատ Գունդստաբլ 559-560:
 Սժրատ պատմադիր 678:
 Սոկրատ պատմադիր 678:
 Սոկրատ Սքոլաստիքոս 77:
 Սուռ-Կապիսթենէս 220, 236-237, 241:
 Ստեփանոս (սուրբ) 153:
 Ստեփանոս Կամենեցի 219:
 Ստեփանոս Ուռայելեան 253-25, 629:
 Ստեփանոս Սիւնեցի 678:
 Ստեփանոս Տարօնեցի Ասողիկ 183, 198, 199, 201, 677-678, 704:
 Վարդան 358:
 Վարդան Վարդապետ 689:
 Վարդ Հարանց 229, 303, 305:
 Վենետիկի և Վիեննայի 69, 70:
 Վեցարեայ 499:
 Վիպասանական բերթուած 27:
 Վերդիլիոս 475:
 Տաղեր և տաղարաններ 17, 18, 20, 21, 22, 36, 37, 38, 39, 49, 92, 98, 99, 101, 105, 139, 143, 153, 155, 159, 162, 163, 186-189, 190-192, 208, 212, 216-217, 221, 225, 287, 288, 297-298, 348, 399, 461, 488, 556, 581, 644: (Տե՛ս նաեւ Բուշակ):
 Տեղանուններ 628:
 Տեոութիւն Գննական ֆերականութեան 328, 358:

Տէր-Մինասեանց Երուանդ 267:
 Տէր-Վարդանեան խաչատուր 467:
 Տուցակ մատենադրութեանց և թարգմանութեանց ժ-ժի դարուց 206, 558:
 Փակագրեր (դրչադրութիւն) 432:
 Փաւստոս Բիւզանդ 47, 160, 371, 375, 385, 392, 384, 462, 678:
 Փիլոն Երրայեցի 146, 230, 234-235, 240, 302, 308, 311-312, 365:
 Քննաւեր (Ն. Ն. Բիւզանդացի) 67, 111, 345, 482-486, 490, 493-495:
 Քննութիւն Մալխասեան հրատարակութեանց Ագաթանգեղոսի եւ Ղ. Փարպեցույ 521:
 Գուշակ (տե՛ս Նահապետ խառակոնիսացի):
 Գրոնիլան 244-245, 248:
 Օղուլլուխեան Յովակիմ 471:
 Օրրելեանց 629:
 Ֆարմանի Աւման 19, 193:
 Ֆրիկ 212:
 De l'urgence d'une édition critique des textes arméniens 655.
 La Question arménienne 14.

Résumé

LA VIE, LES OEUVRES ET LE CATALOGUE DES ARCHIVES DE NORAYR N. BIWZANDAC'I

MARDIROs MINASSIAN

Norayr (Néandre) Biwzandac'i (de Byzance) a été un des érudits et philologues arméniens les plus excellents au carrefour des deux siècles. La présente étude est le résultat de longues et patientes recherches conduites par l'A. dans les archives du savant. Les archives sont aujourd'hui la propriété de la bibliothèque municipale de Göteborg en Suède (Göteborgs Stadsbibliotek). Elles ont été acquises par cette bibliothèque de l'union de bienfaisance de femmes suédoises, *Fredrika Bremer - förbundet* de Stockholm. A cette union Norayr avait légué tout son patrimoine culturel en mémoire de sa femme, Selma Jacobson, qui était membre de l'institut féminin de bienfaisance *Esseldes stiftelser*.

L'étude, riche en détails souvent inédits de la vie et de l'œuvre de Norayr, est suivie d'un catalogue complet de toutes ses archives, préparé par l'A. avec l'aide de son épouse, Mme Arlette Minassian.